

AHMED ŞAHİN

SÜNNET IŞIĞINDA HAYAT

Cihan
Yayınları

37.BİN
BASKI

SÜNNET IŞIĞINDA HAYAT

AHMED ŞAHİN

Ahmed Şahin
www.ahmetsahin.org
mail@ahmetsahin.org

Sünnet Işığında Hayat

Türdav Yayın Grubu

Adına Editör

Mehmet Dikmen

Baskıya Hazırlık

Türdav Ajans

Baskı

Çevik Matbaacılık

Davutpaşa Cad. Besler İş Merkezi

No: 20/18-19 Topkapı/İstanbul

Tel: (0212) 501 30 19

Cilt Savaş Mücellit - (0212) 501 99 42

İstanbul / 2010

ISBN 975-7486-01-9

Yayıncı Sertifika No: 16440

TÜRDAY YAYIN GRUBU

Göztepe Mh. Mahmutbey Yolu Orhangazi Cd. No:16 Bağcılar / İSTANBUL
Tel: (0212) 446 08 08 (pbx) Fax: (0212) 446 00 15 - 90
www.cihanyay.com • bilgi@cihanyay.com • www.kitapkutusu.com

© "Cihan" markası ile üretilen bu eserin basım ve yayın hakları
Türdav Basım ve Yayın Ticaret ve Sanayii A.Ş.'ye aittir.

AHMED ŞAHİN

SÜNNET IŞIĞINDA HAYAT

(İSLÂM VE HAYAT)

Cihan
Yayınları

AHMET ŞAHİN KİMDİR?

1935 Yozgat doğumlu. Din öğrenimi görerek yetişti, çeşitli âlimlerden ders aldı. Öğrenimi sırasında Kur'an hıfzını tamamladı. 1968-82 yılları arasında İttihat, Yeni Asya ve Yeni Nesil gazetelerinde köşe yazarı olarak çalıştı. Emekliliğinden sonra yazıları Zaman gazetesi ile Sur ve Zafer dergilerinde yayımlanmaya devam etmektedir. Moral FM radyosunda da sohbet programı yapmaktadır.

Yazarın Yayınevimizde çıkan diğer kitapları:

- 1- Tarihin Şeref Levhaları
- 2- Hayatın Gerçekleri ve Biz
- 3- Aile Hayatımız
- 4- Sünnet Işığında Hayat
- 5- İnsan ve Din
- 6- Sohbetler
- 7- İbretli Bakışlar
- 8- Onlar Böyleydi
- 9- İslâm Büyüklere
- 10- Bir Oku Bin Düşün
- 11- Fetvalar
- 12- Nasıl Sahabe Oldular
- 13- Aile İmtihanı
- 14- Günlük Hayatımızda Dualarımız
- 15- Ne Haldeyiz
- 16- Dini Hikâyeler
- 17- İslâmı Böyle Yaşadılar
- 18- Meğer Biz Neymişiz
- 19- Esas Nokta
- 20- Sualli Cevaplı Dini Bilgiler
- 21- İmanda Birlik, Vatanda Dirlik
- 22- Ateşte Yanmayanlar
- 23- Hayatın Gayesi
- 24- Olaylar Konuşuyor
- 25- Hayatınız Hedefini Buluyor mu?
- 26- Herkesi Kucaklayan İslam
- 27- İslam Adaleti
- 28- Yeni Âile İlmihali
- 29- Güncel Sorunlara Çözümler

İÇİNDEKİLER

Peygamberimizin beden yapısı.....	15
Yemekte el yıkama ve besmele çekme sünneti	18
Resûlüllah'ın sofrası	20
Sofra âdâbı	24
Peygamberimizin oturuşları.....	28
Sofrada dua sünneti.....	30
Peygamberimizin meşrûbatı	32
Resûl-i Ekrem efendimiz'in tarihî su bardağı olayı.....	35
Resûlüllah, çoğunluğun yiyemediğini yemezdi	35
Resûlüllah'ın duman tütmeyen ocağı	38
Konuşma ve gülmede edeb	41
Peygamberimizin lâtifeleri.....	43
Resûl-i Ekrem'in yatağı, duası ve uykusu.....	47
Elbise rengi ve mest sünnetleri	51
Tedbir ve sarık sünnetleri.....	54
Yüzük ve altın eşyada sünnet	56
Selâm ve musafaha sünneti	59
Kucaklaşmaya ve el öpmeye dâir	64
Peygamberimiz ve misafir ağırlama usûlü	65
Misafirperverliğimiz	69
Aksırana rahmet dilemek.....	71

Hediyeleşme sünnetinde bazı ölçüler.....	73
Kapı çalma ve cevap vermede edeb.....	75
Temizlik sünneti	78
Sakal - bıyık sünneti	82
Diş temizliği - misvak ve fırçalar	84
Peygamberimizin namaz ibadeti	86
Resûlüllah ve az gelirliler	90
Peygamberimiz ve ahlâkı	93
Peygamberimizin tevâzuu	97
Nefis için sabır, din için karşılık verme sünneti	101
Peygamberimizin halka karşı tavrı	104
Peygamberimizin aile içindeki tutumları	107
Komşu hakkına riayet sünneti.....	109
İstişâre sünneti üzerine	114
İstişâreye bağlılık	117
Resûlüllah ve şiir	120
Sünnet nazarında cömert ile cimri	122
Rüya üzerine	125
Duana katran kat.....	128
Borç alıp verme üzerine	130
Ticaret anlayışımız üzerine.....	133
Tâziye sünneti üzerine	136
Hasta ziyareti	142
Kabir ziyareti.....	145
Akraba ve dost ziyareti.....	148
Kur'ân öğrenme ve öğretme edebi	153
Beş yerde beş şey mekrûhtur	157
Nişan - nikâh - düğün	159

Kızına kendi yer aradı	162
Fâtıma validemizin çeyizi	166
Doğum kurbanı ve sünnet cemiyeti.....	169
Vakitlerimizi iyi değerlendirebiliyor muyuz?	171
Sohbetlerde zaman israfı	174
Öğrenci nasıl düşünür?	176
Ulû'l-emre itâat üzerine	181
Adam öldürmenin dehşeti	184
Meşrû müdafaalar	186
Emanete riayet sünneti	189

TAKDİM

Müslümanları yabancı kültüre esir edip âdetini, örfünü değiştirmeye uğraşan bir zihniyet, son yarım asırdır artık iyice gerilemeye yüz tutmuştur.

Aile hayatımızın, giyim-kuşamından tutunuz da tavır ve hareketlerinin bütününe yabancıların ölçüsüne göre ayarlamaya çalışan bu anlayış, artık iflâsa doğru hızlanmış görünmektedir.

İfsad etmeye çalıştıkları, binüçyüz yıllık geçmişe sahip aziz insanlar, aslına dönmeye, mâzideki üstün şahsiyetini elde etmeye teveccüh etmiştir.

İşte elinizdeki eser, bu umumî teveccüh ve devamlı ısrarın bir tezahürü olarak vücûda gelmiştir.

Müslüman, kendine âit hayat anlayışını, giyim-kuşam tarzını, hayatının tümüne şâmil ulvî ölçü ve kâidelelerini artık şahsında yaşamak istemektedir. Hristiyanlar gibi giyinmek, gayr-i müslimler gibi davranmak, yabancılar gibi yaşamak istemeyen Müslümanlar, kendi öz değerlerine dönüyor, İslâm'ın temel mefhûmlarının verdiği hayat anlayışına, örf ve âdetine sahip çıkıyor...

Bu yüzdendir ki, en basitinden tutun da, aile içi mes'elelere, konu-komşu münasebetlerine, alış-veriş usûllerine ve âdâb-ı muâşeret mevzularına kadar bütün sahalara âit sünnetin tesbit ve tamimine şiddetle ihtiyaç zûhur etmiş bulunuyor.

Bu ihtiyaç ve arzunun gereği olarak vücûda gelen bu mütevâzi eser, inşâallah bu mevzuda değişmez ölçüler ve

recek, sabit kâideler sunacak; İslâmî hayatın günlük mes'eleleri burada sözkonusu edilecektir. Müslüman, vicdanına huzur, gönül ve kalbine sürür verecek beşerî münasebet usûllerini bu eserde kolayca bulup, rahatça tatbik edecektir.

Artık Müslümanları gayr-i müslim gibi yaşatmak isteyen bâtil zihniyet, yabancı örf ve âdetleri bize takdim edemeyecektir. Zira aslımıza dönmüş, gerçek örfümüzü yaşama azmine girmişiz.

Hem bu hayat anlayışı, fitratımıza daha uygun, insanî hasletimize daha mutabık olduğu için vicdanımız rahat etmekte, gönlümüz sürür duymakta, kalbimiz huzurla dolmaktadır.

* * *

“SÜNNET IŞIĞINDA HAYAT” ahlâkın en nihâisiyle tezyin edilen Zât'ı örnek almış, Kur'ân-ı Kerîm'de, “Sen muhakkak ki ahlâkın en mükemmeli ve en güzeli üzerindesin,” diye tarif edilen son örneği rehber edinmiştir.

Demek ki, kendisinden daha üstün ve yücesi olmayan bir örneğe sahip, bir nümûneye mâlikiz. Beşerî tavırda nihâî örneğimiz, insanî haslette kesin mihengimizdir O...

Bizler, Allah'ın Resûlü'nü örnek alıp, bütün tavır ve hareketlerimizde O'nu takibetmekle, yabancı örf ve âdetleri taklidden kurtulmuş olmakla kalmıyor, günlük âdetlerimizi, normal tavır ve hareketlerimizi de ibadet haline getirmiş oluyoruz... Zira, Müslüman, Peygamberinin sünnetini takip edip, hayatına âit bütün mes'elelerde O'nu örnek almakla, Hristiyan, Yahudi veya dinsizin hayat anlayışını taklid etmekten kurtulmuş olup, ibadet mâhiyeti olan Sünnet-i Seniyye'ye tâbi oluyor... Evet, evden çıkarırken sünneti hatırlayıp, sağ ayağını dışarı atmak basit bir âdet iken, ibadet derecesini buluyor. Sağ elle yemenin sünnet olduğunu bilip, o elle yemeye alışmak, normal bir

görgü iken, ulvî bir bağılılık hüviyetini kazanıyor...

İşte bu gibi beşerî münasebetlerde Resûlüllah'ın sünnetini tam icrâyâ niyet etmek, sünnete bağılılığı ifade etmektir. Sünnete bağlanan, o sünnetin sahibini hatırlıyor, ona itâatini tazeliyor demektir. Böylece en basit fitrî davranış ve hareket, zincirleme bir silsile ile, İlâhî tefekkür derecesine yükselip, sahibinin âdetlerini ibadete çeviriyor. Hayatı baştan sona nurlanıyor...

Bunun içindir ki mânâ büyüklüğü ikazda bulunuyorlar:

“– Ey Müslüman, hayatının basit âdetlerini, normal görgü kâidelerini ibadet derecesine çıkarmak istiyor musun? Öyle ise hayatını Sünnet-i Seniyye ile zinetlendir, hareketlerine sünneti rehber kıl, örnek al, âdi hareketler âlî hüviyet alsın...”

Bu mevzuda ilk Müslümanları ibretle hatırlıyor, hayretle düşünüyoruz. Resûlüllah'ı nasıl örnek alıp, rehber edinmek gerektiğini onların tatbikatından öğreniyoruz.

* * *

Bir gazâ dönüşünde ashâbın, bir ağacın altına üşüş-tükleri görülüyor. Herkes varıp gölgeye hem de diz çöküp oturuyor, bir müddetçik tefekkür ediyor, sonra kalkıp yollarına devam ediyorlar.

– Bunu ne için yapıyorsunuz? şeklinde sorulan bir suale, içlerinden biri şu cevabı veriyor:

– Biz Resûlüllah'la buradan geçerken, O'nun bu ağacın altına oturup, bir müddet tefekkür ettiğini görmüş-tük. Resûlüllah'ın yaptığıнын aynısını yapıyor, sünnetine tâbi oluyoruz...

* * *

Biri, elinde misvak, dişlerini fırçalıyor. Onu ilk defa gören soruyor:

– Ne yapıyorsun?

– Ne yapayım, Resûlullah'ın sünnetine tâbi oluyorum. Ben O'nun ümmetiyim, ümmeti olduğum içindir ki, sünnetine tâbi olmak üzerime vâcibtir.

* * *

Biri hadîs rivâyet ederken hadîsin başında gülümsüyor, ortasında da tebessümünü yitirip, resmiyet kesbeden bir görünüşe giriyor. Ona niçin böyle yaptığı sorulunca şu karşılığı veriyor:

– Bu hadîsi Resûlullah'tan dinlerken O'nun, bu sözün başında tebessüm ettiğini gördüm. Ben de aynı yapıyorum...

* * *

Kabak yemeğini yeme alışkanlığı olmayanlardan biri, birden kabak mübtelâsı oluyor. Ona soruyorlar:

– Sen hiç kabak yemezdin?

Şöyle cevap veriyor:

– Bir eve misafir gitmiştik. Ortaya konan sofrada kabak da vardı. Resûlullah'ın kabağı tercih ettiğini gördüm. Ondan sonra ben de kabak yemeğini sevdim...

İşte, Resûlullah'ın bütün sünnetlerini takip ve taklid eden bu ilk insanlara, sonra gelenlerden kimse erişemiyor, derecelerine yaklaşıyor.

Çünkü, diğer fazilet ve meziyetleri yanında bir de Sünnet'i bütünüyle tatbik etmek âdetleri vardı onların. Hayatlarında tek yabancı örf, âdet ve anlayışa yer yoktu. Yatarken sünnet, kalkarken sünnet, giyinirken, kuşanırken, misafir ağırlarken, yola çıkarken, cihada giderken, konu-komşuyla münasebet kurarken.. velhâsıl hayatın bütününe âit davranışlarda hep sünneti tatbik ediyor, onu yaşıyorlardı. Böylece ibadetleri, sadece beş vakit namazdan ibaret kalmıyordu. Hayatlarının tümü ibadet halini alıyor, ibadet kudsiyetini buluyordu.

Ömür dakikalarını böylesine kudsileştiren sahâbelere

nasıl erişecek, nasıl yaklaşacaksın? elbette onlar külli fazilette kendilerinden sonra gelen beşeriyetin hepsini de geçerken, bu halleriyle bizlere fiili örnek olacaklardır...

* * *

Takdim ettiğimiz bu mütevâzi eserin ifade ve işleniş tarzının kusurlardan berî olduğunu asla iddia etmiyorum. Ama ihtiva ettiği hükümlerin sıhhatinden, verdiği ölçülerin sağlamlığından sevinç ve huzur duyuyorum. İnşâallah geleceğin yeni nesli, daha mükemmeline yazacak. Sünnet-i Seniyye'yi lâıık olduğu ulvîyet ve kudsiyete yakın üslûb ve ifade haşmeti içinde sunacaktır.

Şimdilik bize düşen, bütün kusur ve eksikliklerimize rağmen, elimizden geldiği kadarıyla faydalı olmak, gücümüzün yettiği ölçüde vazife yapmaktır.

Kusur bizden, af ümidimiz şefaatinı kebâir ehline tahsis edenden, rızasına uygun kılması niyazımız da Rahîm-i Zülcelâl'dendir.

Ahmed ŞAHİN
15 Haziran 1979
Bahçelievler / İst.

► Kim ümmetimin fesada gittiği zamanda benim sünnetime sarılır, hayatında onu tatbik ederse, o kimse yüz şehid sevabına nâil olur.

– Hadis meâli –

► Cenâb-ı Hakk’a iman eden, elbette O’na itâat edecek ve itâat yolları içinde en makbûlü ve en müstakîmi ve en kısası, bilâ-şüphe, Habibullah’ın gösterdiği ve takip ettiği yoldur...

.....
► Sünnet-i Seniyye edebdir, hiçbir mes’elesi yoktur ki altında bir nûr, bir edeb bulunmasın...

.....
► Edebin envânı Cenâb-ı Hak, Habib’inde cem’etmiştir. O’nun Sünnet-i Seniyye’sini terkeden, edebi terkeder.

.....
► Sünnet-i Seniyye’nin şuâî, bir iksirdir. Hem o sünnet, nûr isteyenlere kâfidir. Hariçten nûr aramaya ihtiyaç yoktur...

.....
► Sünnet-i Seniyye saâdet-i dâreyn’in temel taşıdır ve kemâlâtın madeni ve menbaıdır...

.....
► Sünnete ittiba etmeyen tembellik ederse, hasaret-i azîme; ehemmiyetsiz görürse cinâyet-i azîme; tekzibini işmam eden tenkid ise, dalâlet-i azîmedir...

.....
► Sünnet-i Seniyye’ye ittibai kendine âdet edinen, adâtını ibadete çevirir. Bütün ömrünü semeredâr ve sevabdâr eder...

– Lem’alar’dan –

PEYGAMBERİMİZİN BEDEN YAPISI

Peygamberimize ömrü boyu hizmet etmiş olan büyük sahâbî Enes b. Mâlik, Resûl-i Ekrem Hazretleri'nin dış görünüşünü anlatırken, şu meâlide bilgi verir:

“– Resûl-i Ekrem Hazretleri orta boylu idi. Fazla uzun değildi, kısa hiç değildi (uzuna daha yakındı). Görünüşü çok güzeldi.

Saçları ne tam kıvrıcık, ne de tam düzdü. İkisi ortasında bir görünüşü vardı.

Mübarek yüzleri, ne tam kireç gibi beyaz, ne de esmerdi. Belki nûrânî beyaz üzerinde hafif gül kırmızısı görünüşündeydi.

Vefatları sırasında saç ve sakallarında beyazlar vardı. Bunların sayısı yirmiyi bulmamıştı. On yedi, on sekiz civarındaydı.

Yürürken önlerine doğru meyleder, ayakları üzerine eğik gibi yürürdü.”

* * *

Ashâb'dan Berâ b. Âzib de aynı mevzuda şu değerli bilgiyi verir:

“– Resûl-i Ekrem Hazretleri'nin saç ve sakalları kıvrıcık ile düz arasında bir durumdaydı. Vücut boyu ise ortadan yüksek idi. Yani uzuna meyilli idi.

İki omuzları arası genişçe idi. Sık saçlarının kulak yumaşığına kadar indiği de olurdu.

Kırmızı elbise giydiği de olurdu.”

Bundan dolayı İmam-ı Şafî Hazretleri, erkeklerin kırmızı elbise giymesini câiz görmüştür. İmam-ı Ebû Hanîfe ise, kırmızı elbise giymeyi mekrûh saymıştır.

Hanefiler, Hazret-i Resûlullah'ın giydiği kırmızı elbisenin, koyu kırmızı olmayıp, belki kırmızımsı bir görünüşü olduğunu açıklamışlardır.

Bu bakımdan, Hanefilerce erkekler kadınlar gibi dikkat çekici koyu kırmızı elbise giymezler...

Resûl-i Ekrem Hazretleri'nin bu elbisesinin tek kumaştan kesilmiş iki parçadan ibaret olduğu da kaydedilmektedir. Biri üstlük, biri altlık bu iki parça kumaşın sıhhi bakımdan çok daha rahat ettirici bir özellikte olduğu anlaşılmaktadır.

* * *

İmam-ı Ali'nin, Resûl-i Ekrem Efendimiz'in zahirî görünüşünü anlatırken yaptığı şu tarifi de, dikkatimizi çekmektedir:

“– Resûl-i Ekrem Hazretleri'nin el ve ayakları büyükçe idi. Başları da öyle büyükçe idi. Kemik eklemleri de aynı şekilde büyükçe idi...”

Din âlimleri, erkeklerde bu uzuvların büyüklüğünün, kadınlarda ise, küçüklüğünün mükemmellik işareti olduğunu kaydederler.

“Resûl-i Ekrem Hazretleri'nin mübarek göğsünden aşağıya inen ince kıl çizgisi vardı. Buradaki kıllar çok olmayıp, sadece ince bir hat gibi görünürdü.

Yürürken önüne doğru öyle tatlı bir meyilleri olurdu ki, sanki hafif bir inişten aşağıya doğru iniyor gibi görünürdü.”

Bir diğerk tarifte de bunları görmekteyiz:

“– Resûl-i Ekrem Hazretleri'nin mübarek kaşları iki gözlerinin uçlarına kadar uzanırdı. İnce ve yay gibiydi.

Mübarek alınları açtı. Alın ortasında bir damar vardı. Ancak kızdıkları zaman kabarır, sakın olduklarında göze çarpmazdı.

Yürürken ayaklarını yere vurmamak istemez, sessiz yürümek isterlerdi. Geniş adımlar atar, sür'atli yürümek isterlerdi. Ancak sür'atli yürümeleri göze çarpacak şekilde değildi. Belki acele ile normal arasında bir yürüyüş olurdu. Yürürken sebepsiz yere etrafını araştırmaz, sağa sola bakmazlardı. Gökyüzünden çok, yere bakarlardı. Semaya doğru, daha çok vahiy gelme sıralarında bakarlardı.

Ashâbiyla giderken, onları muhafaza için arkalarından gider, hepsini de nazarları altında tutardı.

Rastladığı kimselere ilk defa kendisi selâm verirdi.”

Bu sebeble selâm vermek sünnet, almak yani iade etmek farz olmuştur.

Âişe validemizin anlattığına göre, Resûl-i Ekrem Efendimiz ibadette ve her türlü hayırlı işlerde sağ'la başlama-yı tercih ederdi. Bu sebeble:

Abdest ve gusûlde sağ'la başlar, saç-sakal taramada da sağ elini kullanır, ayakkabılarını giyerken de sağ ayağını önce giyerdi.

Buna mukabil tuvalete girmekte, taharette, burun temizliğinde, mescidden çıkmakta daima sol el ve sol ayağını kullanırdı.

Yani âli, yüce işlerde sağ; âdi, basit işlerde ise solu tercih eden Resûl-i Ekrem Efendimiz, yemeklerde de sağ elini kullanır, ekmeği sağ elle tutar, suyu sağ eliyle içer ve ümmetine de öyle buyururdu.

“– Size sağ'ı tavsiye ederim. Onda hayır ve bereket vardır. Hayırlı iş ve yerlerde sağ, âdi işlerde de solu kullanın...”

YEMEKTE EL YIKAMA VE BESMELE ÇEKME SÜNNETİ

Selmân-ı Farisî Hazretleri bir gün Peygamberimize şöyle dedi:

“– Yâ Resûlâllah! Ben Tevrat'ta okudum. Yemekten sonra el yıkamakta bereket varmış.”

Nebiyî-i Ekrem Efendimiz, Selmân'ın bu sözlerine şu karşılığı verdi:

“– Bereket sadece yemekten sonra el yıkamakta değildir. Yemeğin bereketi yemekten evvel ve sonra el yıkamaktır.”

Âlimler derler ki: Tevrat'ta yalnız yemekten sonra el yıkama kâidesi vardı. Ama Resûlüllah'ın sünnetinde hem yemekten önce, hem de sonra el yıkama sünneti vardır. Bu yıkamalarda hem bereket, hem de sıhhat sözkonusudur.

* * *

Bir yemekten önce, Resûl-i Ekrem Efendimiz'e:

– Abdest alacak mısınız yâ Resûlâllah! dediler.

Resûlüllah Efendimiz de:

– Namaz mı kılacağım ki abdest alayım? buyurdu.

Bu soruyu soranlar yemekten önce abdest alınacağını sanmışlardı. Resul-i Ekrem Efendimiz ise, abdest almamış, ama yemekten önce ve sonra, ellerini yıkamıştı. Bu, O'nun sünneti olmuştur. Derecesi ise müstehabdır.

Ellerde mevcut olabilecek kir ve mikroplar önce yıkandığı için ekmeğe bulaşmaz, yemekten sonra da yemek bulaşıkları yıkanarak giderilmiş olur, elde kir kalmaz. Bu sebeble yemek öncesi ve sonrasında el yıkamakta mutlak fayda vardır.

* * *

Bir yemekte Resûl-i Ekrem Hazretleri'nin yanında Hz. Hâlid de vardı. Sofranın başında bereket, sonunda ise be-

reketsizlik görüldü. Başta yendiği halde bitmeyen yeme birden bitivermişti.

Durumu merak eden Hz. Hâlid, Nebiyy-i Ekrem Efendimiz'e sormadan edemedi:

– Yâ Resûlâllah! Yemeğin başında bereket, sonunda ise bereketsizlik hissettim?

Efendimiz şöyle cevap verir:

– Biz yemeğe başlarken besmele çektik. Allah'ın ismini zikrederek başladık. Sonradan sofraya iltihak eden kimse ise, besmeleyi çekmedi. dolayısıyla yemeğe bereketsizlik ârız oldu.

Bundan sonra şöyle buyurdular:

“Kim yemeğe besmelesiz başlarsa, bilsin ki, Şeytan onunla birlikte başlamıştır.”

Demek ki, besmele ile başlanan yemekte bereket hâsıl olur. Şeytan böyle bir sofraya yaklaşamaz. Besmelesiz yemekte ise, bereketsizlik olur. Çünkü Şeytan da yiyenlerle beraber yer, onlara ortak olur, haberleri bile olmaz...

Âlimler, şeytanın yiyip içeceğinde ittifak etmişlerdir.

Resûl-i Ekrem Efendimiz'in bulunduğu sofraya Şeytan yaklaşmazken, orada hazır bulunmuş olması sadece Şeytanın besmelesiz sofralara gelebileceğinin ispatı içindir. İkaz hikmetindendir.

Yine âlimler derler ki:

– Yemeğe başlarken bir kişi besmele çekse, diğerlerine de kifâyet eder. Ama sonra gelenlere kâfi gelmez. Onların da ayrıca besmele çekmeleri gerekir.

* * *

Resûlüllah Efendimiz'in besmele hakkında ikazlarını anlatan Hz. Âişe validemiz, şöyle bir hadis de rivâyet ederler:

“– Resûlüllah Efendimiz besmeleyi başta unutanlar için şöyle buyurdular:

– Sizden biriniz yemek yerken besmeleyi başta unutsa hatırladığı yerde “Bismillâhi fi evvelihî ve âhirihi” yani “evvelinde ve âhirinde Bismillâh” desin.”

Bunun mânâsı, “unuttuğum besmeleyi, evvelinde de, sonunda da çekmek isterim. Rabbim, bunu öyle kabûl eyle” demektir.

Resûl-i Ekrem Efendimiz’in hanımlarından biri de Ümmü Seleme (R.Anhâ) idi. Efendimiz, bir tek oğluyla kocasından dul kalan Ümmü Seleme’yi zevceliğe kabûl buyurmuşlardı. Oğul Âmir b. Ümmü Seleme, henüz küçük yaştaydı. Bir gün üvey oğul, yemek sırasında Resûlül-lah’ın huzuruna girdi. Resûl-i Ekrem Efendimiz de ona büyüklele yemek yemeyi öğretmek istedi, şöyle buyurdu:

– Yaklaş evlâdım, yaklaş! Önce besmele çek, sonra sağ elinle ye. Tabağın da kendi önüne gelen tarafından al, olur mu?

Bundandır ki, bilhassa çocuklar, alışkanlık peyda etmeleri için yemeğe besmele ile başlatılır, sağ elle yemesi öğretilir ve önünden yemeye dikkat ettirilir.

RESÛLÜLLAH’IN SOFRASI

Bütün mü'minlere örnek bir hayat yaşayan Resûlül-lah Efendimiz, yemeğin bol ve çeşitli olmasında istekli değildi. Onun sofrada en titiz olduğu şey, yemeğin helâl olup, olmadığı hususuydu. Nefsi şımartmayacak, ibadet için ayakta tutacak kadar yemeyi kâfi bulurdu. Zaten, sofrasında kepekli arpa ekmeğinden başka ekmek bulunmamıştır.

Ashâbdan Hazret-i Sehl, bu mevzuda şöyle der:

– Ben, Resûlüllah’ın kepeksiz ekmek yediğini hiç görmedim. Onun has ekmezsiz sofrası, Allah’a dönünceye kadar devam etti.”

Dediler ki:

– Sizin zamanınızda arpa ununu eleyecek elek yok muydu?

Sehl şöyle cevap verdi:

– Hayır, bizim eleğimiz yoktu.

– Ya arpa ununu kepekten nasıl ayıklıyordunuz?

– Biz unu elimizle savuruyor, bu savurma sırasında da üflüyorduk. Böylece kepekleri az da olsa uçmuş oluyordu. Sonra hamur yoğurup ekmek yapıyorduk. Yediğimiz ekmeğin kepeği ancak bu kadar ayıklanabiliyordu.

Bu sırada Sehl Hazretleri'ne şöyle bir soru daha sorulur:

– Resûlüllah ne üzerinde yemek yiyordu?

Yanındaki sahtiyan deriyi göstererek şöyle cevapta bulunur:

– Resûlüllah işte bunun gibi sofralar üzerinde yemek yiyordu.

Yani temizlenmiş deriyi sofra olarak yere serip üzerine ekmeğini koyuyordu. Bazan iki dizi üzerine çökerek, bazan da sağ dizini karnına dayayıp eğilerek yiyordu.”

Peygamberimizin yanından hemen hemen hiç ayrılmayan Enes Hazretleri ise, Efendimizin üzerinde yemek yedikleri sofrayı anlatırken, şu değerli bilgiyi vermektedir:

– Resûlüllah ayaklı sofra üzerinde hiç yemek yemiştir. Çok yiyenlerin yemek doldurduğu büyük kapları da sofrasına koydurtmamıştır. Sofrasında has ekmek ise hiç bulunmamıştır.

Burada işaret edilmesi gereken bir nokta vardır ki şudur:

Âlimler, yemeğini yerdeki sofrada yiyecek Resûlüllah'ın, yerden yüksek masalarda yemek yemeyi menetmediğine; masada yemek, kibir ve gururdan değil de, ihtiyaçtan dolayı olduğu takdirde, sünnete aykırı olmadığına hükmetmişlerdir.

Bir gün Âişe validemize giden ziyaretçiler, ondan Resûlullah'ın yemeği hakkında bilgi almak istemişlerdi. O şöyle anlattı:

– Ortaya yemek geldiğinde hüzünlenip ağlamaktan kendimi alamam.

Sordular:

– Niçin öyle olursunuz?

– Çünkü, Resûlullah, hiçbir gün hem ekmekten hem de etten karnını doyurmamıştır. Şayet ekmek bulunmuşsa, et bulunmamış, et bulunmuşsa ekmek bulunmamıştır. Sofralar bana bunu hatırlatıyor.

Şemâil kitaplarındaki kayıtlardan öğrendiğimize göre Resûlullah şöyle derdi:

– Bir gün aç kalayım sabredeyim, bir gün de tok olayım şükredeyim.

Bu yüzden açlık zamanında sabrı, tokluk zamanında da şükrü tercih ederdi. Her iki hali de kendisi hakkında rahmete çevirirdi.

Resûlullah'ın tek çeşit yemekle iktifa etmeyip, muhtelif çeşit yemeklerden yediği anlaşılmaktadır. Ancak bu çeşitleri bir sofrada toplamamış, herbiri ayrı bir zamanda ve tek yemek olarak yemiştir. Yedikleri arasında şunlar sayılabilir:

– Kuru ve yaş hurmalar, koyun, kuş, tavuk, av etleri, kuru ve yaş olarak kabak ve kabak çorbası, helva, zeytin ve yağı, bal, süt, sirke, karpuz...

Kuru ekmeği sirkeyi batırarak yerken:

– Sirke ne güzel katıktır, buyurduğu hadîs kitaplarının da kayıtlıdır.

Yemeğe sofradakilerle birlikte başlardı. Bilhassa misafirlerine ikramda bulunmayı çok isterdi. Onları kendi nefislerine tercih ederlerdi. İşçi ve hizmetçileri de sofrada bulunursa, onlarla birlikte başlar, onlardan önce de çekil-

mezlerdi.

Resûlullah'ın et yemeği yediğini anlatırken Siyer kitapları şu değerli hâdiseyi kaydederler: Sahâbî anlatıyor:

– Biz Ebû Musâ el-Eş'arî'nin meclisinde idik. Sofraya tavuk eti kondu. İçimizden biri tavuk etini görünce hemen geri çekildi. Ona sebebini sorduklarında:

– Ben tavuğun, kokusu kötü olan bir şeyi yediğini gördüm, dedi.

Bunun üzerine ona Ebû Musâ şöyle dedi:

– Yaklaş, yaklaş! Ben Resûlullah'ı tavuk eti yerken gördüm!..

* * *

Enes, Resûl-i Ekrem Hazretleri'ne on yaşlarında iken hizmetçi olarak kendini adayan, ömrü boyunca da hizmete devam eden bir zâttır. On sene gibi bir zaman içerisinde gölge gibi Hz. Resûlullah'ı takib etmiş, onun çok değerli hususî hareket ve tavırlarını, hâl ve tutumlarını tesbit edip bizlere nakletmiştir.

Resûlullah Efendimiz'in yemek esnasında ailesini, yakın akrabasını, misafirleri ve açları kendi nefesine tercih ettiğini anlatırken, yemeğin üzerindeki etli-yagli-câzip kısımları onlara ikram etmeyi istediği, kendisi de dipte kalanına râzı olduğu şeklindeki müşâhadesini şöyle ifâde eder:

– Resûlullah Aleyhisselâm, yemekte “Sefli” severlerdi.

Cümlede geçen Sefl'in mânâsını izah eden Abdullah (R.A.) der ki:

– Sefl, yemeğin dibindeki kısımdır.

Âlimlerimiz şu tefsiri yaparlar.

– Resûlullah ehl ve iyâlini, misafir ve muhtaçları kendine tercih eder, onlara yemeğin üzerini yedirir, kendisi de tabağın dibinde kalana râzı olurdu. Başkalarını kendi nefesine, yemeğin câzip kısmında da tercih buyururlardı.

Resûlüllah'ın ne kadar mütevâzi bir yemeğe râzı olduğunu anlatan Yusuf b. Abdullah şunu kaydeder:

– Resûlüllah'ı elinde bir ekmeğin parçası ile gördüm. Üzerinde hurma vardı. Dedi ki:

– Bu hurma, bu ekmeğin katıdır...

SOFRA ÂDÂBI

İnsanın yiyecek kadar iştihâ duyması, bu iştihâsını doyuracak kadar da bir yemeğe sahip olması, Allah'ın büyük bir lütfu ve keremidir.

Sofraya her oturuşta bir lütfu hatırlamalı, bu keremi düşünmeli, yemek boyunca zikir, fikir ve şükür vazifesinde bulunmalıdır.

Yemeğin başında “Bismillah” demek zikirdir. Yemek boyunca “yediği nimetleri vereni hatırlamak” fikirdir. Yemek sonunda “Allah’a hamdetmek” şükürdür.

Sofraya bu tefekkür ve şükür havası içinde oturan kimsenin, bedeni sıhhat bulur, amel defterine de sevap yazılır. Kazancı maddî - mânevî her iki şekilde yükselir.

Âlimler, yemek hususunda bazı sünnet ve edeb ölçülerini izah ederken önemli noktalara dikkati çekmişlerdir. Bazılarını arz edelim:

– İnsana yakışan çok yememek, tıka-basa midesini doldurmamaktır. Çok yemek, hem Allah indinde makbûl değildir, hem de kullar nazarında itibar işaret sayılmaz.

Hem tıp, hem de dinî ilimlerde ihtisas yapmış bir büyük âlime sormuşlar:

– “Kur’ân-ı Kerîm’de insan sağlığı ile ilgili herhangi bir âyet buldunuz mu?”

Büyük âlim ve tıp adamı şöyle cevap vermiş:

– Buldum, Kur’ân-ı Kerîm’de insan sağlığı ile ilgili bir-

çok âyet vardır. En başta geleni ise şudur:

“– Yeyiniz, içiniz, ama israf etmeyiniz. Allah israf edeni sevmez...”

Âlim şöyle devam etmiş:

– Anlaşıyor ki, yemek yemek serbesttir. Su içmek de... Ama çok yemek, çok içmek serbest değildir. Mekrûhtur. Çünkü, çok yemek israftır. Allah ise israf edeni sevmez. Zaten kul da çok yemekle sıhhatini zedeler.

Nitekim bu âyet-i kerîmeyi tefsir eden İbn-i Sinâ da şu açıklamayı yapmıştır:

“– Yediğinde az ye... Yemekten sonra dört-beş saat bekle, şifâ hazımdadır. Nefis ve mideye ağır gelecek şekilde üstüste yiyip de mideyi yorma!...”

Resûl-i Ekrem’in şu hadisinde de fevkalâde ölçü mevcuttur:

“– Midenin üçte birini yemeye ayır, üçte birini de suya... Kalan üçte birini ise rahat nefes almaya bırak.”

İşte, en sıhhi ve en şifalı yemek, bu ölçü kaçırılmadan yenen yemektir. İştihâ ile yemeğe oturmalı, iştihâ kaybolmadan kalkmalı, suya, nefes almaya yer ayırmalıdır.

Ashâbdan Semüre b. Cündüb’un oğlu yemekten sonra kusmuştu. Çok yedikten sonra kusmayı hayra alâmet saymayan Semüre şöyle dedi:

– Şayet bu kusmadan dolayı ölmüş olsaydın, cenaze namazını kılmakta tereddüt ederdim!”

Yani, çok yemekten dolayı ölen insanı, namazı kılınmayacak derecede günahkâr görüyordu sahâbiler...

Hazret-i Ömer’in sözü de bu mevzuda fikir vermektedir: Şöyle diyordu:

“– İnsanın, nefsinin istediği herşeyi yemesi israftandır. Allah ise, müsrifleri sevmez.”

* * *

İslâm hükemâsı, çok yemekte bazı zararlar görmüşlerdir. Bunları eserlerinde şöyle kaydediyorlar:

– Çok yemekte altı kötülük vardır:

1 – Çok yiyen insanın, kalbinden Allah korkusu gidebilir.

2 – Kalbinde merhamet hissi kaybolabilir.

3 – İbadetler kendisine ağır gelir...

4 – Hikmetli bir söz işitse, onu değerlendirecek melekesi işlemez olur.

5 – Kendisi değerli bir söz söyleyip nasihat etse, nasihatı te'sir etmez.

6 – Mide ve beden hastalıkları peydah olur. Çok yemeye devam ettikçe bu rahatsızlık da artar, sıhhat ve huzuru selbolur.

* * *

Din âlimleri, yemekte dört şeyin farz, dört şeyin sünnet, dört şeyin de edeb olduğunu zikretmişlerdir. Farz olan dört şey bunlardır:

1 – Yemeğin mutlaka helâl olması. Helâlinde kazanılmış malla elde edilmiş olması...

2 – Bu helâl yemeği, Allah'ın ihsan ettiği sıhhat ve kabiliyet ile kazandığını kabûl etmesi...

3 – Kendine lâıyk olanın, yediği nimet olduğuna râzı olması, şikâyetle bulunmaması...

4 – Yediği yemeğin verdiği enerji bedeninde bulunduğu müddetçe, Allah'a isyan etmeyeceğine, emirlerini yerine getireceğine karar vermiş bulunmasıdır.

Dört sünneti ise, şöyle sıralamışlardır:

1 – Başlarken el yıkayıp besmele çekmek,

2 – Yemeğe devam ederken, bu nimetleri ihsan edeni düşünüp şükür hisleri içinde bulunmak.

3 – Bitirince yine el yıkayıp, Allah'a hamd edip duada bulunmak.

4 – Sofrada sağ dizi dikip, sol dizi yere yatırmak...

Sofranın dört edebini ise şöyle beyan etmişlerdir:

1 – Kendi önünden yemek.

2 – Lokmayı küçük alıp, başkasını rahatsız etmeyecek şekilde ağız kapalı çiğnemek.

3 – Başkasının ağızındaki lokmaya bakmamak.

4 – Şüpheyi çekecek şekilde yemeği koklamamak, üflelemekle yenecek sıcaklıkta ise sıcaklığı geçinceye kadar yemek...

Sıcak yemek hakkında Peygamberimizin şöyle buyurduğu rivâyet edilmektedir:

“– Sıcak yemeği yemeyin, sıcak yemekte bereket yoktur.”

Yemeğe tuz ile başlayıp, tuz ile bitirmenin müstehab olduğu, Büstanü'l-Ârifin'de yazılıdır.

Sofrada ayıp olan, başkalarının dikkatini çeken sivri hatalardan bazıları şunlardır:

1 – Diğerleri gelmeden yemeğe başlamak. Bu hareket hem sünnete, hem de edebe aykırıdır. Kendini onlardan büyük görüp, onları mühimsemediğine işarettir.

2 – Lokma ağızda iken konuşup ağız içindeki çiğnemin görülmesine yol açmak, lokmayı çiğnerken ağız şapırdatıp orada bulunanların tiksinesine sebep olmak... Dikkat bu görgüsüzlük yaygındır!..

3 – Bardaktaki suyun birazını içip, gerisini bardağın içinde bekletmek. Böylece bardaktan başkasının su içmesine mâni olmak. Yahut kendi artığını içmeye mecbur etmek.

Bu üç maddeye riayet etmeden yemeğe hemen hücum eden, kıtlıktan çıkmış bir insan sayarlar. Görgü, bilgi zafı içinde yüzen yabanî kimse diye yâd ederler.

PEYGAMBERİMİZİN OTURUŞLARI

Hazret-i Resûlullah, Mescid'de çeşitli şekillerde oturmuştur. Ekseriyetle diz çöküp oturduğu kayıtlardan anlaşılmaktadır. Bu mevzuda sıralama şöyledir:

1 – Dizlerini karnına bitiştirip, ellerini diz kapak altından bağlayarak oturmuştur.

2 – Bağdaş kurup oturduğu olmuştur.

3 – İki dizi üzerine çöküp oturduğu olmuştur.

Siyer müellifleri bu çeşitli oturuşları anlatırken derler ki:

– Resûlullah'ın çeşitli şekillerde oturması bunların hepsinin de mübah olduğuna işaret içindir. Yoksa kendilerinin ekseriyetle tercih ettiği oturuş şekli; iki dizi üzerinde oturmaktır. En tevâzulu oturuş da budur.

Bir adam, hayalinde, Resûlullah'ı meliklerin oturuşu gibi oturur zannetmişti. Çevresinde bir takım muhafızlar onu muhafaza eder, kendisi azamet ve gösteriş içinde oturur diye tasavvur etmişti. Mescide geldiğinde çevresinde kimsenin olmadığını, dizlerini karnına dikip, ellerini de dizleri üzerine bağlamış olarak oturduğunu gördü.

Bu sırada kendisine bir korku ve titreme geldi. Saygı ile karışık bir ürperti içini doldurdu. Yerinde duramaz hale geldi.

Bunu gören bir Sahâbî:

– Yâ Resûlallah! Miskine'ye titreme geldi, dedi.

Arka tarafındaki adama dönen Resûlullah:

– Yâ Miskine! Sükûnet, sükûnet! diye seslendi.

O andan itibaren adamın korkusu gitti. Derin bir emniyet ve huzur hissi duymaya başladı.

* * *

Cuma günü hatip hutbede iken, uyku getirici tarzda oturmayı beğenmeyen Resûlullah, namazı bozabilecek uykuyu getiren oturuşa müsaade etmemiştir.

Bu sebeble Cuma namazında hatip hutbe okurken ya iki diz üzerine oturulur, yahut da bağdaş kurup oturulursa, uyuklamamaya dikkat edilir. Uyuklanırsa, câiz olmayan oturuşla oturulmuş, sünnete aykırı durumda bulunmuş olur.

Mescidde çeşitli şekillerde oturduğu sabit olan Resûlullah'ın yemek oturushlarında da bir yere dayanmadığı, dayanarak yemek yemeyi kibir alâmeti saydığı anlaşılmıştır.

Arablarda kendini dünya büyüğü olarak bilen melikler, kral ve reisler, yemeklerini yanlarına dayanarak yerlerdi. Bu halleriyle de yemeğe karşı tenezzülsüzlük ve kibirlilik tutumu içinde bulunurlardı.

Nitekim bir gün Resûl-i Ekrem Efendimiz yemeğe oturmuştu. Yanında ashâbı da vardı. O sırada bir köylü geldi, Resûlullah'ın iki dizleri üzerine oturup, yerdeki sofradan birşeyler aldığını görünce şöyle dedi:

– Yâ Resûlâllah, bu oturuş ne oturuşu?

Köylünün kastı sıradan insanlar gibi oturuyorsunuz, halbuki siz meliklerden, krallardan da büyüksünüz demekti.

Resûlullah buna şu karşılığı verdi:

– Rabbim beni herhangi bir kul olan Peygamberlikle, melik olan Peygamberlik arasında muhayyer kıldı. Ben ise kul olan Peygamberliği seçtim. Bunun için de kul gibi oturmayı tercih ederim. Melikler, krallar gibi değil...

Bu sebeble Resûl-i Ekrem Efendimiz, yerdeki sofraya iki dizi üzerine çökerek, ya da sağ dizini karnına dayayarak otururdu.

Âişe validemiz bu yer sofrasını anlatırken şöyle der:

– Resûlullah'ın, aile sofrasında arpa ekmeğinin üstüste iki gün hazır bulunduğunu, karınlarını üstüste iki gün doyurduklarını görmedim. Bu hâl, Resûlullah'ın vefatına kadar böyle devam etmiştir. Bazan doymuş, bazan da aç kalmışlardır...

Âişe validemiz bir diğer anlatışlarında ise bunu şöyle dile getirir:

– Resûlullah Aleyhisselâm dünyadan âhirete teşrif ettiği âna kadar karnını bir oturuşta, iki çeşit yemekle doyurmamıştır. Şayet bir günde iki yemek yemiştir, bunun biri mutlaka hurma olmuştur. İkisi de yemek olmamıştır.

İmam-ı Buhârî Hazretleri de bu hususta şöyle demiştir:

– Resûlullah ve ailesi bir günde iki defa normal yemek yememişlerdir.

İbn-i Hacer buna şunu ilâve eder:

– Şayet yemiştirse, bunun biri hurma olmuştur.

Resûlullah'ın sofraya oturuş sünneti, nasıl bir tevâzu ölçüsü olmuşsa, sofradaki yemek çeşidi çokluğu da aynı tevâzu ölçüsü içinde devam etmiştir...

SOFRADA DUA SÜNNETİ

Resûl-i Ekrem Hazretleri yemekten sonra dua eder, bunu misafir olduğu sofralarda da yapardı.

Ashâb'dan Ebû Said el-Hudrî bir müşâhededini şöyle anlatır:

– Ben Resûlullah'ı yemeklerde gördüm. O, yemekten çekilirken dua eder ve derdi ki:

“– Elhamdülillâhillezi, et'amenâ ve sakânâ ve cealenâ min'el müslimin...” Bizi yediren, içiren ve Müslüman eyleyen Allah'a sayısız hamdolsun.

* * *

Müfessirler, yemekten sonra dua etmenin yenen nimet için bir şükür, ilerde yenecek nimet için bir zikir ve diğer nimetlerin de ihsan edilmesi için bir dilek mânâsını taşıdığını ifade ederler.

Resûlüllah Efendimiz sofrâ duasını kendisi yedikten hemen sonra yapmazdı. Sofradakiler yeyip doyduktan sonra çekilince yapardı. Hattâ kendisi doysa bile çekilmez, yemeye devam edenleri yalnız bırakmak istemezdi.

Beyhakî bu hususta şu tembihi yapar:

– Sofrada insan doymuş bile olsa, yanındakilerden önce çekilmemelidir. Önce çekilip, yiyenleri yalnız bırakmak, onları utandırıcı duruma itmek demektir. Çoğunluk çekilmeden çekilmemelidir.

Müslim bu mevzudaki kayıtlarında dua hakkında şu rivâyeti de nakletmektedir:

– Resûl-i Ekrem kime dâvete gitmiş olsa, sofralarında dua yapar, onlara dua ederdi. Bir defasında ashâbdan altı kişinin de hazır bulunduğu bir sofrada bulunuyordu. Sonradan köylünün biri geldi, yemeğe iştirak etti. Ancak besmele çekmeden başladı.

Köylünün sofradan kısmeti ancak iki lokma oldu. Zira iki lokmadan sonra yemek tükeniverdi. Durumu gören Resûlüllah Aleyhisselâm şunu söyledi:

– Eğer bu adam Bismillâh diyerek başlasaydı, yemek hepimize kâfi gelirdi.

Yemekte nimete karşı duyulan hamd ve şükür duygularını sık sık ifade etme hususunda, Resûl-i Ekrem Efendimiz'in şöyle buyurduğunu Enes bin Mâlik Hazretleri şu tarzda anlatıyor:

Aleyhissalâtü Vesselâm Efendimiz buyurdu ki:

– Allah yemek yerken, su içerken hamd eden kulundan râzı olur!

Bundan dolayıdır ki, mânâ büyükleri sofranın sadece sonunda değil, başında ve ortasında da nimete karşı hamd ve şükür duygusu içinde olmuşlar, nimeti ihsan edenı tekrar tekrar tefekkür ederek:

– Yâ Rab! İhsan ettiğin bu nimetlere karşı gereken

hamd ve şükürü yapmaktan âciziz, bizi afveyle, şükürsüz-lüğümüzden dolayı nimeti elimizden alma, diye dua eylemişlerdir.

PEYGAMBERİMİZİN MEŞRÛBATI

Yemek işlerinde titizliği görülmeyen Resûlullah Efendimiz, sulardan tatlı ve soğuk suyu severdi. Âişe valide-miz der ki:

– Resûlullah'ın meşrûbat içinde en çok sevdiği şey, soğuk tatlı suydur.

Hadîs âlimleri, tatlı soğuk su aramanın zâhidliğe mü-nafî olmayacağını, lüks ve fazla şey istemek mânâsına gel-meyeceğini ifade etmişlerdir.

Zaten Resûl-i Ekrem Efendimiz'in zamanındaki meş-rûbat mahduttu. Bugünkü gibi çok çeşitli meşrûbat yok-tu. Hoşaf, bal şerbeti ve süt ile su vardı...

Resûlullah Aleyhisselâm bunların içinde soğuk sudan sonra bal şerbetini ihtiyâr eder, çoğu zaman bal şerbeti içer, balda dertlere derman bulunduğuna işaret ederdi.

Sevdiği meşrûbatın arasında sütü de saymak gerekir. Resûlullah'ın zaman zaman süt içtiğini, hattâ bazen so-ğuk suyla sütü karıştırdığını da görmekteyiz.

– Topluluk içinde ikram edilen sütü, önce kendisi içer, sonra sağındakilere, daha sonra da solundakilere ik-ram ederdi, diyen İbn-i Abbas Hazretleri, bu mevzuda bir hâtırasını şöyle anlatır:

– Ben Resûlullah'la birlikte Meymûne hanımın evine gitmiştim. Meymûne hanım, bize süt getirdi. Resûlullah içti, ben sağında; Hâlid de solundaydı. Bana dedi ki:

– İçme sırası senindir, ama dilersen Hâlid'e de verebi-lirsin.

Ben dedim ki:

“– Yâ Resûlâllah, sizin içtiğiniz şeyin artığını içme şerefine kavuşmakta kimseyi kendi nefsime tercih etmek istemem.”

Bundan sonra Resûlüllah Hazretleri dua hususuna geçti ve buyurdu ki:

– Kime Allah yemek nasip ederse: “Allah’ım, bu yemeğimizi bize mübarek eyle ve daha hayırlısını da ihsan eyle!” diye niyazda bulunsun.

Böylece yenen, içilen yemeklere baştan dua edip, şükürde bulunmayı emreden Hz. Resûlüllah, mü’minlere, şükür duygusunu geliştirmek suretiyle nimetin kıymetini bilmelerini anlatıyor; böylece nimetin lezzetinin çoğalmasını da te’min etmiş oluyordu.

Bilindiği üzere nimet takdir edilirse tadı çoğalır, sevinç ve huzur duyulur. Takdir edilmezse tadı azalır, sevinç ve huzur hissi de teşekkül etmez.

* * *

Resûl-i Ekrem Hazretleri’nin meşrûbat içinde sütü özellikle sevdiğini anlatan İbn-i Abbas Hazretleri, şunu da kaydeder:

– Resûlüllah, hem ekmek hem de su yerine geçecek olan şey, süttten başkası değildir, buyuruyordu.

İster süt, isterse su olsun Resûlüllah (S.A.V.) ayakta içmeyi tercih etmez, ekseriyette oturarak içerdi. Bazen ayakta içtiği de olurdu.

Âlimler derler ki:

– Resûl-i Ekrem’in çoğunlukla oturarak içmeyi, bazen de ayakta içmeyi tercih buyurması, her ikisinin de câiz; ancak oturarak içmenin daha faziletli olduğuna işaret eder.

Zemzem’i bundan ayrı tutan Hazret-i Resûlüllah, onu ekseriyetle ayakta içer, oturmayı tercih buyurmazdı.

İbn-i Abbas Hazretleri, Zemzem içerken gördüğü Resûlüllah’ın durumunu şöyle anlatır:

“– Ben Resûlullah’ı Zemzem içerken gördüm. Kendisi ayakta idi.”

Âlimler, suyu oturarak, Zemzem’i ise ayakta içmenin efdal olduğunu ifade ederler.

Resûl-i Ekrem Efendimiz’e uzun zaman hizmet etmiş olan Enes Hazretleri, Resûlullah’ın bardaktan su içmesini anlatırken şöyle der:

“– Resûlullah Hazretleri suyu içerken acele ile içmez, üç defa nefes alarak içerdi. Her nefes alışta bardağı ağzından uzaklaştırır, sonra tekrar yaklaştırır, bardağın içine asla solumazdı.”

Bu mevzuda İbn-i Abbas Hazretleri de gördüğünü şöyle anlatır:

– Resûlullah Aleyhisselâm su içtiğinde iki defa nefes alırdı.

Bunlardan, Resûlullah’ın içerken iki, bazen de üç nefes aldığı anlaşılmaktadır ki, ikisini de sünnet olarak görmek icap eder.

Yine kayıtlardan anlaşıldığına göre, suya besmele ile başlar, nefes alınca hamdeder, tekrar besmele ile başlar yine hamdederek bitirirdi.

Allah’ın ihsan ettiği nimetleri böylesine hamd ve şükrederek yiyip içmek, elbette nimetin tadını çoğaltır, sahip olmanın sevincini fazlalaştırır. Dolayısıyla hayatın zevki, huzuru gelir.

Bu nimetin değerini takdir etmeyen gafil insanlar, kendilerini mahrumiyet içinde zannederler, varlık içinde yokluk sıkıntısını çekerek hayatlarının tadını tuzunu kaçırır, şükürsüzlüğün cezasını âhiretten önce dünyada çekmeye başlamış olurlar. En güzel meşrûbatları da içseler, en lezzetli yemekleri de yeseler, sevinç ve huzur duymazlar. Çünkü nimetlerin farkında değildirler.

RESÛL'İ EKREM EFENDİMİZ'İN TARİHÎ SU BARDAĞI OLAYI

Peygamberimiz'in hizmet ve mâiyetinde ashâbdan en çok bulunan Hz. Enes'ti. Bu sebeble Resûl-i Ekrem Efendimiz'in eşyasını o diğer ashâb'dan daha iyi biliyordu.

Efendimiz'in vefatından sonraki günlerden birinde Enes, ashâbın içine elinde bir kâse ile geldi. Kâse ağaçtan oyulmuş, ağız kısmının kenarına da demirden bir halka geçirilmişti. Genişliği derinliğinden fazlacaydı. Bunu as-hâba gösteren Enes, dedi ki:

– Şu bardağı görüyorsunuz ya, ben Resûlüllah'a bu bardakla su içirdim, süt içirdim, bal şerbeti ikram ettim.

Rivâyete göre, Hazret-i Enes kuru ağaçtan oyulmuş bu kâsenin kenarına altından, yahut gümüşten bir kemer dolaştırıp, halka ziyarete çıkarılmasını istemişti. Enes'in üvey babası Talhâ ise:

– Resûlüllah'ın yapmadığı şeyi yapmayalım, onun zamanında, olmayan şeyi ilâve etmeyelim, aslı ne ise öylece kalsın, dedi.

Aradan geçen zaman içinde sahip değiştiren bu mukaddes emanet, İbn-i Hacer'in tesbitine göre, Nazr b. Enes'in mirasında iken, sekiz yüz bin dirheme satılmıştır.

İmam-ı Buhârî der ki:

– O bardağı Basra'da gördüm ve içinden su içtim.

RESÛLÜLLAH, ÇOĞUNLUĞUN YİYEMEDİĞİNİ YEMEZDİ

Arabistan, meyve ve yeşil bitki bakımından pek zengin sayılmaz. Ülkemize nisbetle Ortadoğu oldukça mahrumiyet bölgesidir zaten...

Buna rağmen Medine ve Mekke'de bir takım meyveler

de yetişir. Zarurî ihtiyaçları karşılayacak nisbette bir bostan mahsûlü de elde edilir.

Bu mütevâzi mahsûlü elde eden ashâbın ise, belli bir âdeti vardı: Meyvelerin ilk yetişenlerini Resûlüllah'a takdim ederler, önce ona ikramda bulunurlardı. Böylece kendi nefislerine Resûlüllah'ı takdim etmiş olurlar, ayrıca yetiştirmekte olan yeni mahsûl için de dua talep ederlerdi.

Resûl-i Ekrem Efendimiz ise, zâtına takdim edilen bu turfanda mahsûlün Müslümanlara bereketli olması için dua eder, ancak onu kendisi yemez, o sırada bir çocuk görürse, meyveyi hemen o çocuğa ikram ederdi. Hattâ çocukların içinde kendi torunları, yakınları mevcutsa, komşu çocuklarına öncelik tanır, sonra torunlarına, yakınlarına verirdi.

Siyer ve Şemâil yazarlarından Muhammed Raif Efendi der ki:

– Resûlüllah'ın kendisine takdim olunan ilk turfanda meyveyi yemeyip çocuklara ikram edişinin sebebi vardır. Bu sebep şudur:

“– Resûlüllah, herkesin yemeye imkân bulamayacağı şeyleri yemez. Çoğunluğun yiyecek hale gelmesini beklerdi. Çoğunluk yemeye başlarsa, o zaman kendisi de yerdi. Turfanda yemeği bunun için çocuklara verir, kendisi yemezdi!”

Bu mevzuda Ebû Hüreyre Hazretleri, şahid olduğu vakalardan birini anlatırken der ki:

– İnsanlar hurmanın ilkinin Resûlüllah'a takdim ederlerdi. Resûlüllah ise bunu alır:

“– Allah'ım, meyvelerimizi hakkımızda mübarek kıl, bereketler ihsan eyle” diye dua eder. Sonra gördüğü en küçük çocuğu çağırır, turfanda hurmayı ona verir, kendi yemezdi.

* * *

Herkesin yiyeceği kadar bollaştıktan sonra Resûlül-

lah'ın yediğı meyvelerin içinde karpuz, yaş ve kuru hurma ile, salatalık da bulunurdu.

Salatalık ile taze hurmayı, yahut karpuz ile taze hurmayı birleştirerek yediğini anlatan Âişe validemiz, taze hurmanın sıcak, salatalık veya karpuzun da soğuk olduğunu ifade ile “ikisi birbirinin hararetini vasata getirir” demiştir.

Abdullah b. Ca'fer bu mevzuda şöyle demiştir:

– Resûlüllah (S.A.V.) salatalık ile taze hurmayı birlikte yedi.

Raif Efendi merhum bu sözü izah ederken de şöyle der:

– Anlaşılan gıda maddelerinin özelliklerine dikkat etmek de sünnettendir. Salatalıkta soğuk, taze hurmada sıcak fazladır, ikisi de yenince orta sıcaklık meydana gelir, hazmı kolay olur.

Muavviz'in kızı Rabia ise Hz. Resûlüllah'a bu meyveleri ikram ettiğini anlatırken, değerli bir hâtrasını şöyle dile getirir:

– Resûl-i Ekrem Hazretleri'ne, içinde taze hurma ile taze salatalık bulunan bir tabak götürdüm. Resûlüllah taze salatalığı severdi. Ben tabağı verdiğim sırada Bahreyn'den gönderilmiş olan bir ziynet bohçası vardı yanında. Elini uzatıp bu kadın ziynetlerinin içinden bir avuç alıp bana uzattı. Benim verdiğim küçük hediyeme, çok daha üstün değerlerle mukabelede bulundu.

Resûl-i Ekrem Hazretleri'nin bir sünneti de, hediye verene daha üstün ve münasip hediye ile mukabelede bulunması idi. Nitekim Muavviz'in kızı Rabia'ya da böyle bir mukabelede bulunmuş, ona hem en üstün, hem de en münasip hediye olan kadın ziynetleri hediye etmişti.

Bir hadislerinde şöyle buyurmuşlardır:

– Hediyeleşin ki, karşılıklı sevgi ve muhabbetiniz artsın!

Hediye vermekte, herkesin kendi imkân ve durumu-na göre hareket etmesini isteyen Efendimiz, böyle bir he-diyeye gücü yetmeyenlere de ölçü vermiş, meşhur hadi-sinde şöyle buyurmuştur:

– Hediye imkâna uygun olmalıdır. Şayet imkân yoksa, güler yüz, tatlı dil, samimî dua da mı yoktur? Zira bunlar da birer hediyedir.

Böylece yerine ve adamına göre, güler yüzün, tatlı di-lin, ihlâslı duanın da makbûl bir hediye olduğunu haber vermiştir.

RESÛLÜLLAH'IN DUMAN TÛTMİYEN OCAĞI

Fahr-i Kâinat Efendimiz'in, bütün tavır ve tatbikatla-rı, sadece Allah rızasına, kulluk mükellefiyetlerine bakar-dı. O, yalnız Rabbin rızasını esas alır, O'nun emrine uy-gunluk derecesini sözkonusu ederdi.

O'nun bu ölçüsü, insan yaratılışına asla aykırı düş-mez. Bilâkis insan fitratı, O'nun bu ulvî tavırlarını pek ye-rinde bulur, O'na gönülden bağlanmayı netice verir.

Bu sebebledir ki, Resûlullah'a gönül verenler, O'nda en önce vicdanlara hitap eden samimiyet ve nefsinde İslâ-mî yaşayışlar görmüş, herkesten evvel öz nefsinde tatbi-katlar müşahade etmişlerdir.

Nitekim, karnı tam doycak şekilde yemek yememiş, bilâkis aç durmayı tercih ederek, ömür boyu nefis terbi-yesi örneği vermiştir.

O'nun bu ulvî tavırlarını gören iz'an ve insaf sahiple-ri, vicdanî yönden harekete gelmiş, insaf duyguları O'nu takdire yönelmiştir.

* * *

Resûl-i Ekrem'in bacasından uzun zaman duman tütmediğinden bahseden Hz. Âişe validemiz şöyle anlatır:

– Biz Muhammed (S.A.V.) ailesi, bir ay boyu beklerdik de, evimizin bacasından duman çıkmadığı olur, ancak hurma ile suyla öğünümüzü geçirirdik!

Enes b. Mâlik (R.A.) de bu mevzuda şunları anlatır:

– Sabah, ya da akşam sofrasında Resûlüllah'ın önünde iki yemek birden olmamış, etle ekmek bir araya gelmemiştir. Ancak misafir gelmesi halinde bunların biraraya geldiği olmuştur.

Nitekim ashâb, bu gönül yakıcı hayatı sonraları yâderken gözyaşlarını tutamamış, sahip oldukları bol imkânlardan esefle söz etmişlerdir.

Bunlardan biri, sonradan geniş imkân sahibi olan Abdurrahman b. Avf'tır. Evine Hazret-i Nevfel'i dâvet etmiş, birlikte sofraya oturmuşlardı.

Sofrada ise et ve ekmek vardı. Arabın en meşhur yemeği, et ile ekmeği birleştirip kavurma yapmaktı.

Abdurrahman sofradaki yiyeceği görünce, gözyaşlarını tutamamış, çocuklar gibi ağlamaya başlamıştı. Nevfel sordu:

– Niçin ağlıyorsun ey Abdurrahman?..

Şöyle cevap verdi:

– Nasıl ağlamayayım, ey Nevfel? Resûlüllah aramızdan göçüp gitti, ama kendi ve ailesi bir kerecik bile arpa ekmeğinden olsun doymadı. O böyle bir sabır ve tahammül içinde yaşadı. Biz ise şimdi et ile ekmeği biraraya getirmiş halde hayat sürmekteyiz. Eğer bizler hayırlı bir ömür için sağ kalmış olaydık, Resûlüllah'ın yaşadığı şekilde yaşardık. Ona uymuş olurduk. Ağlayışımın sebebi budur!

Resûlüllah'ın vicdanlara hitap eden bu mütevâzi hayatını görenler, artık vesvese ve evhama kapılmaz, onu ithama bahane bulamazdı. Zira o, sahip olduğu makam,

mâlik bulunduğu ünvanı, şahsî refah ve lükslerine kul-
lanma yolunda en küçük bir meyil bile göstermiyor. Bilâ-
kis, herşeyden önce kendi nefsinde, öz şahsında tatbikat-
ta bulunuyordu. Hangi vesvese ve evhamın haddi olurdu
ki, hâlen itiraz etsin, bahanelerde bulunsun.

Buna rağmen isyan etmek, inkârda bulunmak, ancak
katılaşmış kalblerin, taşlaşmış gönüllerin mahrumiyetin-
den başkası olmazdı. Bu da artık bir hikmet işiydi.

Nitekim bu kararmış kalbler, Resûlüllah'ı açlık sıkın-
tısına soktukları ilk Mekke günlerinde öylesine insaf ve
iz'an dışı bir abluka meydana getirmişlerdi ki, Nebiyy-i
Ekrem Efendimiz açlıktan öleceği ihtimalini bile hâtırına
getirmiş, bu yüzden ciddi bir endişe duymaya bile başla-
mıştı. Hz. Bilâl de bu çilenin ortağı idi.

Daha sonraları bunu bizzat anlatırken Allah'ın Resû-
lû şöyle buyurmuştur:

- Ben Allah için öyle bir korkutuldum ki, hiç kimse
böyle korkutulmamıştır. Yine ben Allah için öyle eziyyet
olundum ki, hiç kimse öyle eziyyet olunmamıştır. Benim
üzerimden otuz gün geçti, benimle Bilâl'in yiyeceği ek-
mek, sadece Bilâl'in koltuğu altına saklayınca görünme-
yecek derecedeki küçük ekmektir. Bilâl ekmeği koltuğu al-
tına saklar, kimseye göstermezdi. Böyle bir saklayışla, gö-
rünmeyecek kadar küçük ekmekle günlerimizi geçiriyor-
duk.

Bu hadisten anlaşıldığına göre müşrikler, Resûlüllah
ve ilk sahâbîlere, açlıktan öldürmeyi düşünecek kadar
eziyet etmişler, onları korkunç şekilde iktisadî abluka içi-
ne almışlardı. Hattâ Hz. Bilâl, Resûlüllah için sakladığı
ekmeği bazen koltuğu altına gizlemiş, onu elinden alma-
larını önlemiştir.

Resûlüllah'ın ilk günlerindeki bu acıklı halleri bir ba-
kımaya ızdırarî idi. Ancak sonraki günlerinde bu hâl ızdırarî
olmaktan çıkmış, ihtiyârî olmuştur.

Fahr-i Kâinat Efendimiz, dünyalık şeylere sahip ol-
mamış, mal-mülk edinip de çevresinin gıpta ve hasedini

çekecek bir tutumu tercih buyurmamışlardır. Bütün himmet ve gayretleriyle ashâbının iâşe ve ihtiyacını düşünmüş, onların refah ve saadetine çalışmıştır.

Şayet, istemiş olsaydılar diledikleri maddî refaha, servet ü sâmanâna kavuşurlardı. Amma itibar etmemişler, tercih buyurdıkları mütevâzi hayatı daha uygun bulmuşlar, insaf ehline böyle örnek olmuşlardır.

KONUŞMA VE GÜLMEDE EDEB

Resûl-i Ekrem Efendimiz'in konuşmasındaki fesahat ve belâğat erişilmez güzelliğe idi. Kelimelere basa basa, cümleleri ayıra ayıra, önemli kelime ve cümleleri de önemine göre iki, bazen üç defa tekrar ede ede konuşurdu.

Hattâ O'nun konuşmalarını dinleyenler, hitabenin câzibesinden dolayı ifadelerini aynen ezberleyebilirlerdi bile...

Âişe validemiz bu mevzuda şöyle der:

– Resûl-i Ekrem Hazretleri sözlerini sizin sözleriniz gibi söylemezdi. Öyle bir açıklık ve netlikte ifade ederdi ki, dinleyen kolayca ezberleme imkânı bulurdu.

Bu ifade, Resûlullah'ın yavaş konuştuğunu, az sözü uzun zamanda söylediğini hatıra getirmemelidir.

Resûlullah'ın ifade kudretindeki özellik de buradadır zaten. Yani sıradan insanların uzun zamanda çok kelimelerle ancak ifade edecekleri sözü, kısa zamanda fakat çok açık ve kısa cümlelerle kolayca ifade buyururdu.

Dinleyenler, “Bu konuşma san'atı, Resûlullah'a mahsus bir mu'cizedir” derlerdi. Az kelime ile çok mânâ söyler, az zamanda çok şey anlatır, anlattığı şeyin çokluğuna göre, harcanan zaman ve söz az olurdu.

Resûlullah'ın konuşmalarını tarif eden Enes b. Mâlik, bazı cümleleri tekrar ettiğini ifade ederken şöyle der:

– Resûlüllah Aleyhisselâm, bazı mühim cümleleri kesin şekilde anlaşılması için üç defa tekrar ederdi.

Raif Efendi merhum der ki:

– Dinleyenlerde kavrama bakımından üç derece vardır:

Üst mertebede kavrama, orta mertebede kavrama, aşağı mertebede kavrama...

Bu üç kavrama derecesinde olanlardan birincisi, birinci söyleyişte, ikincisi ikinci söyleyişte, üçüncüsü de üçüncü tekrarda anlar, halen anlamayan ise, hiç anlamaz; isterseniz defalarca tekrar edin...

Resûlüllah, bu üç kavrayış derecesini de nazara almış, tebliğini hepsine de duyurmuştur.

Resûlüllah'ın sözleri ebedî hakikatleri ihtiva ettiğinden, mutlaka kesin şekilde anlaşılmalıydı. Yerine göre iki, üç defa tekrara bundan dolayı ihtiyaç vardı. Bu ihtiyaç kesin şekilde karşılanmıştı.

* * *

Konuşurken anlaşılmaya yardım etmesi için ellerini, avuçlarını işaret yerine kullanır ve el içini aşağı yukarı çevirir, dünyanın bir kararda olmayacağına işaret etmek ister, bazen sağ avucunun baş parmağının içine vururdu. Yani sağ elinin içi çekiç, sol elinin baş parmağı ucu da çivi gibi olur, diliyle ifade ettiği hakikatleri eli ile çivi gibi çakar, yerleştirmiş olurlardı.

Resûl-i Ekrem Hazretleri'ni tavsifiyle meşhur olan Hind b. Ebî Hâle'nin uzunca bir tarifinde şu ölçüler dikkatimize verilmektedir. Hind der ki:

– Resûlüllah Aleyhisselâm'ın hüznü sık, tefekkürü ise daimî idi. Çoğu zaman susar, ihtiyaç olmadan konuşmazdı.

Konuşmaya Allah'ın ismiyle başlar, onunla bitirirdi. Sözleri kısa, fakat mânâsı uzun olurdu. Ne fazla ne de eksik söz görüldü. Birini incitmez, birine sataşmazdı.

Nimete ta'zim eder, az da olsa zemmetmezdi. Kul eliyle nimete bir kusur eriştirilse bile, ondaki İlâhî hilkatı nazarla alır, onu medhederdi.

Dünya mes'elesi onu öfkelenendirmez, dünyalık bir işten dolayı gazaba gelmezdi.

Ancak bir hakkın zâyi edildiğini görünce de, kimse gazabına mâni olamazdı, zâyi olan hak yerini bulmadıkça...

Nefsi için öfkelenmez, nefsine taraftar olmazdı.

Bir şeye işaret etmek istediklerinde tek parmağıyla değil, elinin tümüyle işaret ederdi. Hayret ettiklerinde de elinin içini aşağıya yukarıya çevirirdi. Dili konuşurken eli de yardımcı olurdu.

Öfkelenince simasından belli olurdu. Ancak intikam almaya meyletmezdi. Sevinince gözlerini kapar, memnuniyetini izhar ederdi. Gülmesi tebessüm şeklinde olurdu. Mübarek dişleri bu sırada beyaz inciler gibi parlardı. Kahkaha ile gülmezdi. Buyurdu ki:

– Kahkaha ile gülmeyin, çok gülmek kalbi öldürür, ciddiyeti giderir.

Muhaddislerin ifadesine göre, Resûl-i Ekrem Hazretleri dünyevî başarıdan dolayı içinden güler, uhrevî başarıdan dolayı da dışından tebessüm ederdi. Tebessümü ekseriyeti ifade ederdi. Bundandır ki, Abdullah b. Hâris:

– Resûlullah'dan çok tebessüm eden bir kimse görmedim, demiştir.

Hadis âlimleri, bunu Resûlullah'ın güleç yüzlü olduğunun delili göstermişlerdir.

PEYGAMBERİMİZİN LÂTİFELERİ

Alay olmayan, eziyet vermeyen, zulüm ve harekete varmayan lâtifeler, nükte ve şakalar câizdir.

Gönülde bir kırgınlık meydana getiren, muhatapta bir üzüntü ve dargınlığa sebep olan şakalar ise, câiz değildir. Sünnet olan kısma dahil olmaz.

Resûl-i Ekrem Hazretleri, lâtife yapmış, ashâbıyla mi-zahta bulunmuştur. Ancak bu lâtifelerin hemen hemen hepsinde de iltifat, yahut da o insanın muhtaç olduğu ikazlar vardı.

Bir misâl:

Hazret-i Enes, on yaşında iken Resûl-i Ekrem Efendi-miz'e hizmetçi olarak gelmiş, ömrünün sonuna kadar da maiyetinde hazır bulunmuştur. Bu sebeble Enes'in iki kulağı Resûlüllah'ın sözlerinin sanki hoparlörü idi. Zira bütün konuşmaları o dinler, o etrafa naklederdi. Resûl-i Ekrem Hazretleri işte bu Enes'e gelip geçtikçe lâtife yollu şöyle takılırdı:

– Ne yapıyorsun ey iki kulaklı?

Enes Hazretleri bundan çok memnun olur, kendisine başkalarının da böyle hitap etmesini isterdi.

Resûl-i Ekrem Hazretleri'nin, Enes'e, iki kulaklı diyerek lâtife yapmasının hikmeti belli oldu. Ona bu lâtifesiyle iki kulağını hatırlatıyor, bu iki kulakla İslâm'ın temel meselelerini işitip, naklettiğini, kıymetini bilip, yerli yerince kullanması gerektiğini anlatmış oluyordu.

* * *

Hz. Enes, Resûlüllah'ın kendisinden deve isteyen birine yaptığı şakasını da şöyle anlatır:

– Bir adam binmek için Resûlüllah'tan bir deve istedi.

Nebiy-i Ekrem Hazretleri ona şöyle dedi:

– Sana bir deve yavrusu vereyim!

Adam bundan memnun olmadı:

– Yâ Resûlâllah! Ben deve yavrusuyla ne yapayım, binemem ki?

Bunun üzerine Resûlüllah, anlaşılmayan lâtifelerini

şöyle izah etti:

– Binilen her deve, bir diğer devenin yavrusu değil mi?

* * *

Şakasını anlamayana Efendimiz'in tekrar izah etmesinden alınan hüküm şudur:

– Bir şaka yapılırken muhatap anlamazsa, ona kızmadan iyice anlatıp izah etmek sünnettir. O'na “sen amma da anlamaz adammışsın, bu kadarlık bir nüktayı anlayamadın” yollu kırıcı bir ifade kullanmak yanlış, sünnete aykırıdır.

* * *

Sahâbiler Resûl-i Ekrem'e bir gün şöyle bir sual sordular:

– Yâ Resûlâllah, siz bizi mizahtan, şakadan menediyorsunuz, amma zâtınız da bunu yapıyorsunuz, hikmeti nedir bunun?

Şöyle cevap verdiler:

– Ben sadece hakkı söylerim, doğruyu anlatırım. Siz de hak söylemek, kırıcı olmamak ve bâtili anlatmamak kaydıyla şaka yapın, mizahta bulunun!

Nitekim Hz. Enes'e “iki kulaklı” demiş, doğruyu söylemiştir. Deve isteyen “deve yavrusunu vereyim” demiş, yine doğruyu söylemiştir.

* * *

Bir başka olay:

Ebû Ümeyr künyeli bir çocuk, Nugayır adında bir kuşu kafesine koymuş, onunla eğleniyordu. Kafesteki kuş aniden öldü. Çocukta, derin bir hüznün başladı. Bunu gören Resûlüllah, çocuğa takıldı:

– Yâ Ebâ Umeyr, ne yaptın Nugayır?

Bu lâtifeden alınan hükümler şunlardır:

1 – Resûlüllah, kafes içinde kuş besleyip onunla oynayan çocuğa şaka yaptı, kızmadı, menetmedi. Öyle ise

kafes kuşu cinsinden olan kuşları kafeste besleyip bakmak günah değildir.

2 – Ama kafes kuşu olmayan serbest kuşları ise, yakalayıp dar bir kafes içinde hapsedmek câiz değildir, mekrûhtur.

3 – Çocuklar, eziyet etmemek, ölümüne sebep olmak şartıyla kuşla ve sair hayvanla oynayabilir, onlarla eğlenebilirler.

O Nugayır kuşunun, bülbül olduğu, yahut kanarya cinsinden sevimli bir kuş olduğu da kaydedilmiştir.

* * *

Bir diğer şaka:

Zahir adında bir çöl adamı, Resûlullah'a sık sık gelir, her gelişinde de çöl meyve ve çiçeklerini getirirdi. Efendimiz ise ona şehir hediyesi verir, böylece karşılıklı mübadele devam ederdi.

Bu yüzden Peygamberimiz:

– Zahir bizim köyümüz, biz de onun şehriyiz, demişti.

Bir gün köyden getirdiği tarla mahsûlünü pazarda satarken arkasından habersizce gelen Resûlullah, Zahir'in iki gözünü iki eliyle kapattı ve seslendi:

– Bu köleyi kim satın alacak?

Zahir, sima bakımından pek güzel değildi. Bu yüzden arkasındakinin Resûlullah olduğunu anlayınca şöyle dedi:

– Yâ Resûlallah, ben para edecek bir köle değilim, benim satışından kâr gelmez. Kâr ancak güzel yüzlülerden elde edilir.

Peygamberimiz'in cevabı şöyle oldu:

– Hayır, dış görünüş insanlar yanında mühim, Allah yanında değil.. Sen Allah'ın yanında değerli ve pahalısın.

* * *

Zübeyr b. Avvâm'ın validesi Safiyye bir gün Resûl-i Ekrem'in huzuruna gelmiş ve:

– Yâ Resûlâllah! Allah bizi Cennet'e koymasına için dua et, demişti.

Resûl-i Ekrem Hazretleri tebessüm ederek:

– Cennet'e yaşlı kadınlar giremiyecektir, buyurdu.

Halbuki bu kadın yaşlı idi. Kadın gerisin geri döndü ve ağlayarak gitmeye başladı.

Bunu gören Resûlüllah şöyle buyurdu:

– O'na haber verin, Cennet'e yaşlı kadınlar girmeyecekler, çünkü genç olarak girecekler. Allah, onları en sevimli yaşlarına indirip, öyle Cennet'e koyacaktır.

Resûl-i Ekrem Hazretleri'nin bu haberi "Vâkıa" sûresindeki âyetlerin hükmü ile sabittir. Otuzüç yaşlarında genç ve in olarak Cennet'e girileceğine işaret etmiştir.

Demek ki, Resûlüllah'ın lâtifelerinde öğretici, düşündürücü noktalar vardı. Sadece gaflet getiren güldürücülük söz konusu değildi. Kırıcılık ise hiç yoktu.

RESÛL-İ EKREM'İN YATAĞI, DUASI VE UYKUSU

Resûlüllah Hazretleri, bazen içi hurma lifi ile dolu döşekte yatarı. Bazen de hasır üzerinde istirahat buyururdu. Zaman zaman kuru yerde yattığı da olurdu.

Kendisini derin uykuya daldırıp, namaza uyandırmayacak kalınlıkta olan döşeklere itibar etmezdi.

Nitekim bir gün Medineli bir hanım, Resûl-i Ekrem'in yatağını görmüş, içinin boşluğunu üzüntü ile müşâhede etmiş, hemen evine gidip içi yün dolu kalınca bir döşek getirerek Âişe validemize hediye etmişti.

Az sonra eve gelen Resûl-i Ekrem Efendimiz sordu:

– Yâ Âîşe, bu yatak nedir?

– Ensâr’dan bir kadın getirdi, yâ Resûlâllah! Sizin yatağınızın yufkalığını görünce üzülmüş. Gözyaşı içinde getirip size hediye etti.

– Ey Âîşe! O hanım şunu iyi bilsin ki, benim öyle ince döşekte yatışım fakirliğimden değildir. Eğer ben isteseydim, Rabbim taşları toprakları altın, gümüş yaparak peşimden koştururdu. Sen o hanıma haber gönder, yün yatağını götürsün!

Resûlüllah’ın asgarî ihtiyacının ötesindeki vasatî sayılan şeylere itibar etmediği temel ihtiyacı dışındaki rahatlıklara iltifat buyurmadıkları, diğer birçok olaylarla da sabit olmuştur.

İmam-ı Kastalânî, Resûl-i Ekrem Hazretleri’nin hususî hayatını anlatırken şu hâdiseyi de ibretimize sunar:

Nebiy-i Ekrem Hazretleri’nin bir hasır üzerinde uyuduğunu gören Hz. Ömer, mübarek bedenlerine hasır iplerinin iz yaptığını müşâhede edince, gözleri yaşararak dedi ki:

– Yâ Resûlâllah! Keşke yumuşak bir döşek edinseydiniz de, onun üzerinde uyusaydınız!

Buna Resûlüllah Efendimiz şöyle karşılık verdi:

– Benim hâlim, atına binmiş, yoluna giderken geçmekte olduğu ağacın altında kısa bir müddet gölgelenen yolcunun hâli gibidir. Ağaçaltı, yolcunun ebedî yeri değil ki, ordaki istirahatı için döşeklerle uyku hazırlığı yapsın.

Resûlüllah’ın ince basit yatakları tercih ettiği diğer birçok kayıtlardan da anlaşılmaktadır. Nitekim, İbn-i Mes’ûd der ki:

“– Resûlüllah’ı basit bir hasır üzerinde uyumuş halde gördüm. Bedeninde hasırın izlerini müşâhade edince dedim ki:

– Kisrâ ve Kayserler sadece dünya kralları oldukları halde, ipekli döşekler üzerinde uyumaktalar. Zâtınız hem

dünya hem de âhiret sultanısınız, siz onlardan daha lâ-yıksınız böyle yataklara...

Buyurdu ki:

– Ey İbn-i Mes'ûd! Onlara dünya, bizlere de âhiret var. Onların görüp görecekleri, ondan ibarettir işte...”

* * *

Kalın ve kaba yataklara incelerini tercih ettiği naklettiğimiz hadislerle sabit olan Allah'ın Resûlü, uykuyu ölüm, uyanmayı da dirilmeye benzetir ve uyumadan önce şöyle dua ederdi:

– Bismikellahümme emûtü ve ehyâ... Allah'ım, senin isminle ölüyor, yine senin isminle diriliyorum.

Bir başka duasında da şöyle demiştir:

– Rabbi kını azâbek, yevme teb'asü ibâdek! Yâ Rab! Kullarını dirilttiğin mahşer günü, azâbından beni koru!

Resûlullah Hazretleri'nin mütevâzi yatağındaki sünneti, sağ yanına yatıp, sağ yanağını da sağ avucu içine alarak uyumaktı. Sağ tarafına uzanıp, yüzünü de sağ avucunun içine koyduktan sonra, uyuyuncaya kadar dua ve zikirle meşgul olur, günlük hayatının muhasebesini yapar, uykuya tefekkürle girerdi.

Bu sebebledir ki, uykuya yatanlar, sağ taraflarına yatıp sağ avuçları içine sağ yanaklarını alırlar, uyuyuncaya kadar da dua edip nefis muhasebesi yaparak, günlük sevap-günah kazancını düşünürlerse, sünnete uyan bir şekli, âdet edinmiş olurlar.

Böylece, âdetleri ibadet olmuş olur. Önce sağa yatmayıp âdet edinenler, sonra sola dönünce sünneti bozmuş olmazlar. Arka üzeri yatmanın sıhhi olmadığını beyân eden bazı müellifler, yüzükoyun yatan bir adamı da Resûlullah'ın uyarıp, öyle yatmasına müsaade etmediğini kaydediler.

Ancak, bu iki türlü yatışın mahzuru dinî olmaktan

önce, sıhhi olduğuna dikkati çekerler.

Sağ tarafa yatan kimsenin daha kolay uyanacağını, zira bu halde kalbin daha uyanık kalacağını ifade eden âlimler, sol tarafa yatma halinde de, kalbin baskı altında kalıp uykunun derinleşebileceğini ifade eder, tıbbî görüşlerini böyle nazara verirler.

Gazâli Hazretleri ise, arka üzerine yatmanın günah olmadığını ihyâ'sında kaydeder.

Peygamberimizin, yatağı üzerine oturup da yaptığı duasını anlatan Âişe validemiz şöyle der:

– Resûlullah, döşeginin üzerinde oturduğunda, ellerini birleştirerek, ihlâs, Felâk ve Nâs sûrelerini okur, birleşik avuç içlerine üfler, sonra bu avuç içlerini başa ve bedeninin erişebileceği yerine sürerdi. Hattâ bunu üç defa yapar, bundan sonra uzanarak uyurdu. Şu kadar var ki, dua ve tefekkürle uyuyan Resûlullah'ın uykusu bizimki gibi olmazdı. Zira Nebiyy-i Ekrem'in sadece gözü uyur, kalbi ise asla uyumazdı. Hattâ kalbinin uyumaması sebebiyledir ki, bazen uykudan kalktığı halde, abdesti bozulmadan namaza başlar, abdest bozucu şekilde uyumadığını ifade buyururdu. Bir hadîsinde şöyle açıklama yapmıştır:

– Benim gözüm uyur, kalbim uyumaz!

Bizim gibi kimselerin uykusu, hem göz, hem de kalbin uyumasıyla olduğundan, abdesti bozar.

Sadece gözü ile uyuyup, kalbi ile daima uyanık kalan Resûlullah, hem gözü, hem de kalbiyle uyuyan biz ümmetine örnek olmak için abdesti bozulmadığı halde, uykudan sonra abdest almış, bizim uykumuzun abdesti bozacağını ifade buyurmuştur.

Resûl-i Ekrem Hazretleri'nin yolculuktaki uykusunu anlatan İbn-i Hacer, şunu ilâve eder:

– Resûlullah Hazretleri kırdaki uyuyacağı sırada başı altına kerpiç parçası alır, yastık yerine onu kullanırdı. Böyle bir kerpiç parçasının bulunmadığı yerlerde ise sağ

kolunun dirseğini yere koyup, avuç içini başına dayayarak, kolunun desteğinde uyurdu.

Resûlullah'ı böyle uyurken görenler, namaz için hemen kalkılacağını bilirler, onlar da temkinli uyurlardı. Zira sağ elin desteği ile varılan uyku, kısa süreli uyku mânâsına gelirdi. El böyle destekliçe çok dayanamazdı. Resûlullah az sonra kalkardı...

ELBİSE RENGİ VE MEST SÜNNETLERİ

Peygamberimiz'in sevdiği elbise rengini, İbn-i Abbas Hazretleri şöyle anlatıyor:

Resûl-i Ekrem Efendimiz:

“– Size beyaz elbise uygundur, hayatta olanlarınız beyaz giysin, vefat edenlerinize de beyaz kefen giydirin. Beyaz, giydiğinizin en hayırlısıdır” buyurmuştur.

Resûlullah'ın beyazı tercih edip, ümmetine de beyaz giymeyi tavsiye buyurması, hattâ cenazeleri de beyazla kefenlemeyi emretmesi, birtakım hikmetleri ihtiva etmektedir.

Bilindiği üzere beyazda kirler hemen görülür, çabuk yıkamak zarureti meydana gelir. Böylece, kir saklayan elbiseyle dolaşmamış olur, temiz giyimle yaşar...

Ayrıca beyazda saygı ve hürmet mânâsı da vardır. Cenazeler kabirlere girince meleklerle karşılaşır. Beyaz kefenle meleklerle saygılı ve hürmetli olmuş olurlar.

Bunun yanında beyaz giyen insan, son elbisenin de beyaz olacağını hatırlar, kefenini üzerinde taşıdığı düşüncesiyle duygularını zararlı meyillerden korur, tefekkür imkânı elde eder.

Hazret-i Resûlullah'ın giydiği elbise, şüphesiz ki sadece beyazdan ibaret değildi. Onun yeşil, kırmızı ve siyah elbiseler de giydiği kayıtlardan anlaşılmaktadır.

Âişe validemiz bir giyimini şöyle anlatmaktadır:

– Bir sabah Resûlullah dışarı çıkmıştı. Üzerinde siyah kıldan dokunmuş bir altlık vardı.

Bu, Resûlullah'ın siyah elbise de giydiğini gösterir.

Bir naklinde Şu'be Hazretleri de şöyle demektedir:

– Resûl-i Ekrem Hazretleri Şam'dan gönderilmiş bir cübbe giydiler. Bu cübbenin kolları da dar idi.

Hazret-i Şu'be'nin bu hadîsinden ahkâm istinbat eden âlimler derler ki:

– Bu hadîs gösterir ki:

1) Yünden elbise giymek câizdir.

2) Seferde dar kollusunu giymekte mahzur yoktur.

3) Necis olmadığı kesin olan gayr-i müslim yapısı elbiseyi giymek de mübahtır, günah değildir.

İmam-ı Mâlik dışında üç mezheb de bunda müttefiktirler.

* * *

Resûl-i Ekrem Hazretleri mest giymiş mi, giymemiş mi?

Bu suali zaman zaman sorarlar ve karışık cevaplarla da mes'eleyi daha da karıştırırlar. Halbuki gerçek hiç de öyle karıştırmaya müsait değildir. Sıhhatli eserlerde açık seçiktir. Sahih hadîs kitaplarından Tirmizi'nin kaydında şöyle geçmektedir:

– Habeşistan Meliki Necaşî, Resûl-i Ekrem Hazretleri'ne iki tane siyah, nakışsız mest hediye eyledi. Bunu alan Resûlullah Hazretleri de, abdest alıp giydi ve üzerine bir müddet meshetti.

Bir diğer hadîste de şu bilgi verilmektedir:

– Resûl-i Ekrem Efendimize ashâbtan Dıhye, mest hediye etti. Resûlullah da alıp eskiyinceye kadar giydi ve üzerine meshetti.

Taberânî ve Beyhakî ise, bu konuda şöyle ibretli bir hâdise de naklederler:

– Resûl-i Ekrem Hazretleri kırdâ abdest almak için mestlerini çıkarmış, ötelere gitmişti. Dönüşte mestinin birisini kuşun kapıp havaya kaldırdığını gördü. Kuş, kapıldığı mesti havada bir müddet dolaştırdıktan sonra mestin ağzını aşağıya doğru çevirdi. Kocaman bir yılan mestin içinden aşağıya düştü. Sonra mesti bıraktı.

Bunu gören Resûlullah, Allah’a hamd ve senâ ederek şu meâldeki duayı okudu:

“– Yâ Rab! Karnı üzerinde yürüyenlerin şerrinden, iki ayakları üzerinde yürüyenlerin şerrinden ve dört ayakları üzerinde yürüyenlerin şerrinden sana sığınırım.”

Demek ki, mest giymek bir sünnettir.

Bazı âlimler, mestin sünnet olduğunu ifade ettikleri eserlerinde şöyle bir nükteyi de kaydederler:

– Mesti giymek mi efdal, yoksa terketmek mi? sualine cevapları şöyle:

– Şayet mest giymenin sünnet olduğunu inkâr edenler varsa, sünnet olduğunu fiilen göstermek için mesti giymek efdaldır.

Şüphesiz ki, ihtiyaç olursa mest giyilmeli, daha kolay abdest alındığı için istifade edilmelidir. Buna ihtiyaç hissetmeyenler, elbette mest giymeye icbar edilemezler. Arzu-ya, ihtiyaç duymaya bağlı bir keyfiyettir bu...

Resûlullah Aleyhisselâm gerek mesti ve gerek ayakkabıyı giyerken önceden sağını giyerdi. Çıkarırken de önce solunu çıkarırdı. Bu hususta Ebû Hüreyre Hazretleri, şu hadîsi nakleder:

– Sizden biriniz ayakkabı giyerken önce sağını giysin. Çıkarırken de solu çıkarsın. Giyerken sağ birinci, çıkarırken de sol birinci olsun...

TEDBİR VE SARIK SÜNNETLERİ

Ümmetine her hususta rehber ve örnek olan Resûlullah Efendimiz, düşmanlarına karşı melâikenin muhafazası altındaydı. Rabbimiz onu her türlü kötülüklerden muhafaza için melekleri tavzif etmişti. Buna rağmen Resûl-i Ekrem Efendimiz, hem âdetullah kanunlarına müracaat etmek, hem de ümmetine örnek ve rehber olmak için tedbirini alıyor, düşmanına karşı korunma çarelerini düşünüyordu.

Demek ki tedbir almak, maddî korunma çarelerine başvurmak, fitrî bir hareket olduğu gibi, aynı zamanda bir sünnet, Peygamberimiz'e bağlılığa işarettir...

Nitekim hicretin üçüncü senesindeki Uhud harbinde Resûl-i Ekrem Efendimiz'i, üst üste iki zırh giymiş olarak görüyoruz. Önce zırhın birini giymiş, sonra üzerine bir gömlek çekmiş, sonra da ikinci zırhı giymişti.

İki zırhın arasına böyle bir bez gömlek giymenin hikmeti; bir zırh diğerine iyice temas ettirip bedene iyice yapışmasını te'min etmektir. Ancak çift zırh ağır olduğundan, taşınması pek kolay olmamaktaydı. Nitekim Resûl-i Ekrem Hazretleri, yüksekçe bir taşın üzerine çıkmak istemişler, zırhların ağırlığından dolayı çıkamamışlardı. Bu sırada Resûlullah'ın taşın üzerine çıkamadığını gören Talhâ Hazretleri koşarak gelmiş, taşın dibine eğilmiş, Resûlullah'a basamaklık etmiş, Nebiyy-i Ekrem Efendimiz de Talhâ'nın sırtına basarak taşın üzerine çıkmış, bundan sonra da:

– Talhâ'ya Cennet vâcib oldu, buyurmuşlardı.

Bu sebeble Hz. Talhâ, Aşere-i Mübeşşere'den olmuştur. Talhâ'nın Aşere-i Mübeşşere'den sayılmaya lâyık olduğu, Uhud'da gösterdiği diğer fedakârlıklardan da anlaşılmıştır.

Zira, Uhud'da, Hz. Talhâ'nın bir eli çolak olacak derecede yara almış, vücudunda seksenden fazla kargı ve kırık yarası sayılmıştır.

Buna rağmen Hz. Talhâ, Resûlüllah için kendini siper etmiş, ona gelmesi muhtemel bütün darbelere karşı, kendini mânia olarak kullanmıştır.

Resûlüllah'ın tedbir alıp, maddî çarelere başvurmakta ki örneği, sadece üstüste giydiği bu iki zırhtan ibaret kalmamıştır. Miğfer giymekle aynı tedbiri alıyor, örneği gösteriyordu.

Nitekim, Mekke'nin fethinde miğfer giydiği de kaydedilmektedir.

Enes b. Mâlik'in rivâyet ettiği hadîste Resûl-i Ekrem Efendimiz'in Mekke'nin fethinde miğfer giydiği ve bir ara miğferi çıkarınca başına siyah bir başlık örttüğü kaydedilmektedir.

Bu siyah rengin üzerinde duran âlimler derler ki:

– Resûl-i Ekrem Efendimiz'in siyah kavuk giymesi, Din-i İslâm'ın kıyâmete kadar bâki olduğuna işarettir. Çünkü, siyah renkte ebedilik vardır, değişmezlik sözkonusudur. İslâm da değişmeyecek, kıyâmete kadar ebedi kalacaktır.

Sarık sünneti:

Savaşta başına zırh ve miğfer giyen Resûlüllah, sulh zamanında da sarık sarar, bazan da sarığının ucunu iki omuzu arasından aşağıya sarkıttı. Siyer âlimleri bunu anlatırken derler ki:

– Resûl-i Ekrem Hazretleri'nin kavuk üzerine sardığı iki uzunca sarığı vardı. Bu sarıkların uzunluğu, yedi, sekiz, on metreyi geçirdi. Bazan bir ucunu, bazan da iki ucunu sırtındaki iki omuz küreği arasından aşağı sarkıttı.

Baş a giyilmiş kalın ve büyük takke misâli bir kavuğun üzerine sarılan sarığın ucunun bazen iki omuz küreğinin arasından aşağı sarkıtıldığı, bazen de sarkıtılmayıp, sadece baş a sarılmakla iktifa edildiği, sünnetleri tesbit

eden âlimlerin izahlarından anlaşılmaktadır.

Resûl-i Ekrem Efendimiz'in çıplak başa sarık sardığı görülmemiştir. Yani giydiği kavuk, takke misâli bir baş giyiminin üstüne sarmış, hattâ çıplak başa sarık sarmayı menetmiştir.

Sarığın meleklerin giyimi olduğu, bazı harblerde sahâbelere yardım için gelen meleklerin sarıklı ve omuz aralarına uzatmış vaziyette taylasanlı oldukları anlaşılmaktadır.

Bu yüzden baş açık namaz kılmak mekrûhtur. Önce başa takke gibi bir örtü örtülür, sünnetin birincisi takke ile yerine getirilmiş olunur. Bunun üzerine bir de sarık saran, sünnetin ikincisini de ifa etmiş bulunur.

İkinci sünneti her zaman ifa etmek mümkün olmasa da birincisini mutlaka yerine getirmek gerekir. Namazın mekrûhluktan kurtulması için takke gibi başörtüsüne ihtiyaç vardır.

Kirli mendilin takke olarak kullanılması uygun değildir. Namazın bir şartı olan temizliğe mânidir.

Temizlik şartından dolayıdır ki, namaz kılanın çorabı kirli ise, ya yıkayıp temiz çorapla kılmalı, yahut da çorabı çıkarıp, çıplak ayakla kılmalı. Kirli giyimle yanındaki cemaati de ürküten bir koku içinde olmamalıdır.

“Soğan, sarmısak kokusuyla camiye gelmeyin” buyuran Resûlullah'ın sünneti, bu çorap temizliğini de gerektirir.

YÜZÜK VE ALTIN EŞYADA SÜNNET

Resûl-i Ekrem Efendimiz, devlet başkanlarına mektup yazıp, İslâm'a dâvet niyetindeydi. Ashâb bu mes'ele üzerinde düşünürken, içlerinden bazıları dediler ki:

– Yâ Resûlâllah! Başka devletler yazdıkları resmî yazılara mühür basıyor, mühürsüzlerini makbûl saymıyor-

lar. Siz de yazacağınız resmî yazılara mühür vursanız nasıl olur?

Bunun üzerine Resûl-i Ekrem Efendimiz, mühür hazırlattı.

Mühür, yüzük gibiydi. Kaşında da taş vardı. Taşın üzerinde üç kelime yazılmıştı. Bunlar “Allah, Resûl ve Muhammed” kelimeleriydi. Yazdırdığı mektubun sonuna bu yüzüğün kaşını basınca, çıkan imza: “Allah Resûlû Muhammed” oluyordu.

Resûlullah’ın bu mührünü, yani yüzüğünü anlatan hadislerden birinde Enes b. Mâlik şöyle der:

– Resûlullah’ın yüzüğü gümüşten yapılmıştı. Taşı da Habeşistan’dan gelme bir taşı.

Yani akik taşı...

Bu hususta İbn-i Ömer hadîsi de şöyledir:

– Nebiyy-i Ekrem Efendimiz, gümüşten yüzük kullanmıştır. O yüzükle basardı mührünü. Mühür vurma sırasında parmağından çıkarır, mührü vurduktan sonra tekrar takardı.

İlgili kitapların verdiği bilgiden öğreniyoruz ki, Resûlullah’ın yüzükleri birden fazlaydı. Biri akik taşlı idi, biri işe taşsızdı, sadece gümüştü. Mühür olarak kullanılan kudsî yazılardan dolayı abdest bozmaya giderken çıkarır, bilâhare takardı.

Besmele’nin, Kelime-i Tevhid’in yazılı bulunduğu yüzüklerinin de varlığı, bazı kayıtlardan anlaşılmaktadır.

Demek ki, kaşında kudsî kelimeler veya isimler yazılı yüzükle tualete girmenin mekrûh olduğu meydana çıkmaktadır.

Resûl-i Ekrem Efendimiz’in mühür olarak kullandığı yüzüğü, vefatlarından sonra Hz. Ebû Bekir’e, ondan sonra da Hz. Ömer’e geçmiş, daha sonra ise, Halife Hz. Osman’a intikal etmiş; ancak yüzüğü Eris kuyusuna düşüren Hz. Osman, bir daha bulamamış, mukaddes yüzük

böylece kaybolup gitmiştir.

Resûl-i Ekrem Efendimiz yüzüğünü ekseriya sağ eline takardı. Âlimlerin araştırmalarından anlaşılmıştır ki, yüzük her iki ele de takılabilir. Ama Resûlüllah çoğunlukla sağ eline takmıştır. Nitekim, Hasan ve Hüseyin (R.A.) Hazretleri'nin sol ellerine taktıkları Şemâil kitaplarında kayıtlıdır.

Nebiyy-i Ekrem Efendimiz, ilk zamanlarda, altından yüzük edinmiştir. Ancak gelen vahiy, altının erkeklere haram olduğunu bildirmesi üzerine, elinden altın yüzüğü çıkarmıştır. Ashâbı da altından edindikleri yüzükleri bu vahiy geldikten sonra hemen çıkarmışlardır. Bir daha da altından yapılmış yüzük kullanmamışlardır.

Bir gün Resûlüllah Efendimiz, bir eline saf ipeği, diğer eline de saf altını alarak buyurdu ki:

“– Şu iki nesne (altınla-ipek) ümmetimin erkeklerine haram kılınmıştır.”

Altın yumuşak bir maden olduğundan içine bir miktar bakır gibi yabancı madde karıştırılır. Bu yabancı madde altını geçerse o, altın hükmünden çıkar. Şayet yabancı maden altından az olursa, o zaman tamamen altın sayılır. Buna on iki ayardan çok veya az denir. 12 ayardan az ise mahzur gider. Çok ise erkeğe kullanma haramlığı devam eder.

Zaten erkeğe mutlaka yüzük takmak gerekmez. Resûlüllah'ın yüzüğü yalnızca yüzük olmayıp, aynı zamanda mühürdü. Mühür olarak kullanmakta olduğu bir yüzük takmaktaydı.

Bu yüzden altın dışındaki demir, tunç, bakır yüzükleri de tavsiye buyurmayan Resûlüllah, parmağında tunçtan yüzük taşıyan birine:

“– Sende Cehennem işaretleri görüyorum” buyurarak, onu bıraktırmış, ille de yüzük takmak istiyorsa, gümüş takmasını fiiliyle işaret buyurmuştur.

Resûl-i Ekrem Efendimiz'in kılıcında hem gümüş,

hem de altın yaldız bulunduğu da anlaşılmaktadır. Nitekim Mekke'nin fethinde kullandığı kılıçta hem gümüş, hem de altın bulunduğu kayıtlıdır.

Bu sebeble, altınlı eşyalarda altının nisbetine bakılır, eşyanın yarıdan azı altınsa, kullanmakta mahzur kalkar. Yarısı veya fazlası altınsa haramlık söz konusu olur.

Nitekim, altın suyuna batırılmış madenî saatler kullanılır, harama girmez. Çünkü altını az, madeni çoktur. Şayet madeni az, altını çok olsaydı, ziynet eşyası durumuna girerdi. Dolayısıyla bunu erkek kullanamazdı.

SELÂM VE MUSAFAHA SÜNNETİ

Çevremize karşı beşerî münasebetlerimizden biri de selâm vermek, musafaha etmek âdetidir.

Selâm ve musafaha sünneti bizleri Resûlullah Hazretleri'nden hediye edilmiş güzel bir usûldür.

Gerçi Araplarda Resûlullah'tan önce de selâma benzeyen bir âdet vardı, ama selâm gibi hayatı kuşatan mânâyı içine almıyor, sadece uzun ömür dileğini ifade ediyordu. Halbuki uzun ömür dileği bazen aleyhte bir mânâyı da gelebiliyordu. Bunun içindir ki, Resûlullah Hazretleri, ümmetine hediye ettiği sünnetlerinden biri olarak selâm sünnetini başlatmış, şu hadisiyle de selâmın faydasına işaret buyurmuştur:

“– Aranızdaki sevginizi çoğaltacak bir amel haber veriyim mi?

– Ver, yâ Resûlallah.

– Öyle ise selâmlaşın, aranızda selâmı yayın!”

Bundandır ki, bünyemize iyice yerleşmiş bulunan selâmla ilk konuşma mümkün olmakta, hiç tanımadığımız yabancılarla bile selâmla tanışıp kaynaşmak kolay hale gelmektedir.

Zaten Cennet halkının karşılaştıklarında birbirlerine söyledikleri ilk sözleri bizim dünyada söylediğimiz bu:

– Esselâmü aleyküm, cümlesidir.

Bu sebeble bizler, karşılaştığımız Müslümana ilk olarak Cennet selâmı verir, konuşmaya Allah'ın ismi olan Selâm ile başlarız.

“Esselâmü Aleyküm” cümlesi, küllî bir dua mânâsını ifade ettiği için, bu ifade ile başka hiçbir cümle yarışa çıkamaz veya yerini tutamaz... Ne “Merhaba”, ne de “Günaydın” ve ne de başka uydurmaca sözler, Allah'ın ismiyle yapılan selâm duasının mânâsını içine alamaz.

Selâmın bu mânâsından dolayıdır ki, büyüklerden birine rastlayan bir adam, ona ilk söz olarak:

– Nasılsınız, iyi misiniz? diye hitap edince; mâneviyat büyüğü, zât, bundan üzüldü ve şöyle karşılık verdi:

– Kardeşim, bana ilk cümle bu olmasa da Allah'ın ismiyle başlayan “Esselâmü Aleyküm” duası olsaydı, sen on sevap kazanırdın, ben de cevap vermekle on sevap aldım. Böylece yirmi sevaplı bu yere de Allah'ın rahmeti nâzil olur, ikimiz de istifade ederdik.

Bir adam, bir başka büyük zâta:

– Allah ömürler versin” şeklinde bir cümle ile söze başlayınca, yüzünü buruşturan zât, şöyle cevap verdi:

– Bu söz Dehrilerin sözüdür. Müslümanların selâmı, içinde Allah'ın güzel isimlerinden biri bulunan “Esselâmü Aleyküm” cümlesidir. Sen de söze böyle cümleyle başla, tabiatçıların selâmı ile değil.

* * *

Peygamberimiz bir hadislerinde Müslümanın Müslümanda altı hakkı olduğunu bildirmiş, birinin de verdiği selâma karşılık almak olduğunu hatırlatmıştır.

Bu sebeble, bir Müslüman diğerine selâm verince üzerine düşeni yapmıştır, sıra selâma muhatap olana gelmiştir. Selâmına karşılık verirse, hakkını edâ etmiş olur.

Vermezse etmemiş, Müslüman kardeşinin hakkı üzerinde kalmış bulunur.

*** Kim kime selâm verir?:**

Küçükler büyüklere, az olanlar çok olanlara, yürüyen oturana, binekte olan yürüyene, arkadan gelen önden gelene selâm verir.

Karşılaşınca selâma ilk başlayan sevaba ilk lâyük olandır. Küçük çocuklara, yaşlı hanımlara selâm verilebilir.

Bir topluluktan tek kişi selâm verir de cemaatten de tek kişi selâmi iade ederse, her iki topluluktan da mes'uliyet kalkmış olur.

Eve girince, ilk söz ev halkına selâm vermek olmalıdır.

Gayr-i müslimlere selâm verilecek olursa, niyeti değiştirmek uygun olur. Selâm duasıyla onun doğru yola girmesi, yahut yanındaki hafaza melekleri niyet edilmelidir.

Yahut da “Esselâmü Alâ Menittebeal-Hüdâ” şeklinde selâm vermelidir. Bu cümlemin mânâsı “Allah'ın selâmı, doğru yola tâbi olanların üzerine olsun” demektir ki, mânâsından kimse rahatsız olmayacak güzellikte bir cümledir.

Yanında hanımıyla birlikte gelen beyle selâmlaşmak arzusu ondan gelmelidir. Şayet yanında hanımı olan insan, gözgöze gelmeyi istemiyorsa, görmezlikten gelinir, il-lâ da selâm vermeye çalışılmaz. Fakat selâm verilip, hâl hatır sorulacak olursa, hanım birkaç adım ileriye geçer, bey'inin selâmlaştığı zâtla sohbetini bitirmesini bekler.

*** Musafaha sünneti:**

Beşerî münasebetlerimize âit güzel âdetlerimiz sadece selâm sünneti değildir. Selâmdan sonra gelen birde musafaha sünneti vardır ki, çoğu yerde buna el sıkışma

tâbir edilir. Sıkışan ellerin sahiplerine karşılıklı saygı ve sevgi duyguları gelişir, sevap kazanmış olurlar.

Nitekim hadiste bu husus şöyle bildirilmektedir:

“– Bir Müslüman, diğer Müslümanla karşılaşınca selâm verip musafaha ederse, ağaçların sararmış yaprakları nasıl dökülürse, günahları da öyle dökülür.”

Demek ki, önce selâm vermek suretiyle Allah'ın ismini zikredip duada bulunan Müslüman, ayrıca bir de muhatabının elini tutar, sevgiyle sıkar, samimiyetle gülümserse, günahları ağaçtan yaprak döküldüğü gibi dökülür, sevaba vesile teşkil eder, ibadet mahiyeti alır.

Bu el sıkışma konusunu bir gün Ebû Zerr Hazretleri'ne sordular:

– Yâ Ebâ Zerr, siz Resûlullah'a gelince hiç musafaha eder misiniz?

Şöyle cevap verdi:

– Musafaha etmeden yanına oturduğumu hatırlamıyorum!

Aslında selâm vermek, el sıkışıp musafaha etmek, birer dünyevî hâl, beşerî tavidir. Ama Müslüman bunları Resûlullah'ın sünneti, Peygamberimiz'in bizlere hediye ettiği âdeti diyerek yaparsa, âdeti ibadet hükmüne geçer, hem beşerî tavrını güzelleştirmiş, hem de sünneti icrâ etme sevabını kazanmış olur. Aynı iman ve anlayış içinde olan muhatabıyla da sevgi ve muhabbetini geliştirmiş bulunur. Böylece gönüllerde birlik, kalplerde dirlik meydana gelir.

Nitekim, musafahanın sevgiyi çoğaltacağına işaret eden Resûlullah Hazretleri bir hadisinde de şöyle buyurmaktadır:

“– Musafaha ediniz ki, kalbinizdeki karışık hisler gitsin, gillü gışlar yok olsun!”

Gazâli Hazretleri sahâbenin selâm ve musafaha sünnetini nasıl anladıklarını şöyle anlatır:

“– Sahâbiler boş zamanlarında yola iner, biriyle karşılaşıp, selâm alıp-verir, musafaha edip el sıkışır. Böylece boş zamanlarını değerlendirmiş, sünnet sevabı kazanmış olurlardı.”

*** El işareti ile selâm vermek var mıdır? :**

İmam-ı Birgivi Hazretleri'nin Hadis-i Erbâin şerhinin selâm hadisi izahında şu hükmü bulmak mümkündür. Orada denir ki:

– El işaretiyle selâm vermek mekrûh değildir. Yeter ki elle işaret ederken ağızla da selâm lâfzı söylensin, selâm duası unutulmasın!

Demek ki, el işaretiyle selâm vermek gayr-i müslim âdeti değildir. Sünnete uygun bir Müslüman âdetidir.

Çünkü Resûl-i Ekrem Efendimiz de aynı şeyi yapmış, hem elle işaret etmiş, hem de ağızla selâm cümlesini söylemiştir. Aynı eserde bunu da görmek mümkündür. Mes-cide giren Nebiyy-i Ekrem Efendimiz, bir grub kadın cemaate elle işaret etmiş, sözle de selâm vermiştir. Bundan da anlaşılıyor ki, bu bir Müslüman âdetidir. Gayr-i müslim âdeti değildir. Yeter ki, el işaretiyle iktifa edilmesin, ağızla da selâm duası yapılmış olunsun...

Aynı eserde şu ilâve bilgilere de rastlamak mümkündür. Deniyor ki:

- Hristiyanların selâmı, eli dudak üzerine koymakla,
- Mecûsilerin selâmı da aşağılara eğilmekle,
- Arapların selâmı ise, Allah ömürler versin, demekle...

Ama Müslümanların selâmı:

– Esselâmü aleyküm ve rahmetullahi ve berekâtühu, demektedir.

Bu kayıtlardan anlaşılıyor ki, elle işaret edip, ağızla da selâm vermek bid'at değildir. Câizdir.

KUCAKLAŞMAYA VE EL ÖPMEYE DÂİR

Selâm verip, el sıkışırken kucaklaşma da sözkonusu olmaktadır. Kucaklaşma mevzuunda farklı hükümler bildiren hadisler vardır.

İmam-ı Ebû Mansûr, birbirine zıd gibi görünen bu hadisleri pek güzel izah etmiştir. Şöyle demektedir:

– Kucaklaşmayı câiz gören hadislerin tasvip ettiği kucaklaşma, hürmet ve şefkat mânâsına gelen kucaklaşmadır. Yasaklayan hadislerin câiz görmediği kucaklaşma ise, süflî hislerin tahrikine sebep olabilecek kucaklaşmadır. Demek ki esas olan niyet ve kalbdır.

Şu kadar ki, yanlış yorumlara, hatalı izahlara sebep olabilecek hareketlerin terki, işlenmesinden evlâdır. Yanlış yoruma sebep olacaksa, terkinde isabet vardır.

Musafaha esnasında, birinin ötekine karşı aşağılara doğru eğilip namazdaki gibi rükû eder şekle girmesi uygun değildir.

Resûl-i Ekrem Efendimiz'e bu husus sorulmuş, o da bir mü'minin başkasına karşı rükû eder halde eğilmeyeceğine işaret etmiştir.

Enes bin Mâlik soruyor:

– Yâ Resûlâllah, birbirimizle musafaha edebilir miyiz?

Cevap veriyor Allah'ın Resûlü:

– Evet, musafaha edebilirsiniz!...

– Birbirimize karşı eğilip bel kırabilir miyiz?

– Hayır, birbirinize karşı eğilip bel kıramazsınız.

Hız. Enes sorusuna şunu da ekliyor:

– Yâ Resûlâllah, kucaklaşabilir miyiz?

Allah'ın Resûlü cevap veriyor:

– Hayır, kucaklaşmak yoktur!

Burada yasaklanmış olan kucaklaşma, İmam Ebû Mansûr'un izah ettiği kötü hislere başlangıç teşkil edecek

kucaklaşmadır. Hürmet ve samimiyete vesile olan değildir...

El öpme âdetimize gelince:

Alâkalı kitaplarımızda adâetli devlet büyükleri, fazîletli din âlimleriyle kendini sevdirmiş mübarek kimselerin elinin öpülebileceği bile bildirilmiştir. Anne-baba da evlâd için eli öpülecek mübarek kimselerdendir.

Mevkûfat'ta:

– Mübarek âlimler ve sultan-ı âdilın elini öpmekte beis yoktur, denmektedir.

Büyük âlim Süfyân b. Uyeyne Hazretleri:

– İlmiyle âmil din adamıyla, adâetli devlet reisinin eli öpülür, deyince hemen ayağa kalkan Abdullah b. Mübârek, Süfyân b. Uyeyne'nin başını öpmüştür.

Beşerî hisleri çoktan yok olmuş yaşlı hanımlara, selâm da verilir, gerekirse eli de öpülür. Tabî bir fitne çıkma ihtimali yoksa...

Karşılaşan dostların yanak yanağa öpüşme âdeti ise, bizim kendi örfümüzden doğmamıştır. Kitaplarımızda böyle bir âdet ve tavsiyeye rastlanmamaktadır. Batı'dan geldiği muhakkaktır.

Musafahada, önce elini uzatıp başlatanın musafahayı bitirmesi gerekir. Elini uzatandan önce el çekilirse, bu bir isteksizlik ve görüşmekten memnuniyetsizlik işareti sayılır. Görgüsüzlük olur.

PEYGAMBERİMİZ VE MİSAFİR AĞIRLAMA USÛLÜ

Her hususta rehber ve örneğimiz olan Resûlullah Aleyhisselâm, misafir ağırlamakta, misafirlere ikram

etmekte de rehber ve örneğimizdir. O, misafiri nasıl karşılamış, ne şekilde mukabele etmemizi öğretmişse, biz de aynıni kabul eder, yerine getirmeye gayret ederiz. Bu bizim için hem bir sünnet, hem de kurtarıcı hareket olur. Tavrımız doğru mu, eğri mi şeklindeki tereddütlerden de kurtuluruz.

Misafirin ehemmiyeti hakkında ne buyurmuştur Resûl-i Ekrem Efendimiz, bazı hadislerine bir göz atalım:

– Allah’a ve âhirete iman eden kimse, misafire ikramda bulunsun.

– Misafir kabul etmeyen kimsede hayır yoktur.

– Sofranın en hayırlısı, içine en çok el uzanandır.

– Yemeğinizi muttakî kimseler yesin.

– Sen dindarın yemeğini ye, dindar da senin yemeğini yesin.

Buna benzer daha birçok hadisleriyle mü'mine misafir kabul etmeyi, Müslümanları ağırlayıp, hürmet ve ikramda bulunmayı emreden Resûl-i Ekrem Efendimiz, bu sırada bir şeyin üzerinde çok durmuş, bilhassa israfa varan yemek bolluğundan kaçınmayı ısrarla istemiştir.

Hattâ misafire de bu hususta ikazda bulunmuş, misafir gittiği evde külfetli sofralar beklememesini, olandan fazlasını hazırlamaya uğraşırlarsa, rahatsız olmasını ima etmiştir.

Nitekim, bir hadisinde şöyle buyurmaktadır:

“– Misafire kolayca hazırlayabileceğinizi ikrâm edin. Külfete girip de zorlanmayın. Böyle yaparsanız, misafiri de rahatsız etmiş olursunuz.”

Demek ki, Resûl-i Ekrem Efendimiz, mü'minlerin misafire nasıl ikram edeceklerini bildirirken, bir ölçüye de dikkatimizi çekiyor: Evde olmayanı hazırlamayı, maddî masraf ve külfetlere girip iktisadî sıkıntılara marûz kalmayı istemiyor, olan ne ise onu hazırlamayı, misafirin de olanla iktifa etmesini ve memnun olmasını emrediyor.

Şayet bir mü'min elinde bulunan ne ise onu ikram ederse, sünneti yerine getirmiş, Resûl-i Ekrem Efendimizin arzusuna uygun hareket etmiş olur.

Bundan hem ev sahibi, hem de misafir memnun olmalıdır.

Böyle misafir ağırlamaktan hiçbir zaman usanılmaz da... Zira misafir, ona büyük külfetler yüklemiyor, rahatsızlık meydana getirmiyor.

Nitekim, İslâm büyüklerinden Fudayl b. İyâz şöyle der:

– İnsanların birbirinden uzaklaşmaları külfettendir. Bir defa dostuna misafir olan, bir sürü külfete ve masrafa sebep olduğunu hissedince bir daha misafir gidemez, ziyarette bulunamaz... Zira masraf çok, külfet fazla olmuştur.

Zaten bu külfete giren de bir daha misafir kabûl edemez. Çünkü, külfet ağır, masraf çekilmez haldedir.

Böylece sünnete riayetsizlik, dostları birbirinden uzaklaştırır, misafirlikleri zorlaştırır, seyrekleştirir.

İmam-ı Gazâlî Hazretleri bu mevzuu izah ederken şunu da nakleder:

– Adamın biri bir dostuna misafirliğe gittiğinde bir sürü masrafa girilip, külfetin yapıldığını görünce “dostum ya bu külfeti kaldır aradan, ya da bu dostluğu. Külfetle dostluk bir arada yaşayamaz” der ve şunu da ilâve eder:

– Gerçekten misafir yokken de sen böyle yemek yiyor musun? Şayet böyle yemiyorsan, bu yemek külfettir, zorlamadır.

İmam-ı Gazâlî, devamla der ki:

– Külfetin bir çeşidi, varını-yoğunu misafire ikrâm edip, çoluk-çocuğu ortada bırakmak, sıkıntıya düşürmektir, bu câiz değildir. Bu türlü misafir ağırlamalar tavsiye edilen bir ikrâm değildir.

Nitekim, İmam-ı Ali Hazretleri, kendisini misafirliğe

dâvet edene şu üç şartı koşmuştur:

1 – Ben geleceğim diye, uzun zaman hazırlık yapmayacak, yiyecek yığmayacaksın.

2 – Çarşı-pazar dolaşp şunu-bunu almayacaksın!

3 – Çoluk-çocuğun rızkını benim önüme doldurup da onları mahrum etmeyeceksin. Belki günlük yemeğiniz ne ise onu ikrâm edecek, onunla ağırlayacaksın. Bu üç şartla gelirim evine...

İşte, en tabii ve en candan karşılayış bu türlüsüdür. Çünkü bunda ne ev sahibi için bir külfet olur, ne de misafir için bir çekinme...

Bir gün Câbir b. Abdullah'a bir misafir geldi. O da evinde bulunanı ortaya koydu. Koyduğu şey, ekmekle sirkeden ibaretti.

Şöyle özür beyan etti:

– Şayet Resûlullah külfetten menetmeseydi, size yeni birşeyler hazırlardım, ama külfetten menedildik.

İşte sünnete uygun olan bu kolay misafir ağırlayıştandır ki, sahâbeler arasında misafirlik çok ileri seviyede gelişmiştir. Birbirlerine sık sık giderler, asla rahatsızlık meydana getirmeden de dönerlerdi. Zira masraf ve külfet sözkonusu olmazdı. Bulunan ne ise onu ikram eder, aile sıkıntısına düşmezlerdi. Bu da birbirlerine sık sık gidip gelmeyi netice verir, mes'elelerini her zaman konuşma imkânı sağlardı.

Burada bir noktayı karıştırmamak lâzımdır. Külfet ve masraf, şahsın durumuna göre değişir. Bir ailede az bir masraf külfet ve israf sayılırken, başkasında çok daha fazlası, külfet ve masraf sayılmaz.

Demek ki, insanlar imkânlarına göre ikramda bulunmalı, iktisadî durumlarına ve günlük hayatlarına münasip şekilde misafir karşılamalıdır.

Şurası bir gerçektir ki, sohbetlerimizin azalıp, geliş-gidişlerimizin seyrekleşmesi; misafir karşılamada gösteri-

şe kayan israfımız, riyâya giren külfetimiz yüzünden olmaktadır.

Hanımlarla erkeklerin ayrı ayrı odalarda oturup sohbet ettikleri sünnet olan misafirlikte, külfet kalkmış, gösteriş bitmiş olsa, durum çok daha değişir, münasebetlerimiz birkaç misli daha sıklaşır.

Bahsimizi Resûl-i Ekrem Efendimiz'den tam on sene ders almış olan Hz. Enes'in sözleriyle bağlayalım:

“– Misafir girmediği eve melek de girmez...” diyen Enes Hazretleri ev sahibi ile misafir hakkında şu günahı hatırlatmaktadır:

“– Mevcut olanı hor-hakir gören ev sahibi mi daha günahkâr, yoksa, misafir mi kestiremiyorum.”

Bahsi özetleyecek olursak, diyebiliriz ki, herkes yorganına göre ayağını uzatmalı. İlle de yorganın boyunu uzatacağım diye külfete girilmemeli. Girilmesini de misafir olan zât istememelidir.

MİSAFİRPERVERLİĞİMİZ

Dindarlığımız bize misafirperverlik gibi altın değerinde bir âdet ve alışkanlık kazandırmıştı. Bu yüzden nice fakirler, muhtaç ve yoksullar parasız pulsuz kalsa da, aç-susuz kalmazdı.

Zira Müslümanlarda misafir ağırlamanın, bir din kardeşine sofrayı çıkarıp yemek yedirmenin değeri biliniyor kıymeti anlaşıyordu. Hattâ halen yer yer rastlanan misafir odaları vardır köylerimizde. Bu odalar sadece misafir için açıktır. Gelenin kim olduğu sorulmaz, nerden gelip nereye gittiğine bakılmaz. Sadece yemeği getirilir, yatağı hazırlanır, bineği varsa yemi te'min edilir. Yani sadece ikram ve izzette bulunulur.

İslâm'ın gönüllerde hâkim olduğu zamanlarda, Müs-

lûmanların bu fevkalâde güzel âdetleri koskoca bir cemi-yeti mes'ud ve bahtiyâr etmiş, halkı birbirine bağlayıp kaynaştırmıştır.

Misafirperverliğin kaynağını Resûlullah Hazretleri'nin müjdeleri teşkil etmiştir.

Nitekim bu mevzudaki hadislerinden birinde şöyle buyurmaktadır:

“– Meleklerin duası sizin üzerinize devam eder, sofranız misafirin önünde serili bulunduğu müddetçe!...”

Demek bir Müslümanın sofrası din kardeşinin önünde serili bulunduğu müddetçe meleklerin duası sofrası sahibi Müslümanın üzerine olur. Misafirperver mü'min, böylece sadece Müslümanların değil, meleklerin de duasını kazanır, afvı için niyaz etmelerine sebep olur.

Bir diğer hadîste ise şöyle buyurulmaktadır:

– Üç şey vardır ki, kul o üç şeyden hesaba çekilmez:

Birincisi: Sahur yemeği,

İkincisi: İftar yemeği,

Üçüncüsü de; misafire ikram edilen yemek.

Nasıl, ana-babayı memnun edip rızasını kazanmak Allah'ın rızasını kazanmak kadar makbûl ve muteberse, misafiri doyurup, ikramda bulunmak da Rabbini doyurup, ikramda bulunmak gibi makbûl ve muteberdir.

Nitekim kudsi hadîs, bu hakikati bir temsille şöyle ifade buyurmaktadır:

“Kıyâmet gününde Rabbi kuluna şöyle hitap edecek:

– Ey kulum, ben acıktım, neden bana yemek getirmedin ki?

Kul der ki:

– Yâ Rab, sen nasıl acıkırsın, sen Âlemlerin Rabbi'sin. Herkesi sen doyurursun? Açlık ve susuzluk gibi noksanlıktan münezzehsin...

Rabbi, kula şöyle karşılık verir:

– Ey kulum, falan Müslüman kardeşin acıkıp sana gelmişti de, sen ona sofrâ çıkarmamış, ikramda bulunmamıştın!”

Demek ki imkânı yerinde, maddî kudreti müsait durumda olan Müslümanlar, din kardeşlerine sofrâ çıkarıp, ikram ve izzette bulununca, Rabbine sofrâ çıkarmış, ikramda bulunmuş gibi olurlar. Öyle sevap alırlar.

Müslümanların böyle misafirperverliğindendir ki, otuz yabancı milletin birleştiği Osmanlı İmparatorluğu’nda herkes birbirine kaynaşmış, öz kardeş gibi olmuş, ayrılık gayrılık gitmiş, sen-ben yok olmuş, biz yaşamış, biz var olmuştur. Ne sınıf, ne de alt-üst manakaşası olmuştur. Zira kalblere, gönüllere misafirperverlik anlayışı içinde sevgi, muhabbet akıyor; hürmet ve bağlılık geliyordu. Kimse imkânıyla mütenasip ihsan ve ikramdan geri kalmıyordu. Cemiyet fertleri arasında ikram ve izzet, sevgi ve muhabbet alıp yürümüştü. Neden ayrılınsın, niçin bölünüp parçalansın? Sebebi yok ki. O günkü bir fakir, ülkeyi baştan başa kırk para masrafa girmeden dolaşabiliyor, vardığı her yerde din kardeşi olarak misafir olup, ikram, izzet görüyordu. Misafirperverlik onları böyle yapmıştı...

AKSIRANA RAHMET DİLEMEK

İki kişi Resûlullah’ın yanında aksırdı. Resûl-i Ekrem Efendimiz birine rahmet diledi, diğerine dilemedi. Bunu görenler sordular:

“– Yâ Resûlallah! Filâna rahmet dilediniz, ama filâna dilemediniz?”

Şöyle cevap verdiler:

“– O, Allah’a hamdetti, öbürü bunu yapmadı...”

Demek ki, aksıran kimse Allah’a hamdederek “El-hamdülillâh” derse, duyan da ona rahmet dileyip, “Yerhamükallah” diyecektir.

Zira hamdi yapan, buna hak kazanmıştır. Yapmayıp da susan ise bu duaya lâıyk olmamıştır.

Ancak, aksıracak kimse herşeyden önce yüzünü öte tarafa döner, aşağıya eğilir, ağzını mendille, yahut elle kapatır, sesini mümkün olduğu kadarıyla hapsederek gizlice ve kimseye sıçratma yapmadan aksırmaya gayret eder. Aksırma bitince “Elhamdülillâh” derken sesini yükseltir, rahmet duasına lâıyk olduğunu duyurmuş olur. Bunu duyan da “Yerhamükümullah”, yahut da “Yerhamkellah” der. Yani, aksırana “Allah sizi rahmetine nâil kılsın” diye dua etmiş olur.

Aksıran kimse de bu olaya “Yehdinâ ve yehdikümül-lah” diye karşılık vererek “Allah rahmetine bizi de, sizi de nâil kılsın, cümlemizi hidâyette dâim eylesin” demiş olur.

Böylece taraflar birbirlerine dua etmiş, iyilik temenni-sinde bulunmuş olurlar.

Hazret-i Ömer’in oğlu Abdullah, birinin aksırdığını duymuş, ama Elhamdülillâh dediğini duymamıştı. Adama şöyle karşılık verdi:

– Allah’a hamdettiysen, Allah da sana rahmet eylesin.

Resûlullah Hazretleri’ni anlatanlar, aksırmasını şöyle tarif ederler:

“Hazret-i Resûlullah aksırdığı zaman, başını aşağıya eğer, yüzünü kapar, sesini kısar, sonra da “Elhamdülil-lâh” derdi.”

Aksırmada ağzı elle kapayıp, etrafa sıçramaları önle-mek, en fazla dikkat edilecek hususlardan biridir.

Aksıran kimseye üçe kadar dua etmek lâıyktır.

Ebû Hüreyre Hazretleri der ki:

– Aksıran kimseye üçe kadar dua etmek gerekir. Peş-peşe üçten fazla aksıran ise, nezleye tutulmuştur. Fazla-sına dua gerekmez. Yerhamkellah, demek icabetmez.

Gerek aksırmada, gerekse burun-boğaz temizlemede yakındaki kimseleri rahatsız etmemek, onların tikslenme-

sine sebep olacak sesler çıkarmamak gerekir.

Bazıları aksırırken, burun-boğaz temizlerken dikkat etmezler, yakındaki kimseleri rahatsız eder, tükürük damlacıkları sıçratır, boğaz temizleme sesleri çıkarırlar. Böylece abdest alırken çevreyi tiksindirir, hakkında kötü hüküm vermelerine sebep olurlar.

Yine bazıları, esnerken ağzını mağara gibi açar, “hâ-âh” diyerek acaip sesler çıkarırlar.

Esnemeyi mümkün olduğu kadar gizlemek, ağzı elle kapayarak gidermeye gayret etmek gerekir. Namazda iken esneme gelirse, ayakta ise sağ elin, diğer anlarda ise sol elin sırtı ile ağzı kapamak münasip olur. İhmal edip, küçümsemek ise görgü, bilgi zaafının delili sayılır.

Bazı kimseler de topluluk içinde burnunu karıştırır, dikkat çeken tiksindirici hallerde bulunur. İnsan hareketlerini kontrol etmeli, kötü alışkanlıklarını bırakmak için mücadeleye girmelidir.

HEDİYELEŞME SÜNNETİNDE BAZI ÖLÇÜLER

Müslümanlar aralarında hediyeleşirler. Bu, Resûlullah Efendimiz'in tavsiye buyurduğu bir sünneti, ümmetini teşvik ettiği bir âdetidir.

Bir hadislerinde şöyle buyururlar:

“– Hediyeleşin, zira hediye gönül alır, kalb kazandırır.”

Hediyeyi gönderen zâlimin biri değilse, gönderdiği hediyenin tümünü haram maldan elde etmiş olduğu belli değilse, bu hediye kabûl edilir, reddedilmez. Şayet mümkünse aynıyla, yahut da daha güzel bir hediyeyle de mukabele edilerek, sünnetin icabı yerine getirilmiş olunur.

Hediye ile gönlümüzü alan dosta teşekkür etmek, bir sünnet icabı, bir anlayış gereğidir. Resûl-i Ekrem Efendi-

miz, aldıkları hediyeye teşekkür etmeyenleri şu hadislerle ikaz etmektedir:

“– İnsanlara teşekkür etmeyen, Allah’a da şükretmez.”

Gerçekten de insanların gönderdikleri hediyeği takdir etmeyen, Allah’ın ihsan ettiğı nice hediye mesabesindeki nimetlerin de kıymetini takdir etmez, şükür hissini duymaz.

Nitekim Resûl-i Ekrem Efendimiz bu hususa da işaret ederken şöyle buyurmaktadır:

– Allah’a en çok şükreden insan, hemcinslerinden gördüğü iyiliğe en çok teşekkür eden insandır.

Bu yüzdendir ki, ikram edilen hediyeğe, mukabil bir hediye ile karşılık verme imkânına sahip olmayanlar, hediye gönderen zâta teşekkür ederler, duada bulunurlar, memnuniyetlerini açıkça izhar etmekten geri kalmazlar.

Zaten hediyeğin karşılığı maddî bir değer olabileceğı gibi, ihlâslı bir dua da olur. Hattâ bazan gönülden yapılan ihlâslı dua, maddî değerın çok üstünde bir kıymet de ifa edebilir.

Hediyede esas olan, hali vakti ile münasiplik arzetmesidir.

İmkânının çok üstünde bir şeyi hediye etmek, belli bir maksadı hedef alan hediye sayıldığı gibi, imkânın çok altında bir hediye de belli bir cimrilik ve nekeslik işareti sayılır.

Ahlâk kitaplarında bu hususta verilen ölçü şudur:

– Hediye, verenin maddî imkânıyla eş değerde olursa uygunluk arzeder. İmkânın üstünde, yahut altında olunca zihni tırmalar, bir maksat ve niyet aranır. Ya çok cömertliğe, yahut da çok cimriliğe işaret sayılır.

Doğru olan odur ki, cimriliğe işaret sayılan tutumda olmaksansa, cömertliğe alâmet sayılan bonkörlükte olmak efdal ve iyidir.

Hediyede bazı ölçüler:

1 – Hediye gösteriş için değil, bir ihtiyaç karşılaması için alınmalıdır. Yani, hediyede faydalılık, gönderilene te'min edeceği iyilik esas alınmalıdır.

2 – Götürürken, verirken gösteriştan uzak kalmalı, mümkünse kimse görmeden, dikkati çekmeden verilmelidir.

3 – Hediyeinin sünnet oluşu hatırdan tutulmalı, hiç bir faydası olmasa bile sünnet sevabı olduğu düşünülerek karşılık beklemeden verilmelidir. Karşılık beklenen hediye, sünnet olmaktan ziyade, ödünç verip almak gibi bir takas mânâsı taşıyacağı hatırdan çıkarılmamalıdır.

Bahsimizi bir hadis meâliyle bağlayalım:

– Dâvete icabet ediniz, hediyeiy de kabûl ediniz.

KAPI ÇALMA VE CEVAP VERMEDE EDEB

Hazret-i Câbir, ashâbın büyüklerindendi. Beşerî münasebetlerini, Allah'ın Resûlü'nden öğrenmiş, görgü ve âdâb-ı muaşeret kaidelerini, yine O büyük Rehber'in örnek hayatından almıştı.

Bir gün Resûlüllah'ın kapısına geldi ve içeri girmek için ha-zırlandı. Ama Resûlüllah'tan işitmişti ki:

“– Kim bir başkasının evine girmek isterse, üç defa kapıyı çalarak izin istesin. Şayet üçüncü işaretten sonra da içerden cevap gelmezse, daha fazla ısrar etmesin, geri dönüp gitsin.”

Bu sebeble Câbir (R.A.), hemen içeri girmemiş önce kapıyı çalarak izin istemişti. Resûlüllah Hazretleri içerden:

“– Kim o?” diye sordular.

Gariptir ki, Câbir bu suale sadece:

“– Benim,” diye cevap verdi.

Câbir’in cevabı, Allah Resûlü’nün sorusuna tam bir karşılık değildi. “Benim” kelâmı ses sahibinin kimliğini belirtmeye kâfi değildi. Bu yüzdendir ki, Resûlüllah, Câbir’in cevabını memnuniyetsizlikle karşıladı ve:

“– Benim, benim, yani sen kimsin?” diye mukabelede bulundu.

Anlaşılan odur ki, muayyen aralıklarla çalınan kapının dışında beklerden, içerden vâki olacak bir suale, tanıtıcı cevap vermek gerekmektedir.

– Ben falan kimse, filân iş için filânı görmek istiyorum, gibi tatmin edici karşılık, karşı tarafı da bilgi sahibi kılan bir cevap teşkil etmektedir.

Bir gün Ümmühanî, Resûl-i Ekrem’in kapısına gelip izin istemiş, Resûl-i Ekrem Hazretleri de:

“– Kim o?” diye sormuştu. Ümmühanî bu suale şu cevabı verdi:

“– Ben Ümmühani’yim, yâ Resûlâllah!”

Bu defa, Resûlüllah tebessümle kapıyı açarak buyur ettiler.

Bunun içindir ki, İslâm âlimleri, kapıda “benim” diye cevap vermenin mekrûh olduğunu, doğru cevabın ise, kim olduğunu bildiren ifade ile karşılık vermek olduğunu beyan etmişlerdir.

* * *

Ebû Said el-Hudrî, Resûl-i Ekrem’in kapısının tam karşısına dikilip, içeri giriş izni istemişti. Fakat Resûlüllah dışarı çıkıp ona şu sözleri söyledi:

– Ziyaret edeceğiniz evin kapısını çaldığınız sırada, kapının tam önünde bekleyerek içeriyi kontrol eder vaziyetten uzak kalmanız için, kapının ya sağına, ya da soluna çekilin. Tâ ki kapı açılınca evin içindeki mahremiyeti görmekten kurtulasınız!

Bu da diğerkleri gibi nezih bir İslâm edebi, aziz bir sün-
net gereğidir.

* * *

Bir gün adamın biri, kapısına geldiği Resûlüllah'a
âniden seslendi:

“– Gireyim mi?”

Bu âni teklif, içerde iyi karşılanmadı. Zira önce dışar-
dan işitilecek sesiyle selâm verebilirdi. Evin kapısı ile içe-
risinin irtibatı açıktı. Ama o, böyle bir hazırlık işareti ver-
memiş, ansızın:

– Gireyim mi?.. diye seslenmişti.

Resûlüllah Hazretleri bunu hoş karşılamadı, yanın-
daki misafirlere kapı çalma ve izin isteme hususunda
yüksek sesle bilgi vermeye başladı. Dışarıdaki adam da
bunu dinliyor, nasıl hareket etmesi gerektiğini öğreniyor-
du.

Az sonra adamdan yeni bir ses işitildi:

– Esselâmü aleyküm! Ziyaret için gelmiştim, müsâit
mi acaba?

Tebessüm eden Resûlüllah Aleyhisselâm, bundan
sonra adamı kabûl edip, mes'elesini halletti.

* * *

Ziyaretlerde şu ölçülere dikkat, münasebetlerin daha
iyi gitmesine, ziyaret edilen tarafın hazırlıklı olmasına,
mahcubiyete sebep olacak bir durumun ortaya çıkmasına
meydan vermemeye vesiledir.

1 – Ziyarete önceden haber vererek gitmeli, ansızın
gitmeyi âdet edinmemelidir.

2 – Ziyaret saatleri iyi tesbit edilmeli; meşgul olunan,
müsâit olunmayan zamanlar seçilmemelidir. Çok geç ve-
ya çok erken saatler, gibi.

3 – Ziyarette yemekte bulunup bulunmayacağı münâ-
sip bir ifade ile hissettirilmeli, ev sahibinin hazırlığını ona

göre yapmasına imkân verilmelidir.

4 – Kaç kişi ile hangi saatte gelineceği de bildirilmeli, hazırlığın ona göre yapılması, evin ona göre müsaitleştirilmesine zemin hazırlanmalıdır.

TEMİZLİK SÜNNETİ

Temizliği sadece beden bakımına hasretmek yanlış olur. Beden temizliği kadar hattâ ondan da önce kalb temizliği, niyet dürüstlüğü de esastır. Nitekim niyeti temiz olmayan insanın ibadeti de hâlis olmaz.

Zaten gösteriş niyetiyle ibadet eden kimseye Rabbiniz:

“– Git kime göstermek niyetiyle ibadet ettinse mükâfatını da ondan iste.” buyurur.

Bu sebeble Müslümanda kalb temizliği ile beden temizliği birleşmeli, her ikisinin de temiz tutulması halinde kâmil bir Müslüman tipinin meydana geldiği bilinmelidir.

* * *

Beden temizliği İslâm'ın temeli ise, kalb ve niyet temizliği de duvarı ve çatısıdır. Nitekim Resûl-i Ekrem Efendimiz:

“– İslâm, temizlik temeli üzerine binâ edildi” hadisiyle buna işarette bulunmuştur.

Temizlik temeli üzerine binâ edilen İslâm'ın duvarı ve çatısı da herhalde kirlilik üzerine devam edecek değildir.

“– Allah temizdir, temizleri sever” ikazı da temizlik temelini hatırlatan bir diğer hadistir.

Elbise ve beden temizliği konusunda şu hadis açık ikazda bulunmaktadır:

“– İdrar saçıntısından kaçının. Çünkü kabir azâbının çoğu idrar sıçramasından ileri gelmektedir.”

İşte insanın günde, hem de birkaç defa karşılaştığı kirlenme durumlarından birine âit İslâm'ın temizlik emri, Peygamberimiz'in sünnet âdeti.

Bu titizliktendir ki, eskiler ayakta idrar etmekten sakınmışlar, sıçrama korkusuyla diz çökerek bevletmeye çalışmışlardır.

Modern tuvaletlerin bulunduğu yerlerde sıçratmadan da idrar etmek mümkünse, diz çökmeye çalışmaya artık gerek kalmamıştır. Zira esas olan idrarın sıçramamasıdır. Bu te'min edildikten sonra mes'ele biter, temizlik hâsil olur. Nitekim Gazâlî Hazretleri İhyâ'sında şöyle der:

“– Ayakta su dökmeye de ruhsat vardır. Çünkü Huzeife b. Yemân rivâyet etti ki, “Peygamber Efendimiz ayakta su dökündü. Sonra ben su getirdim, abdest aldı.”

Tuvalete oturma halinde dikkat edilecek diğer husus da, önü, yahut arkayı tam kibleye dönmemektir. Hadîste “Şarrikû ev garribû” buyurulmuştur. Yani, ya doğuya, yahut batıya yönelin, tam kibleye dönmeyin! demektir.

İmam-ı Şafîî bu hükmün ev dışındaki oturuşa âit olduğunu kaydeder, ev içinde, örtülü yerde, her tarafın câiz olduğunu söyler.

Ancak Hanefî'de, ev içinde de olsa kibleye karşı ne ön, ne arka dönülmemelidir.

Bu sebeble, tuvalet taşları konurken kibleye karşı konulmamalı, şayet konmuşsa hafif meylederek oturmalı, bu da mümkün değilse, mecburiyet olduğundan mahzur olmadığı bilinmelidir.

Bazı evlerde tuvaletlerle banyolar aynı yerde birleşmektedir. Burada dikkat edilecek husus, tuvalet kirlilerinin banyo esnasında yıkanan kimseye sıçramamasıdır.

Peygamberimiz:

“– Sizden biriniz banyo yaptığı yere idrar etmesin. Sonra bu idrar ettiği yerde abdest almasın. Vesvesenin çoğu bundan meydana gelir.” buyurmuştur.

Bu sebeble, tuvaletle banyo yeri ayrı olmalı, mümkün olduğu kadarıyla temizliğe riayet edilmelidir. Ancak yer darlığı gibi çeşitli zarûretler yüzünden tuvaletle banyolar birleşmişse dikkat edilecek husus, idrar ve diğer necasetlerin meydana kalmaması, belli yerden hemen akıp gitmesiyle, orada, yıkanana da, abdest alana da bir sıçrıntı gelmemesidir.

Hadîsin menettiği durum, necis sıçramanın vâki olduğu durumdur. Necis olan sıçrama olmazsa mahzur da sözkonusu olmaz.

Peygamberimiz ayrıca yol üzerini, oturlan gölgeli, meyveli ağaç altlarını kirletmeyi, akan suya, istifade edilen pınara idrar etmeyi de menetmiştir. Nitekim bir hadîsinde şöyle buyurmuştur:

– Lânetlenenlerden olmaktan korkun.

Demişler ki:

– Yâ Resûlâllah, lânetlenenler kimlerdir?

Şöyle buyurmuştur:

– İnsanların gelip-geçtiği yolları, oturduğu gölgeleri kirleten, kabirlere, temiz sulara idrar edenler...”

Bundan dolayıdır ki, herkesin göreceği yerlere, değil su dökünmek, tükürmek bile mekrûhluktan çıkmamıştır.

Banyolardaki yıkanmalarda kasık ve koltuk altı temizliği, beden temizliğinin ehemmiyetli sünnetlerinden biridir. Bu gibi beden temizlikleri sırasında, ayrılan tüy ve tırnakların da beden temizken ayrılmalarında isabet olduğundan, cünûbken bu temizlik yapılması câiz olsa da sünnete uygun değildir. Gusûl farz olmamışken bu temizlikler yapılmalı, bedenden ayrılan her parça, temizken ayrılmalıdır.

Gerek tırnak kesimi ve gerekse diğer beden temizliği için belli gün ve zaman tâyin etmek şart değildir. Esas olan, ihtiyaç hissedildiği ve fırsatın bulunduğu her zaman temizlik te’hir edilmeden yapılmasıdır. Ancak cuma gün-

leri umumiyetle temizlik günü olarak seçilmiştir.

Beden temizliğinde kullanılan âlet ve malzemenin ayrı bir yerde, özel kaplar içinde mikrop kapmayacak şekilde muhafaza edilmesinde zaruret vardır. Çoğu zaman temizlik sırasında, kesilmeler, kan akmalar görülebilir. Temiz olmayan makina ve malzemedeki mikroplar da bu kana karışabilir, küçük bir ihmalden büyük bir zarar doğabilir.

Küçük ev banyolarında kısa bir süre için bedenin tamamı açık olarak yıkanmak câiz olabilirse de, büyük ve umumî banyolarda, tesettürsüz yıkanmak câiz değildir. Göbek ile dizkapağı arasını örten bir peştemalın sarılı bulunması farz olur.

Bu sebeble banyolarda kendi bedenini yıkamaktan âciz kalan insanlar, bir hizmetçiye (tellâk'a) sırtlarını yıkatsalar bile tesettür yerlerini yıkatamaz, göbek ile dizkapağı arasını başkalarına temizlemezler.

Temizlik üzerine kurulmuş İslâm'ın fiilî örneğinden birkaç misâlle bahsimizi tamamlayalım.

Saçı sakalı birbirine karışmış, perişan kılıklı bir adam, Resûl-i Ekrem Hazretleri'nin huzuruna girdi. Bundan memnun olmayan Resûlüllah yanındakilere:

“– Sizden biriniz, insanlar arasına hiç karışmamış bir adam görünüşü ile meclise gelmesin. O, şeytana benzeyen hâldir,” buyurdu. Kılık-kıyafeti, saç-sakalı düzeltmeyi emretti.

Bir gün bir grub insan Resûlüllah'ın huzuruna girmek istiyordu. Nebiyy-i Ekrem Efendimiz hemen yanında ki içi su dolu küpe baktı. Suyun içinde aksini görerek saçını sakalını düzeltti.

Âişe validemiz bunu görünce garip karşılayarak şöyle dedi:

– Yâ Resûlâllah sen de mi süsleniyorsun?

İslâm'ın temizlik temeli üzerine kurulduğunu bildiren

Allah'ın Resûlü bakın ne buyurdu:

“– Kardeşleri ziyaretine gelen insanın onlara karşı temiz ve güzel çıkmasını Allah sever!”

SAKAL - BIYIK SÜNNETİ

Resûl-i Ekrem Efendimiz, sakal ve bıyık bırakmıştır. Bu sebeble sakal ve bıyık bırakmak Müslümanların vekâr sünneti olmuştur.

Resûl-i Ekrem Hazretleri'nin her sünnetinde olduğu gibi, sakal-bıyık sünnetinde de ölçü ve kaideler vardır. O ölçülere uyan, o kaidelere bağlı kalan, Resûlüllah'ın sünnetine tâbi olmuş sayılır.

Nebiyy-i Ekrem Efendimiz sakal-bıyık konusunda şöyle ölçü vermişlerdir:

“– Bıyıklarınızı kısaltın, sakallarınızı ise uzatın.”

Hadîsin izahını yapan âlimler, diğer açıklayıcı hadislerden de aldıkları bilgi ile şöyle derler:

– Sakal uzatılmalıdır. Uzunluğu nihayet avuçla tutulacak dereceye varmalı, el tutamından artan kısım kesilmelidir.

Sünnete uygun sakal bu uzunlukta olanıdır.

Âlimler bundan fazla uzayıp, iyice sarkan sakalın iyiliğe âlâmet olmayacağını, hattâ tembellik ve gaflet işareti sayılacağını bildirirler, bunu mekrûh da görürler.

Sakalın mekrûhlarından biri, beyazlarını yolmak, yahut siyaha boyamaktır. Kim sakalını siyaha boyarsa, günaha girmiş, sünnete zıt harekette bulunmuş olur.

Derler ki, sakalını ilk defa siyaha boyatarak genç görünmeye çalışan Firavun'dur.

Adamın biri Saâdet Asrı'nda sakalını siyaha boyatıp genç görünerek evlenmiş, evliliğin birkaç ayından sonra

da boya gidip sakalındaki beyazlar meydana çıkınca, kaddın boşanmak istemiş. Hazret-i Ömer ise, boşanmak isteğini kabul ederek, sakalını siyaha boyatarak aldatan adamı cezalandırmıştır.

Sakalın bir diğer mekrûhu da, gösteriş için bırakılması, sünnet inancının dışında bir maksatla uzatılmış olmasıdır. Bu tip sakalın sünnetle ilgisi yoktur.

Yüzdeki güzelliği çirkinleştirecek şekilde büyüyüp genişleyerek yüzü kapayan sakalı düzeltip, çirkinliği önleyici şekilde kıpmak sünnete aykırılık teşkil etmez.

Sakal bırakan mü'min, başına beyaz sarık saran din âlimi gibidir. Başında Resûlullah'ın aziz sünnetini teşhir ediyor, İslâm'ın vekâr mührünü taşıyor demektir. Artık halk arasındaki tutam ve tavrına çok dikkat etmeli, çirkin ve nâhoş davranışlardan; ahlâkî olmayan tutumlardan şiddetle uzak durmalıdır. Böylece sakal sünneti ile temsil ettiği İslâm'a şahsî tutumuyla da itibar kazandırır, hizmette bulunmuş olur. Aksi halde itibar kaybettirip kötü örnek olur. Sakalın izzetini korumamış olur.

Bu bakımdan sakal bırakan mü'minler, bir başka mükellefiyet ve mes'uliyet içinde olduklarını unutmamalı, sakalın itibarını korumakla mükellef olduklarını asla hatırdan çıkarmamalıdır.

Sakal sünnetini yüzlerinde teşhir eden mü'minler, zaten bütün dikkat ve tecessüslerin ablukası içine girmişlerdir. Hareketleri gözler önünde, tavırları halkın tedkinindedir. Bu sebeble her hareketlerinde sünnete uygunluk bulunmalı, sakalın itibar ve izzetine gölge düşürecek ihmal ve ihtiraslardan dikkatle uzak kalmalıdır. Aksi halde teşhir ettikleri sakal sünneti ile zihinlerde sevimsiz bir Müslüman tipinin canlanmasına sebep olabilirler.

Bıyık mes'elesine gelince:

Resûl-i Ekrem Efendimiz, bıyığını dudaklarını örtecek şekilde uzatmamış, ashâbına da böyle uzatmayı tavsiye etmemiştir. Hattâ ashâbdan birine şöyle buyurmuştur:

“– Dudağın ucuna misvağını tut, bıyığını kes!”

Demek ki, bıyıkta sünnet olan, dudakların ucu görünecek derecede kesilmesi, dudak uçlarını örtmemesidir.

Zaten, yemek yerken bulaşıklıkla tiksinti meydana getirecek şekilde bıyık uzatmak mekrûhtur.

Bıyığın üzerinden fazlaca alıp fare kuyruğu gibi inceltmek de örfe uygun olmayan bir çirkinlik arzetmektedir.

Bıyık bu kadar inceltilmemelidir. Ancak, çirkin görünecek şekilde büyüyüp, kabalaşma varsa, ona da mâni olunmalıdır.

Böyle büyük ve kaba bıyıklar, ancak harb zamanında düşmana heybetli görünmek için mübah görülmüştür.

Bıyığın, iki tarafa uzayan uçlarından kesmekte isabet vardır. Bu kesiş fazla olmamalı, dudakların bitimi olan ağız başlangıcını geçmemelidir.

DİŞ TEMİZLİĞİ - MİSVAK VE FIRÇALAR

Her gün daha da ilerleyen tıp ilmi, diş sağlığı üzerinde yeni keşifler ortaya koymakta, bunların hepsi de, diş temizliğine dikkat edilmesinin, diş sağlığının tek şartı olduğunda birleşmektedir.

Yirminci asır tıbbının vardığı son netice budur.

Tıbbın ancak yirminci asırda üzerinde ısrarla durduğu diş sağlığı konularında, bundan tam bin dört yüz sene evvel, Hazret-i Resûlullah'ın bazı irşâd ve ikazlarının var olduğunu görmekteyiz. Bu ikaz ve irşâdlardan öğrenmekteyiz ki; günümüzdeki inkişaf etmiş olan tıp ilmi, nihayet İslâm'ın asırlar önce emir ve tavsiye ettiği usûl ve kaidelelere varmakta; bir nevi, on dört asır öncesinde Hazret-i Resûlullah'ın yaptığı tavsiyeleri tekrarlamaktadır.

Burada sizlere misvaki emreden bazı hadîs meâlleri

arzedeyim. Göreceğiz ki, diş sağlığının, ancak diş temiz tutmakla mümkün olduğunu, Allah'ın Resûlü, tâ o zamandan söylemiş; Müslümanları daha milâdî altıncı asırda, diş sağlığı üzerinde ikaz ve irşâdda bulunmuştur.

Buhârî'deki bir hadisinde, Hazret-i Resûlüllah şöyle buyurmaktadır:

“– Ümmetime ağır geleceğinden çekinmeseydim, abdestte misvak kullanmalarını emrederdim!”

Yani günde beş defa diş temizliği...

Bilindiği gibi, misvak, diş temizliği için kullanılan erek ağacından yapılmış bir nevi diş fırçasıdır. Onunla dişler temizlenir, ağızdaki kokular giderilir, hoş bir râyiha meydana gelir.

Bu mevzuda, Hz. Âişe (R.A.) validemizi dinliyoruz. Diyor ki:

“– Nebî (Sallâllahu Aleyhi Vesellem) daima misvaktan bahseder: “Misvakı emreden bir âyet nâzil olacak diye endişe ederim” buyururdu.”

Diğer hadislerinden de anlaşılacağı üzere, diş temizliği ile, ağız içi râyhasını te'min eden misvakı, Cebrâil Aleyhisselâm o kadar tavsiye etmişti ki, Cenâb-ı Resûlüllah ileride bunun gelecek bir âyetle ümmetine farz olabileceğini bile düşünmüştür.

Misvak mevzuundaki hükümlerden bazılarını kısaca temas ederek açıklık getirelim:

1 – Misvak, sadece erkekler için değil, kadınlar için de sünnettir.

2 – Misvaktan kasıt, dişlerin temizlenmesi, ağız içindeki kokunun giderilmesi, mikropların yok edilmesidir. Bunu te'min eden erek ağacından başka fırçalar da varsa, o da misvak yerini tutar. Aynı neticeyi verir.

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın neşrettiği misvak hadisi tercümesinde de bu hüküm mevcuttur.

3 – Misvak, Hanefilere göre, abdestin sünnetlerinden-

dir. Bu itibarla abdestten önce kullanılır.

4 – Şafilere göre ise, abdestin değil, namazın sünnetlerindendir.

Buna göre, namazın dışındaki misvak, sadece diş temizliği için kullanılmış olur. Sünnet olandan sayılmaz.

5 – Günümüzde imâl edilen bazı diş fırçalarının domuz kılından yapıldığı söylenmektedir. Bunların hangilerinin domuz kılı olmadığını kestirmek güçleşirse, naylon olanını tercih etmek, herhalde şüpheyi izâle edici bir çaredir.

Burada misvak kullanmakta düşülen bir hataya işaret etmeden geçemeyeceğim.

Şurada-burada elinde misvakla dişlerini fırçalayanlar, sakîl bir görünüş meydana getirdiklerini bilmeli, dişlerini misvakla temizlerken, başkasının dikkatini çekmeyen tenha bir yerde bu temizliği yapmalıdır. Yolda giderken, merdivenden inerken, diş misvaklamak, herhalde görenlerin zahîrî hislerine aykırı olsa gerektir.

Zaten, Hanefî âlimlerine göre, misvak kullanmak, abdestin sünnetlerindendir, başkalarını rahatsız edici yerlerde değil de, abdest sıralarında, abdestten önce yapılması gerekir.

PEYGAMBERİMİZİN NAMAZ İBADETİ

İbadeti bizler eksik anlamaktayız. İbadet denince sadece namaz ibadeti hatıra gelmekte, diğer dinî vazifeler düşünülmemektedir. Halbuki, ibadet kelimesi dinî emir ve nehiylerin hepsine de şâmil bir mânâ ifade etmektedir. Tam ibadet de hepsine şâmil mânâdaki ibadettir. Sadece namaz kılan, ama diğer dinî mükellefiyetlerde ihmal gösteren kimse, ibadetlerinin hepsini edâ etmiş olmamaktadır, isterse namazlarını tam kılmış olsun!

Resûl-i Ekrem Hazretleri ibadet denince, dinî emirlerin bütününi anlar, Allah'ın emir ve nehiylerinin hepsine şâmil mânâda ibadet anlayışında olurdu.

Şu kadar var ki, bu ibadetlerin içinde namaz ibadetine ayrı bir ehemmiyet verir, diğerlerinden farklı bir titizlikle namazı edâ etmeye gayret gösterirdi.

Hattâ, Resûlüllah'ın hayatını anlatan ashâb fazla namaz kılmaktan Resûlüllah'ın mübarek ayaklarının şiştiğini bile haber vermekteler.

Nitekim, Ebû Hüreyre Hazretleri şahid olduğu durumu şöyle anlatmaktadır:

– Resûl-i Ekrem Hazretleri, namaz ibadetine o kadar ehemmiyet verir, çok yapardı ki, ayaklarının şiştiği bile olurdu.

Bunu görenler dediler ki:

– Yâ Resûlâllah! Ayaklarınız şişinceye kadar ayakta duruyor, namaz kılıyorsunuz, halbuki Allahü Azimüşşân sizin - şayet var olsa bile - geçmiş ve gelecek günahlarınızı afvettiğini bildirmiştir.

Hazret-i Resûlüllah'da bunlara:

“– Rabbimin ihsan ettiği bunca nimetlere şükreden bir kul olmayayım mı?” diye karşılık verdi.

Demek ki, Resûlüllah Hazretleri, kendini o derece derin nimet ve lütuflar içinde görüyor ki, ayakları şişinceye kadar yaptığı ibadetlerini bu nimetlerin şükrünü edâ mânâsında anlıyor. Sahip olduğu İlâhî nimetlerin takdirini namazlarla yapmış oluyordu.

Bu mevzuda Bediüzzaman Hazretleri'nin şu vecizesi ne kadar mânîdârdır:

“– İbadet mukaddeme-i mükâfat-ı lâhika değil, belki, netice-i ni'met-i sâbıkadır.” Yani, ibadetlerimiz gelecek nimetlerin celbi için değil, geçmiş nimetlerin şükrü içindir.

Öyle ise bizler de sahip olduğumuz sayısız nimetleri hatırlamalı, maddî-mânevî İlâhî ihsanları düşünmeli, beş

vakit ibadetlerimizin yanına bir kısım nafile ibadetleri de ilâve ederek, geçmiş nimetlere karşı şükürümüzü edâ etmeli, nimeti takdir ve tebrikte bulunmalıyız.

Unutmamalı ki, Rabbimizin nimetinden mahrum hiç kimse yoktur hayatta. Bir kimse kendisini ilâhî nimetlerden mahrum sayıyorsa, bilsin ki, o nimetin değerini bilmiyor, ne olduğunu anlamıyor.

Herşeyden önce insan olarak yaratılmış olmak bir nimettir. insan olarak yaratılmaz da bir fare olarak yaratılabilirdik. Yerde sürünen bir yılan da olmak imkân dahilindeydi. Kendi kendini zehirleyip öldürecek bir akrep olmak da ihtimallerin içindeydi.

Amma bunların içinden seçilmiş, varlığın en yüksek derecesi olan insanlık derecesine yükseltilmişiz. Bu nimet dahi başlı başına şükür, takdir ister. Sayısız ibadeti gerektirir.

Anlaşılan odur ki, her insan önce insan olarak yaratılışının şükürünü edâ ile mükelleftir. Sonra İslâm ve iman sahibi oluşunun, sonra da diğer sayısız sıhhat ve âfiyet nimetlerinin...

Peygamberimiz'e gecedeki teheccüd namazları vâcib idi. Bu sebeble O, gecenin bir kısmında mutlaka namaz kılar, Rabbine karşı ibadetlerde bulunurdu.

O'nun namazları, sadece bir teheccüd namazından ibaret de değildi. Gündüz de fazladan namazlar kılardı. İşrâk, Duhâ ve Evvâbin namazları da bunlardandır.

Güneşin doğuşundan elli dakika kadar sonra kıldığı dört rek'atten az olmayan namaza "İşrâk namazı" denmektedir. Biraz sonra kıldığına da "Duhâ namazı", öğleye yakın bir sırada kıldığına ise, "Evvâbin namazı" ismi verilmektedir. Evvâbin adı, akşam namazından sonra kılınan namazlara da verilmiştir.

Geceyi evvâbin ve teheccüdlerle, gündüzü de zikrolunan duhâ namazlarıyla tezyin eden Resûlüllah Efendimiz'in, ibadet hâlini anlatan Âişe validemiz der ki:

– Sizler Resûlüllah'ın ibadetlerinin hepsini yapmaya muktedir olamazsınız. Ancak, ne kadarını yaparsanız, o kadarı sizin için kârdır. Yapabileceğinize devam edin.

Âişe validemiz hâtıralarını anlatırken, gece uyandığında Hazret-i Resûlüllah'ı yanında bulamadığını, kalkıp araştırdığında O'nu gözyaşıyla seccadesini ıslatacak derecede ibadet ederken gördüğünü anlatır.

Buna rağmen Hazret-i Resûlüllah'ın sık sık tekrar ettiği zikir ve duası şöyle olurdu:

“– Yâ Rab, seni lâıyk olduğun şekilde zikir ve tesbih edemedik...”

Resûl-i Ekrem Efendimiz'in kıldığı nafile namazlar için muayyen bir vakit yoktur. Kerâhet vakitleri dışındaki bütün zaman, nafile namazı için müsâit zamandır. Ancak, farz namazlar böyle değildir. Onların vakitleri açık seçik, besbellidir. Hattâ vakitlerin hem başlangıç hem de bitimi fiili tatbikatla kesinleşmiştir.

Mi'râc gecesinin sabahında gelen Cebrâil Aleyhisselâm iki gün müddetle imamlık yaparak farz namazlarının vakitlerini bizzat göstermiş, fiilen tesbit buyurmuştur. Bu mevzuda değerli eserlerdeki kayıtlar şöyle özetlenebilir:

– Mekke'de Mi'râc gecesinde farz olan beş vakit namazın ilk kılınışı, Mi'râc gecesinin sabahında gelen Cebrâil Aleyhisselâm'ın imamlığıyla başlamıştır. Hazret-i Cebrâil, Efendimiz'e farz olan namazları bizzat kıldıracağını haber vermiş, bunun üzerine mevcut ashâb namaza çağrılmış, toplanan sahâbeye Resûlüllah imam olmuş. O'na da Cebrâil Aleyhisselâm imamlık ederek, öğle namazından başlayıp, ikinci günü öğle namazına kadar vakitlerin başlangıcında cemaatle namaz kılmuşlardır. İkinci günü öğle namazında da vakitlerin sonunda kaldırmaya başlayan Cebrâil Aleyhisselâm, ertesi gün öğleye kadar da bütün namazları vakit sonunda kıldırdıktan sonra şöyle demiştir:

“– İşte emrolunduğun namazın vakitlerinin başlangıç ve bitimiyle kılınış şekli!”

Bundandır ki, farz namazların hem kılınış şekli hem de vakitlerinin başlangıç ve bitimi kesindir. Hem Cebrâil Aleyhisselâm'ın, hem de Resûl-i Ekrem Efendimiz'in fiili tatbikatlarıyla sabittir. Ne vakit, ne de kılınış şekli etrafında bir şüpheler ve tereddüt söz konusu olamaz.

Resûlüllah Efendimiz nafileyi ekseriya dört rekât kı-lardı. Daha çok ve daha az kıldığı da olmuştur. İki de bir, dörtte bir selâm verdiği olmuştur.

On iki rekât gece namazı kıldığı da çok olmuştur.

Farz borcu çok olan bizler, geceleri iki rekât nafileden sonra, kaza namazlarımızı kılar da:

“– Yâ Rab! Bu kaza namazlarımızı Resûl-i Ekrem Efendimiz'in kıldığı nafile namazlar makamına da kabul buyur. İmkânım olsa, gücüm yetseydi ben bu kazâ namazlarıyla kalmaz, onun nafile namazlarının hepsini de kı-lardım,” diyerek dua ve niyazda bulunursak, inşâallah Rabbimiz hem farz borcumuzdan kurtarır, hem de nafile sevabı ihsan eder. O'nun hudutsuz ihsanına kimse sınır koyamaz. Yeter ki bizde böyle gönülden iltica olsun.

RESÛLÜLLAH VE AZ GELİRLİLER

Resûl-i Ekrem Efendimiz'in hizmetçisi Enes Hazretleri, hâtıralarını anlatırken şunları söyler:

– Bir terzi Resûlüllah'ı yemeğe dâvet etmişti. Ben Resûlüllah'la beraber gittim.

Eve girdiğimizde sofrayı hazır gördüm. Sofrada arpa ekmeğı vardı. Ayrıca, güneşte kurumuş et ile kabak bulunan bir tabak da çorba vardı. Resûlüllah kabağı sevdiğinden onu yiyordu. Resûlüllah'ın, kabağı sevdiğini gördüğüm o günden sonra, ben de kabağı sevmeye başladım.

Hadis âlimleri derler ki:

Enes'in anlattığı olaydan çıkan hükümler şunlardır:

1 – İnsan kendinden aşağı görünüşte olanın dâvetine icabet etmelidir. Resûlullah sıradan bir terzinin dâvetine icabet buyurmuştur.

2 – Dâvetlere efendi hizmetçi ile, işveren de işçisiyle gidebilir. Yemeğe birlikte oturabilirler. Nitekim Efendimiz hizmetçisi Enes’le gitmiş, sofraya onunla oturmuştur.

Yeter ki, bu kimseler münasip terbiyeyi almış, âdâb-ı muaşeretini bilmiş olsunlar. Göze batıcı görgüsüzlükte bulunmaktan uzak kalsınlar.

Enes’in anlattığı diğer hâtıralardan da anlaşılıyor ki, Resûlullah (S.A.V.) ümmeti içinde asla sınıf meydana getirmez, herhangi bir sınıfın da tarafını tutmazdı. O hem işçinin hem de işverenin, hem efendinin hem de hizmetçinin taraflısıydı. Hem alıcının hem de satıcının yanında olduğu gibi...

“– Çalıştırdığınız insana hakkını hemen verin,” derken şu meşhur hadisini irad buyurmuştu:

“– İşçiye alınının teri kurumadan hakkını verin.”

Bir hadisi de şöyledir:

“– Aldatan bizden değildir!”

Aldatan kim olursa olsun, ister işçi, isterse işveren her ikisi de aldatmaya yönelmemeli. İşçi işinde doğru çalışmalı, hileye ve kaytarmaya sapmamalıdır. İşveren de işçinin hakkını tam vermeli, aldatma yoluna kaymamalıdır. Hangisi aldatırsa şüphesiz ki, o Resûlullah’ın sünneti üzere olanlardan değildir.

Çağrıldığı dâvete işçisiyle giden, kendi evindeki yemeklerine hizmetçisiyle birlikte oturan, giydiği elbisenin kumaşını hizmetçisiyle ortadan bölüp aynı kumaştan giyen Resûlullah, insanı işiyle mesleğiyle, yahut sahip olduğu imkânı ile ayırmazdı. Bunları değerlilik işareti saymazdı.

O’nun değer ölçüsü, ferdin dindarlığı, Allah’a itâatı, sünnetine bağlılığı idi. İnsanı bununla değerlendirir, bu

vasıflarıyla tercihte bulunurdu.

Nitekim Rabbimiz de âyetinde şöyle buyuruyor:

“– Sizin en değerliniz, Allah’tan en çok korkanınızdır.”

Resûlullah müsait olduğu anlarda âile efradına ve hizmetçisine bizzat yardım eder, onların yaptığı işe yardımcı olmaktan asla çekinmezdi. Hem bu yardımı basit işlerde bile yapardı.

Hazret-i Câbir anlatıyor:

– Resûlullah’ın huzuruna girmiştim. Onu kabak doğarken gördüm. Dedim ki:

– Yâ Resûlâllah, bu kabağı niçin küçük parçalara bölüyorsun?

Buyurdu ki:

– Doğramakla, yemeğimizi çoğaltmış oluyoruz.

Hadîs âlimleri derler ki:

– Resûlullah âile efradına böyle yardım ederken meşgul olduğu işin içinde israfı önlemeye gayret eder iktisadî te’mine ehemmiyet verirdi.

Nitekim, çoğalttığı yemekten de konu-komşuya vermek mümkün olmuştur. Onun için yemeğin suyunu çoğaltır, çevrede ondan mahrum olduğunu tahmin ettiği komşulara mutlaka yemek gönderirdi.

Bir gün Ebû Zerr’e şöyle buyurmuştu:

“– Yâ Ebâ Zerr, çorba pişirdiğinde suyunu çok kat ki yakındaki komşuna da verebilesin.”

Bir gün çalıştırdığı işçisini ihmal eden birini görmüştü. Ona tarihî ikazını yaptı:

“– Bunlar elinizde emanet olan kardeşlerinizdir. Allah onları size emanet etmiştir. Kimin yanında çalışan insan varsa, kendi yediğinden yedirsin. Kendi giydiğinden giydirsin.”

Bundan dolayıdır ki, Resûlullah’ın başka sıfatlarını pek itiraf etmeyen müşrikler onu:

– Yoksul ve yetimlerin hâmisî... diye târif ederler, onun bu fazîletini inkâr edemezlerdi.

Nitekim, vefatında ağlayanların hep bu sıfatları tekrar ettiklerini görüyoruz.

– Gitti eramîl ve eytam'ın hâmisî.

Yani, dul ve yetimlerin, fakir ve yoksulların koruyucusu, demektir.

Yoksul ve az gelirliye bakmayan devlet adamı zaten sünnet olan bir anlayışa sahip değildir. Resûl-i Ekrem Hazretleri az gelirliye bizzat bakarken, kendisi de bilfiil o yoksulların hayatını yaşamış, eline bol imkân geçtiğinde onların hayatından yukarı çıkıp, üstlerine baskı unsuru olarak dikilmemiştir.

Onun, çevrenin fakirlerinden daha mütevâzî hayatını anlatırken Âişe validemiz aynen şu ifadeyi kullanmıştır:

– Bazı sabahları gelir, yiyecekler var mı? diye sorar. Yok, deyince, öyle ise ben de oruca niyyet ediyorum, derdi.

Başka delile ihtiyaç olmasa gerek.

PEYGAMBERİMİZ VE AHLÂKÎ

Resûl-i Ekrem Efendimiz bazı İslâmî mevzularda sanılandan daha fazla hassasiyet göstermiş, ümmetinin de aynı titizlik ve hassasiyette olmasını dilemiştir.

Üzerinde çok durduğu bu hassasiyetlerinden biri, ahlâkî tutum ve beşerî tavrımızdır. Peygamberimiz Müslümanın ahlâkî haline, insanî tavrına o kadar değer verip, tembihde bulunmuştur ki, kötü ahlâklı Müslümanı açıkça Cehennem namzedi, iyi ahlâklı mü'mini de açıkça Cennet'e lâyık görmüş, bunu açık şekilde haber vermiş, ikazda bulunmuştur.

Resûl-i Ekrem Efendimiz'in şu haberi fevkalâde ibretlidir.

Bir gün Resûlüllah'ın huzurunda ahlâk tavrı haşin, konu-komşuyla geçimi kötü bir kadından söz ederler.

Bunu şöyle anlatırlar:

– Yâ Resûlâllah, falan kadın namazını kılıyor, orucunu tutuyor, ama dili çok fena, komşularıyla iyi geçinmiyor, onlara eziyet ediyor!

Şöyle cevap verir:

“– O kadın Cehennem'dedir!”

Evet, Resûlüllah'ın Cehennem'de olduğunu bildirdiği o kadın, namazını kılan, orucunu tutan kadındır. Namazı, orucu onu kötü ahlâkı yüzünden girdiği günahlardan kurtaramıyor, günahı miktarınca Cehennem'de kalmasına mani olmuyor.

Demek ki, namaz kılan, oruç tutan Müslüman, bu ibadetlerini kötü ahlâkına perde yapıp da, benim namazım, orucum var, kötü ahlâklı da olsam beni kurtarır, diyerek kötü ahlâklılığı meşrûlaştıramaz.

Namazın, orucun yanında iyi ahlâk, güler yüz, tatlı dil gibi beşerî tavırlar da şarttır.

Nitekim, bir başka gün, bir başka kadından da şöyle bahsederler:

– Yâ Resûlâllah, falan kadın namazını kılıyor, orucunu tutuyor, konu-komşuyla da iyi geçiniyor, kimseye kötülük edip eziyette bulunmuyor.

Buyurur ki:

“– O kadın Cennet'tedir!”

Evet, o kadın da Cennet'tedir. Zira onun namazı, orucu, güzel ahlâkla ziynetlenmiş, kötü ahlâk, şarlatan bir tutumla günah ablukasına alınmamıştır.

Ahlâk konusunda fevkalâde açık ve kesin ifadelerle ikaz buyuran Resûlüllah Efendimiz, bakın bir gün de ne buyurmuştur:

Ashâb, huzurunda nefesi kesilmişçesine onu dinlerken, şu cümlelerin üç defa tekrar edildiğini işitirler:

– Vallahi iman etmiş olmaz! Vallahi iman etmiş olmaz! Vallahi iman etmiş olmaz!

Sorarlar:

– Yâ Resûlâllah, kim iman etmiş olmaz?

Şöyle cevap verir:

– Konu-komşuyla iyi geçinmeyen, kötü ahlâklı insan...

Evet, çevresine kötü ahlâk örnekleri veren, herkesle kavga-gürültü edip, sivrisinek gibi rastladığını ısırmaktan zevk alan insan, bu kötü ahlâkını terketmedikçe, şahsında İslâm'a karşı soğukluk meydana getirmeye devam ettikçe tam iman etmiş olmaz!...

Gariptir ki, Peygamberimiz ahlâkın zirvesinde bulunan ashâbına bile her fırsatta ahlâktan bahsetmiştir. Allah indinde makbûl insanın, ahlâkı güzel insan olduğunu haber vererek ashâbına bile ikazda bulunmuştur.

Üsâme b. Şüreyk anlatıyor:

– Bir grup insan gelip Resûlüllah'ın huzuruna girdiler. İçlerinden biri günlerdir niyet ettiği sualini şöyle sordu:

– Yâ Resûlâllah, Allah'ın en makbûl kulu kimdir?

Şöyle cevap verdi:

“– Allah'ın en makbûl kulu, ahlâkı en güzel olan, insanlarla iyi geçinen kimsedir.”

Akla gelen bir sual:

– Acaba ahlâkı güzel insan, yalnız Allah'ın makbûl kulu mu? Yoksa Resûlüllah'ın da makbûl ümmeti mi?

Bu hususta Nebiyy-i Ekrem Efendimiz şöyle buyurmaktadır:

“– Şunu iyi bilin ki, bana en yakın ve en sevgili olan da, ahlâkı en güzel olan, çevresiyle iyi münasebet kurandır.”

Resûlüllah'ın iyi ahlâka bu derece değer vermesinin bir sebebi de şudur: Müslümanın iyi ahlâkı İslâm'a sempati beslenmesine sebep olur. Kötü ahlâkı da İslâm'dan uzaklaştırmaya vasıtalık eder.

Bu bakımdan iyi ahlâklı insan, çevresinin beğendiği güzel hâli ile, şahsında İslâm'a taraftarlık te'min eder. Âdeta bu sempatik tutumuyla vaaz etmiş olur.

Ama kendini herkesten büyük gören, kibir, gurur âbidesi halinde dolaşan haşın ve kırıcı bir insan, kendini başkalarına hor, hakir gösterdiği gibi, şahsında İslâm'ı da öyle göstermiş olur, İslâm'ın aleyhinde konferans vermiş, söz söylemiş gibi görünür.

Resûl-i Ekrem Efendimiz, kötü ahlâklı Müslümanı, boğazına kadar borçlanmış müflis zengine benzetir.

Nasil borçlu zengin, bütün servetini borçlulara dağıttığı halde yine de kurtulamaz da, nihayet onların borçlarını da kendi yüklenip iyice iflâs ederse, kötü ahlâklı Müslüman da öyledir. Kalbini kırıp, gönlünü yıktığı insanlara kazandığı bütün sevaplarını verir, iyiliklerini dağıtır. Sonunda sevapları da kâfi gelmeyince onların günahlarını yüklenir. Eli boş sevapsız kalır. Borçlu zenginin iflâsı gibi müflis olur.

Peygamberimiz, bu teşbihi ile ümmetine der ki: Sakın namazla, oruçla sevap kazanıp da, kötü ahlâkınızla hakkını aldığınız insanlara dağıtıp, sonunda eli boş kalmayın, müflis hale düşmeyin.

Nice Müslümanlar vardır ki, namazla, oruçla, diğer birçok iyiliklerle sevap kazanırlar, ama bir türlü bırakmadıkları kötü ahlâk, isabetsiz tavır, başkalarını hor, hakir görme gibi kibir ve gururlarla bu sevaplarını yiyip bitirirler. Tam bir müflis haline gelirler. Bundan haberleri de olmaz. Kötü bir insan tipi meydana getirdiklerini düşünmezler.

Eğer bugün hayâlimizde bazı sevimsiz Müslüman tipleri meydana gelmişse, bu Resûl-i Ekrem Hazretleri'nin

ikazlarına kulak tıkayıp insanî tavırlara ehemmiyet vermemekten ileri gelmektedir.

Müslümanın kendini sair insanlara nasıl sevdireceğini Resûlullah Efendimiz bir hadislerinde şöyle ifade buyurmaktadır:

“– İnsanları memnun edecek paranız pulunuz yoksa, güler yüz, tatlı diliniz de mi yok?”

* * *

Bahsimizi âyet ve hadis meâlleriyle bağlayalım:

Âyet meâli:

Ey Resûlüm, sen şüphesiz yüksek bir ahlâk üzere gönderildin!”

Hadis meâli:

– Ben ancak güzel ahlâkı tamamlamak için gönderildim.

– İman bakımından mükemmel olan mü'min, ahlâk bakımından da mükemmel olan mü'mindir!

– Mü'min, elinden, dilinden, gözünden başkasına zarar vermeyen kimsedir.

– Gerçek mü'min, komşusu kendinden emin olan mü'mindir.

PEYGAMBERİMİZİN TEVÂZUU

Peygamberimizin zamanında Kıs râlar, Kayserler, Ne-
caşiler vardı. Bunlar günümüzde de olduğu gibi idare et-
tikleri halkın çok üzerinde bol imkân, farklı refah içinde
yaşamakta idiler.

Resûl-i Ekrem Efendimiz ise, şahid olanların anlattıkları üzere aşağıda okuyacağımız ölçüde, halk hayatını ter-
cih buyuruyor, böyle örnek oluyordu.

Bir hâtırasını Hafsa validemiz şöyle anlatıyor:

– Resûlüllah'ın benim evimdeki yatağı yünden dokunmuş bir kilimden ibaretti. Bu kilim iki katlı bükülmüştü. Resûlüllah Hazretleri geceleri iki katlı kilimin üzerinde uyurdu.

Bir gün bu kilimi ikiye dürüp, dört kata çıkarmak istedim. Resûlüllah dört katlı kilim üzerinde daha rahat uyusun diye düşündüm. Ben bunu dört kat yapıp da serdiğim gecenin sabahında Resûlüllah sordu:

– Yatağımı kim serdi?

Dedim ki:

– Ben serdim, değişen bir şey yok. Sadece iki katlı kilimi dört kat ettim, o kadar.

Buyurdu ki:

– Hafsa! Yatağımı eski haline getir. Bu gece teheccüd namazına kalkamadım, bana mâni oldu.

Bu hâdise Resûlüllah Efendimiz'in ibadet duygusu içinde yaşadığı hayatından bir misâl... Buna daha çoklarmı ilâve etmek mümkün. Biz şimdi bir başka misâle geçelim:

Anlatan vahiy kâtibi Hz. Câbir:

– Ben Resûlüllah'la konuşurdum. Vahiy gelince beni hemen çağırır, gelen vahiy yazdırtırdı. Bu sebeble yanında çok bulunurdum.

Hz. Câbir bundan sonra şu eğitim örneğini anlatır:

– Biz, Resûlüllah'ın yanında dilediğimizi konuşurduk. O da bize iştirak eder ayrılmazdı. Biz dünyadan söz ederdik, o da dünyadan söz ederdi. Biz âhiretten bahsedince o da âhiretten bahsederdi. Biz yemekten söz ederdik, ona da iştirak eder, bizimle yemekten söz ederdi.

Demek ki, Resûlüllah, insanların seviyelerine tevâzu ile iniyor, ilgi duydukları mevzuları onların seviyelerinde konuşuyordu. Böylece sevgi ve itâatlerini sağlıyor, bundan sonra da onları dilediği seviyeye çıkarıyordu. Hem bunu o kadar sevimli yapıyor, insanlarla o kadar tevâzu-

lu muhatap oluyordu ki, onunla konuşan her insan kendi kendine:

– Resûlullah beni herkesten çok seviyor galiba, diyecek derecede memnuniyet duyuyordu.

Hattâ, böyle düşünceye kapılanlardan biri de meşhur Amr b. Âs'dı. Amr b. Âs bu hâdiseyi bizzat kendisi şöyle anlatır:

– Mecliste Resûlullah bana bakarak tebessümle konuşuyordu. Ben de beni çok sevdiği için bana bakıyor fikrine kapılıyordum. Bir ara sordum:

– Yâ Resûlallah, Ebû Bekir mi hayırlı, ben mi?

Cevap verdiler:

– Ebû Bekir hayırlı.

– Ömer mi hayırlı, ben mi?

– Ömer hayırlı...

– Osman mı hayırlı, ben mi?

– Osman hayırlı...

Ben bir daha sormadım. Sorduğuma da pişman oldum. Anladım ki Resûlullah konuşurken bana doğru teveccüh etmesi bana iltifat içindir. Beni onlardan hayırlı bulduğu için değildir. Ben buna da sevindim.

Resûlullah Hazretleri idare ettiği insanları o kadar düşünür meşgul olurdu ki, kendinde olanı onlara kolaylıkla verir, olmadığı takdirde bulup vermeye çalışırdı.

Bu mevzuda Hz. Ömer kendisinin de içinde bulunduğu bir hâdiseyi şöyle anlatır:

– Bir adam gelip, Resûlullah'tan bir şey istedi. Resûl-i Ekrem Efendimiz:

– Şu anda yanımda bir şey yok, bekle de, birinden bulup vereyim, buyurdu. Ben ise dedim ki:

– Yâ Resûlallah, siz isteyenlere olanınızı veriyorsunuz. Olmayanı da bulmak zorunda değilsiniz ya... Allahü Teâlâ zâtınızı böyle bir külfetle mükellef kılmadı.

Resûlüllah bu sözünden memnun olmadı.

Bu sırada ensar'dan bir saf adam söze karıştı da şöyle dedi:

– Yâ Resûlâllah, isteyene ver, arşın sahibi Allah seni fakir eder diye korkma!

Resûlüllah, bu saf adamın ikazından memnun oldu. Hattâ bu söze tebessüm ederek, bir zaman güldü. Hiç dargınlık eseri göstermedi.

Düşündürücüdür ki, Resûlüllah'ın böylesine tevâzu gösterip, dertleriyle hemdert olduğu o insanlar, sonunda zâtına kayıtsız şartsız teslim oluyor, hattâ hayatlarını bile önünde fedaya hazır duruyorlardı.

Nitekim, Resûlüllah Hazretleri, düşmana karşı takı-nacakları tavrı, onlarla istişare edip, fikirlerini sorduğunda şöyle demişlerdi:

– Yâ Resûlâllah, savaş için bize mi danışıyorsunuz? Halbuki, şu Kızıl Deniz'e kendinizi atacaksınız, deseniz, hiç tereddüt etmeden atımızı süreriz oraya!

Ne dersiniz? Bu kayıtsız şartsız teslimiyette, Resûlüllah'ın onların üstünde bir hayat yaşamayışının, her haliyle örnek, her tavrıyla onlara nümüne oluşunun te'siri var mıdır?

Kendilerini kitlelere adadıklarını söyleyenler, böyle örneklik ediyor, benzeri bir tevâzu sahip bulunuyorlar mı? Yoksa idare ettikleri halktan koparak lüks hayat, farklı ömür mü sürüyorlar? Onların gıpta ve hasetlerini mi tahri-ke sebep oluyorlar? Sonunda da aralarında uçurumlar mı açılıyor?

Düşünmeye değer bir mevzuu doğrusu:

Dilerseniz bahsi bir başka tevâzu örneğiyle bağlayalım:

Câbir Hazretleri anlatıyor:

– Ben hastalanmışım. Resûlüllah Hazretleri işitmiş. Bir bineğe binmesi gerekirken yaya yürüyerek benim zi-

yaretime geldi. Hatırımı sorup, iltifatta bulundular.

Sonra Benî Kurayza'ya giden Resûlullah Hazretleri deveye, at'a binmeleri mümkünken daha tevâzulusunu tercih buyurup merkeb'e bindiler. Boynunda yulaftan örölmüş bir ip bağlı merkebin sırtında olarak Benî Kurayza'ya girdiler.

Resûlullah'ı halk hayatı yaşar şekilde mütevâzi bulan insanlar, O'na karşı hürmet ve bağlılıkta derin bir ihlâs ve kesin bir samimiyet duyuyorlardı. Zira O'nun hayatında kıskanıp rahatsız olacakları bir taraf yoktu.

Ya bugünküler? Onları de böyle mi? Onlar da hal-kın yediğini yiyor, ekseriyetin yaşadığı hayatı yaşıyorlar mı? Kısandırarak taraf yok mu?

NEFİS İÇİN SABIR, DİN İÇİN KARŞILIK VERME SÜNNETİ

Uhud harbinde Hazret-i Resûlullah'a hücumlarını sıklaştıran küffâr, attıkları oklarla O'nu iyice tehlikeye sokmuş, zor durumda bırakmışlardı.

Öyle zor durum ki, Allah'ın Resûlü'nün yüzüne bu sırada bir zırh parçası batmış, saplanan bu zırh parçasını da dişle çekip çıkarmışlardı.

Demir parçasının yerinden kanlar akarken, yine düş-man tarafından gelen bir darbe sonucu mübarek dişleri de kırılmış, tehlike böylece son hadde varmıştı.

Buna derin şekilde üzülen ashâb, gereken karşılığı vermiş, Resûlullah'tan aldıkları müsaade ölçüsünde mukabelede bulunmuştu.

Ancak, duasının makbûliyetini de bilen ashâb, O'ndan beddua yapmasını istiyor ve şöyle diyorlardı:

– Yâ Resûlallah! Görüyorsunuz ki müşrikler işi azıttı. İnsaf ve iz'an tanımaz oldular. Mübarek ellerinizi kaldırıp

beddua etseniz onların işi biter, her türlü belâ ve musibete ma'rûz kalırlar.

Bunun üzerine Resûlullah ellerini kaldırdı, fakat beddua için değil, dua için... Şöyle yalvarıyordu:

– Allah'ım! Yüzümü kanatıp, dişimi kıran kavmim ne yaptığını bilmiyor sen onlara hidâyet eyle!..

Bundan sonrasını da şöyle devam ettiriyordu:

– Ben lânet okuyup, beddua etmek için gönderildim. Ben, insanları hidâyete sevk etmek için gönderildim. Umulur ki, onlardan hidâyete erenler, nesillerinden İslâm'a girenler çıkar.

Şimdi bu tarihî hâdiseyi burada bırakıyor, bunun tam zıddı bir başka vak'aya geçiyoruz.

Hicretin beşinci senesinde müşrikler Medine'ye kadar yaklaşp, Müslümanları muhasaraya aldılar. Müslümanlar şehrin etrafına kazdıkları uzun hendekle kendilerini müdafaa etmeye başladılar. Ancak müşriklerin hücumu çok ısrarlıydı. Bulundukları yerden hiç ayrılmıyor, karşı tarafa nefes bile aldirtmıyorlardı. Hattâ Resûlullah Hazretleri cepheden ayrılıp da namaz bile kılamadı. Ömründe hiç vaktini geçirmedığı namazını bile vaktinde kıldıramp, kazaya bıraktırdılar.

Allah Resûlü'nün Uhud'da bedduaya kalkmayan eli, işte bu sırada semaya yükselmiş ve şöyle dua etmişti:

– Allah'ım! Bunların karınlarını ateşlerle doldur!...

Resûlullah bu defa Uhud'daki sabır ve tahammülü göstermemiş, namazına mâni olan müşrikler için ellerini kaldırıp karınlarının ateşle dolmasını istemiştir.

Bu iki ayrı tutumun izahını yapan Buhârî şârihi İmam-ı Kastalânî Hazretleri bakın ne der:

– Resûlullah Uhud'da kendi yüzüne indirilen darbeye tahammül etti. Amma Medine'de dinin yüzüne vurulan darbeye tahammül etmedi. Zira dinin yüzü namazdır. Namaz bir Allah hakkıdır, kendi hakkından vazgeçti, yüzü-

nü kanatanlara, dişini kıranlara sabretti. Amma Allah hakkından vazgeçmedi, ona mâni olanları afvetmedi, bed-duaya başvurdu...

İmam-ı Kastalânî Hazretleri bu izahına şunları da ilâve eder:

– Eziyet ve cefaya sabır, nefis cihadıdır. Sevabı ve fazileti çoktur. Resûlüllah bu eziyet ve cefalardan gerçi çok üzüldü, müteessir olurdu, ama sabrederdi. Bilirdi ki, bu sabır ve tahammülün sevabı pek çoktur. Amma bu sabır ve tahammül, kendi nefisleri hakkında idi. Din-i İslâm için değildi.

İslâm'a yapılan haksızlıklara sabretmez, tahammül göstermezdi. Şartların müsaadesi nisbetinde mukabele ederdi. Nitekim Rabbimiz de öyle buyurmaktadır:

– Ey Nebî! Kâfirle, münâfıklarla cihad et! Onlara şiddetle karşı koy!..

Demek ki, sünnet üzere amel eden Müslümanlar kendi nefislerine vâki zulüm ve eziyete sabır gösterir, tahammül ederler. Ama İslâm'ın izzeti, dinin haysiyeti hususunda aynı sabır ve tahammülü gösteremez, böyle bir hakka sahip olduklarını iddia etmezler; imkân ve şartların müsaadesi nisbetinde karşılık verir, mukabelede bulunurlar.

Bahsimizi İmam-ı Ali'nin dini adına gösterdiği hiddet ve şiddet ile, nefsi adına gösterdiği sabır ve tahammüle dair fevkalâde güzel bir örnekle tescil edelim.

Bir gaza dönüşünde İslâm'ın amansız hasımlarından biri ile karşılaşan İmam-ı Ali, kısa bir vuruşmadan sonra kâfiri yıkıp göğsü üzerine çıkar. Kâfir kurnaz, aman diler. Müslüman olacağını va'deder. Bu suretle kurtulur. Ama kalkar kalkmaz, hamlesini yeniler. Bu defa da kendini yerde bulan kâfir, tekrar yalvarır, imana geleceğine söz verir. İmam-ı Ali, yine bırakır.

Ne var ki, hileci kâfir, fırsatı eline geçirince yine hücum geçer ve İmam-ı Ali'nin bu defa işini bitirmek ister. Allah'ın hikmetine bakın ki, artık yalanına kanmayacak

olan İmam-ı Ali, İslâm'ın bu sinsi düşmanını yine yere yatarır, tam işini bitireceği sırada kâfir, Hz. Ali'nin yüzüne tükürür. Yüzüne bulaşan kâfirin tükürüğü ile fevkalâde hiddetlenen Hz. Ali, âni bir nefis muhasebesinden sonra elleri, kolları dökülür. umulmadık şekilde kâfiri bırakır.

Şaşırان kâfir sorar:

– Niçin beni bıraktınız, halbuki ben sizi daha çok kızdırıp, beni kızgınlıkla kısa zamanda öldürmenizi düşünmüştüm.

İmam-ı Ali, o zaman Resûlüllah'tan edindiği sünnet ölçüsünü anlatır:

– Benim sana kastım dinim için, İslâm içindi. Seni dinim için öldürecek, İslâm'a yaptığın zarar için katledecektim. Halbuki, yüzüme karşı tükürünce baktım, bu duygumun üzerine nefsimin hiddet ve şiddeti çıktı, onu gölgede bıraktı. Ben ise nefsim için bir karıncayı dahi öldüremem. Nefsim için sabrı göze alırım. Şimdi bu sabrı gösteriyorum.

İşte, din adına karşılık ve mukabele. Ama nefis adına ise, sabır ve tahammül sünneti...

PEYGAMBERİMİZİN HALKA KARŞI TAVRI

Bir köylü, Resûlüllah'ın huzuruna girmiş derdini anlatacaktır. Ancak kendisine öyle bir korku ve endişe gelmiştir ki, söyleyeceğini unutmuş, diyeceğini bilemez olmuştur. Korkusundan titremektedir. Köylünün bu halini gören Resûlüllah, şöyle hitap eder ona:

– Ey Allah'ın kulu, neden böyle ürperiyor, endişe duyuyorsun? Şunu iyi bil ki ben korkulup, endişe edilecek ayrı bir insan değilim. Hattâ ben, Mekke'de kuru ekmek yiyerek yaşamış Kureyşli bir kadının oğluyum!...

Son cümle köylüyü rahatlatır. Zira kuru ekmek yiyerek yaşamak, halkın içinden biri, belki de en mütevâzii olmanın ifadesidir.

Kendi gibi köylü hayatı yaşamış birinin huzurunda titremeye sebep olmadığını düşünen köylü, sükûnete erer, derdini anlatır, devâsını bularak çıkıp gider...

Bundan sonra mü'minlerin rehberi, ashâbına şöyle hitap eder:

– İcinizden hiçbir i ötekine üstün olamaz. Sahip olduğu makamını, mevkiini vesile yaparak baskı altına alamaz. Sizler hepiniz birsiniz, kardeşsiniz, idarecisiyle, halkıyla...

İdareci ile halk arasındaki münasebete, veciz olduğu kadar da kesin bir örnek teşkil eden bu hâdiseye, benzeri birçok olaylar ilâve etmek mümkündür. Biz bunlardan birine daha dikkati çekmek üzere, Taberî'nin rivâyet ettiği fevkalâde güzel ve ibretli bir hâdiseyi daha arz etmek istiyoruz:

Bir gazadan dönölmektedir. Resûlüllah ve ashâbı yorulmuş, bir gölgelikte istirahat e çekilmişlerdir. Bu sırada yemek için bir koyun kesilip dağıtılacaktır. O anda biri atılır:

– Ben koyunu alıp buraya getireyim.

Öteki de atılır:

– Ben de kesip yüzeyim...

Bir diğeri ise, boş durmaz:

– Ben de şuraya bir ateş yakayım...

İşte bu sırada Allah'ın Resûlü ne der bakın:

– Öyle ise ben de odun toplayayım!...

Huzurundakiler, ürperir, heyecan duyarlar:

– Hâsâ, yâ Resûlüllah! Biz bütün hizmetleri yapmaya yeteriz, siz şu gölgelikte istirahat buyurun, rahatınıza bakın!...

Ama Allah'ın Resûlü râzı olmaz, maiyetindekiler çalışırken, kendisi oturup seyretmek istemez. Buyurur ki:

“– Ben idare ettiğim insanları kendine kul, köle yapıp hizmetçi eden bir hükümdar olmak istemem. Bana lâayık değildir ki, siz bu sıcakta çalışıp hizmet edesiniz de, ben de sizi bu gölgelikten seyredeyim!”

Mü'minlerin her bakımdan rehberi sözlerini şöyle bağıladı:

“– Kendimi sizden üstün tutup da şahsıma hizmetçi yapmak bana zor gelir. Siz o hizmetleri yaparken, ben de bu hizmeti ifa etmeliyim ki, huzur duyayım!”

Resûlüllah'ın ümmeti içindeki örnek tutumu, Müslüman idarecilere verdiği nümûne tavrı budur.

Bu fevkalâde düşündürücü hâdiselere bir başkasını da ilâve ederek değerdendirmenize havale ediyorum:

Yaşlı bir kadın, Resûlüllah'ın huzuruna gelir ve devleti idare eden zâttan derdine derman bulmasını ister. Ancak bir ön isteğı vardır. O da şudur:

Mes'elesi biraz mahremcedir, orada anlatmak istemektedir. Hazret-i Resûlüllah'ın cevabı aynen şöyledir:

– Medine sokaklarının hangisinde istersen orada meleni anlatabilirsin, ben oraya gelebilirim!

Kadın gider, Medine içindeki bir yolun kenarında Resûlüllah'ı bekler. Az sonra Allah'ın Resûlü gelir, asla rahatsızlık eseri göstermeden, yaşlı kadının derdini dinler, hâline çare bulur.

Sonra idaresindeki bir ihtiyar kadının mes'elesini halletmenin huzuru içinde Mescid'ine dönen Resûlüllah, şu tarihî hadisini irad buyurur:

“– Ben kral olan Peygamber değilim. Kul olan Peygamberim. Kula, kullar arasında olmak, kul gibi davranmak yakışıır!”

PEYGAMBERİMİZİN ÂİLE İÇİNDEKİ TUTUMLARI

Anlatan büyük sahâbi Hz. Enes, kaydeden büyük şârih İmam-ı Kastalânî...

Enes der ki:

– Biz Âişe validemizin evinde idik. O sırada Resûlullah'a hanımı Ümmü Seleme'den bir çömlek pişmiş et yemeği geldi. Getirenler önümüze koydular ve:

– Buyrun, dediler.

Resûlullah Hazretleri kendi başlarken bize de, buyrun, dedi. Biz de iştirak ettik.

Halbuki Âişe validemiz de bu sırada yemek hazırlıyordu. Yemeğini hazırlamış olmalı ki, hemen kendi yemeğini getirip, Resûlullah'ın önüne koydu ve önümüzdeki Ümmü Seleme'nin yemeğini de tutup kaldırdı. Az ötede Ümmü Seleme'nin çömleğini, elinden düşürüp kırdı.

Resûlullah Hazretleri, bu hâdiseye hiddet etmedi. Durumu gülererek karşılıyor, bize de şöyle diyordu:

“– Buyrun, “Bismillâh!” diyerek yeyin, anneniz Âişe kıskandı!”

Bundan sonra Âişe'nin çömleğini, içinde kalan yemekle birlikte Ümmü Seleme'ye gönderen Resûlullah, yine tebessüm ederek de şöyle dedi:

“– Ümmü Seleme'ye söyleyin, çömleğine çömlek, yemeğini de yemek!..”

Âişe validemiz bu gibi âni hareketlerine sonunda pişmanlık duyar, hattâ bu hareketlerini bizzat kendisi anlatarak yanlışlığını herkesten önce kendisi sözkonusu ederdi.

Nitekim şu ibretli hâdiseyi de bizzat kendisi anlatmaktadır:

– Bir defasında Harîre (unlu et) pişirmiştım. Getirip Resûlullah'la Sevde'nin önüne koydum ve Sevde'ye de

“buyur sen de ye” dedim. Sevde yemedi. Ben ısrar ettim, ama Sevde yine yemedi. Ben de bir lokma alıp Sevde’nin ağzına sürdüm Resûlullah bizim halimize bakıp gülüyor ve şöyle diyordu:

– Sevde, sen de onun ağzına sür!...”

Nitekim Sevde de öyle yaptı. O da alıp benim yüzüme sürdü. Bizim bu hâlimizi seyreden Resûlullah ise gülüm-süyordu.

* * *

İmam-ı Müslim rivâyetinde şöyle der:

– İnsanlar içinde âilesine Resûlullah’tan fazla merhametlisini görmedim.

Nitekim Âişe validemiz, Resûlullah’ın âile içindeki tavrı hakkında şunları da anlatır:

– Resûlullah, âilesi içinde insanların en yumuşağı idi. Çok tebessüm ederdi. Şahsı için hiç kimseyi darıltmazdı, ama dinin bir emri için de hiç kimseyi dinlemezdi. Haram giren biri hakkında en sert hükmü esirgemezdi. Ashâbı yanında ayağını hiç uzatmazdı. Kendisi bazen hizmetçilerin yaptığını yapar, ayakkabısını diker, elbise söküğüne bakardı. Ama bunları çok seyrek yapardı. Yani, gerekirse bunların hepsini de yapmaya muktedir olduğunu imâ ederdi. Nefsine ağırlık gelmezdi.

Âile içinde tevâzu ve şefkatin en açık örneğini veren Nebiyy-i Ekrem Efendimiz, bazı akşamları hanımlarla sohbetler yapar, onların merak edecekleri ibretli hâdiseleri anlatır, onları eğlendirirdi.

Bir akşam anlattıkları fevkalâde meraklı oldu. Hanımlardan biri bu sebeble: “Bu dinlediklerimiz de Hurâfe’nin sözü gibi” dedi.

– Hurâfe nedir, biliyor musunuz? dedi. Cevap verilince de şöyle anlattı:

– Hurâfe, Üzre kabilesinden cinnîlerin esir ettiği bir adamın ismidir. Câhiliyye devrinde cinnîler o adamı yaka-

layıp bir müddet esir ettikten sonra serbest bıraktılar, o da cinniler arasında iken gördüğü acaiplikleri insanlara anlattı. İnsanlar hayrette kaldılar. Bundan sonra hayreti mucib bir şey anlatılınca “bu da Hurâfe’nin sözü gibi” dediler. Hurâfe buradan kaldı.

Resûlullah Hazretleri, bu izahı ile, “benim sözüm Hurâfe’nin sözü gibi değildir” demiş oluyor; âilesine nazikçe ikazda bulunuyor. Söylenen söze dikkat etmek gerektiğini ifade etmiş oluyordu...

KOMŞU HAKKINA RİAYET SÜNNETİ

Gerek insanî, gerekse İslâmî hayat, komşuyla mümkündür. Komşusuz, ne insanî, ne de İslâmî hayat yaşamak kabil değildir.

Şayet insan, komşusuz tek başına yaşamaya müsait yaratılmış olsaydı, bütün ihtiyaçlarını da tek başına kendisinin karşılaması gerekirdi. Halbuki insanın ihtiyaçları sayılamayacak kadar çoktur. Bunu da komşularından te’min etmekte, karşılıklı anlayış ve tesanüdle elde etmek tedir.

Öyle ise, insanın komşu olmaya, komşu bulmaya ihtiyacı kesin, mecburiyeti muhakkaktır. Bir ömür komşuyla geçecek, dostlarla mânâsını ve huzurunu bulacaktır.

Hattâ komşunun hududunu bildiren Resûlullah Aleyhisselâm, bir evin her tarafından kırkar hâne Müslümanın komşusu olduğunu bildirmiş, bunlarla iyi münasebet kurup haklarına riayeti emretmiştir.

Medenî anlayışta komşu hakkı diye ayrı bir kaide ve mefhûm sözkonusu değilse de, İslâm’da komşu hakkı diye özel hükümler, belli ve sabit kaideler vardır.

İslâm, komşuyu komşusuna karşı mükellef ve mesul tutar. Resûl-i Ekrem Efendimiz’in komşularına karşı ta-

kindığı güzel tavrı, sabırlı ve hazımlı hâli, Müslümanlara açık örneklerdir. Hattâ bir defasında Cenâb-ı Resûlullah, komşu hakkını anlattığı bir hadisinde şöyle buyurmuştur:

“– Nefsim kudret elinde olan Allah’a yemin ederim ki, kul Müslüman olmaz, insanlar onun elinden ve dilinden emin olmadıkça. Ve yine kul iman etmiş sayılmaz; komşusu onun zulmünden ve haksızlığından selâmette bulunmadıkça!”

Bir defasında komşu hakkını en açık şekilde dikkate veren Hazret-i Resûlullah, şöyle buyurmuştur:

“– Komşunun komşu üzerindeki hakkı, annenin evlâd üzerindeki hakkı gibidir!”

İslâm’ın vaz’ ettiği bu fevkalâde güzel ve sağlam ölçüler sayesinde ki, şuurlu dindarlar arasındaki komşuluklar sağlam, emin olur; birbirlerine zulüm yapmaz, hıyânette bulunmaz, hiyle yapmazlar. Çünkü Allah’ın Resûlü bunları yapanın gerçek Müslüman olmayacaklarını; ihlâslı Müslümanın komşusunun haklarına riayet edeceğini bildirmiş; komşu hakkının anne hakkı gibi olduğunu beyan buyurmuştur.

Bir komşunun diğer komşuyu rahatsız etmemesi, hakkına riayet edip, huzursuz kılmaması o kadar ciddi bir hak, kesin bir mecburiyettir ki, bu yolda Resûlullah Aleyhisselâm’dan şu ikazı da işitmekteyiz:

“– Komşu hakkına riayet edin. Ben, komşu hakkında, Allahü Teâlâ’dan o kadar emir ve ikaz aldım ki, bir ara nerdeyse komşuyu komşuya mirascı kılacağını bile ümit ettim.”

Resûlullah’tan komşu hakkını böyle öğrenmiş olan Amr b. Âs, kurban kesince oğluna:

– Bu kurbanın etinden bir miktarını da komşumuz olan şu Yahudiye ver, buyuruyor. Çocuk bunu arzu etmeyince de şöyle cevap veriyor:

– Yahudi de olsa komşumuzu memnun etmeliyiz. Al-lahü Teâlâ komşunun hakkına riayet hususunda o kadar sık ve kesin ikazda bulundu ki, biz neredeyse komşunun komşuya mirasçı bile olacağını zannettik!

Ne yazık ki, medenî terbiyeli, sosyetik zihniyetli nice komşu ve âileler görüyoruz ki, sefertası gibi üst üste ya-şadıkları apartman dairelerinde, radyolarını sonuna ka-dar açıyor, pikaplarını olanca kuvvetiyle bağırtıyorlar, bi-tişikteki komşunun bundan rahatsız olacağını, o anda uyku uyuyup, istirahat edebileceğini akıllarına bile getir-miyorlar. Demek ki insanları medenî terbiye, sosyetik te-lâkki insan yapmıyor, komşu hakkına riayet mükellefiye-tini hatırlatmıyor. Mutlaka İslâmî ölçülere, imânî ikazlara ihtiyaç olmakta, insan önce Müslümanca düşünüp, ona göre komşuluk münasebeti tanzim etmeye muhtaç kal-maktadır.

Eğer İslâm dışında sağlam bir komşuluk anlayışı bu-lunsaydı, İslâm terbiyesinden mahrum kalan âile ve mu-hitlerde de İslâm'ın arzettiği komşu hakkına riayet gö-rülecek, belki de kendi idrak ve iz'anlarıyla böyle güzel bir hak, hukuk ölçüsü tanzim edeceklerdi. Bunu yapamadık-larına göre, İslâm'ın koruyucu, kurtarıcı hükümlerine her zaman, her yerde ihtiyaç kesin, zaruret muhakkaktır.

Bilindiği gibi ashâbın fakirlerinden biri de Ebû Zerr Hazretleri idi. Buna rağmen Resûlullah Aleyhisselâm ona şöyle tavsiyede bulundu:

“– Yâ Ebâ Zerr, çorba pişirdiğinde suyunu bol eyle de, bitişikteki komşularına da çorba ikram eyle! onları mah-rum bırakma!”

Bundan dolayıdır ki “bir adamın komşuları kendisin-den râzı olursa, Allah'ın da ondan râzı olduğuna delildir” derler.

Fakir ashâbını komşusuna yardıma çağıran Resûlül-lah, zengin Müslüman için ne buyurdu acaba? İmkân sa-hipleri bunu düşünürler mi dersiniz?

Rivâyette vardır ki, mahşer günü fakir komşular zengin komşularının etrafına toplanıp:

– Yâ Rab, senin ihsan ettiğin servetten fakirlerin hakkını dünyada vermeyen bu zenginden burada al, diye dâvacı olacaklar.

Böylece dünyada fakirin hakkını vermeyen zengin, âhirette sevabından dağıtmak suretiyle komşu hakkını ödeyecektir.

Resûlüllah'tan komşu hakkının büyüklüğünü öğrenen ashâb, bu konuda âdeta titremiş, hattâ içlerinden bir sahâbî, evindeki fareler komşusuna kaçır da onu rahatsız etmiş olur endişesiyle, evine kedi getirmekten bile imtina etmiştir.

Bir başkası, komşunun avlusundan sarkan hurmanın dallarından dökülen hurmaları sabah kalkan çocukları alıp da yer endişesiyle, sabah namazını mescidde kılar kılmaz eve koşup dökülen hurmaları toplayarak, erkenden komşusunun avlusuna atmış, komşunun hurmalarını çocuklarının yemesinden titremiştir.

İslâm terbiyesi almış eski âileler, komşularının alamayacakları bir şeye sahip olurlarsa, onu gösteriş için asla kullanmazlar, sahip olmayan komşusu görüp de imrenir diye, teşhir etmek istemezlerdi. Çarşı pazardan dönerken bile aldıkları şeyi sarıp sarmalar, alamayacak kadar fakir olanların da varlığını hatırlayarak onları tahrik etmekten uzak kalırlardı. File kullanmayı ayıp karşılarıydı. Zira file, içindekini göstermekte, alamayanların istihasını tahrik etmektedir. Halbuki İslâm terbiyesinde ya alamayacak kadar fakir olan komşuna da vereceksin, yahut da ona gösterip de tahrik etmeyeceksin.

Bu yüzden lokanta vitrinleri en gizli köşelere saklanır, görüp de yiyemeyeceklerin tahrik edilmesinden korkulurdu.

Ne yazık ki, medenî terbiye bütün bu insanî ve İslâmî mefhûmların üzerine bir sünger çekti, hepsi de şimdi tari-

he karıştı. Sadece muayyen dindarlarda İslâm terbiyesinden eser kalabildi.

Komşunun en çok hakkı olanı, kapısı kapınıza en yakın olanıdır. Bundan sonra hak sırası, eve yakınlık sırasıyla ilgilidir.

Komşu hakkı, sadece ona zarar vermemekten ibaret değildir. Bazan ondan gelen zarara da sabretmek, komşu hakkındandır.

Bir adam komşu hakkı mevzuunda Hazret-i Resûlullah'a sual sordu da, Resûl-i Ekrem Efendimiz'den şöyle cevap aldı:

“– Sen komşuna eziyet etme, ondan gelecek eziyete de biraz sabırlı ol. Komşuluk budur.”

Komşu hakkı, kul hakkı kısmından olduğundan korunmalı, hattâ titrenmelidir. Bilhassa fakir komşuların duası, zayıf ve kimsesiz komşuların gönlü, Allah'a karşı daima açık ve makbûldür. Bedduaları alınmaktan çekinilmelidir.

Allah'ın reddetmeyeceği dualardan biri de bir komşunun öteki komşusu için yaptığı duasıdır. Lehte de olsa, aleyhte de olsa Rabbimiz reddetmez. Ne var ki, haksız ve zâlim komşu, başına gelen belâ ve felâketi, yaptığı bu zâlimlikten bilmez de başka sebeblere hamleder, gerçek sebebi anlamaz.

Komşu hakkından haber veren hadislerden birinde şöyle buyurulmaktadır:

“– Allah'a ve âhiret gününe iman eden kimse, ya hayır söylesin, ya sükût eylesin. Allah'a ve âhiret gününe iman eden kimse komşusuna ikram etsin, kötülükte bulunmasın. Allah'a ve âhiret gününe iman eden kimse misafirine de üç gün ikramda bulunsun, hürmet etsin. Üç günden sonrası ziyafet olduğundan, dilerse hizmet etsin.”

İSTİŞÂRE SÜNNETİ ÜZERİNE

Dünyanın gelmiş geçmiş bütün insanlarından en üstün ve en doğru karar vereni âhîrzaman Nebîsi Hazret-i Muhammed Aleyhisselâm'a bile Rabbimizin emri (meâlen) şudur:

“– Ashâbınla işlerinde müşâvere et!... Müşâvere neticesindeki karara da tevekkülle uy. Allah mütevekkilleri sever!”

Rabbimizin kendisine bu emri vermesi üzerine ashâbıyla istişâreyi esas alan Resûlullah Hazretleri, ümmetine de bunu emretmiş:

“– İstişâre eden kaybetmez!” buyurmuştur.

Evet, istişâre eden gerçekten de kaybetmez. Çünkü zahiren kaybetse bile, âhirette kaybetmez. Zira istişâre ile üzerine düşeni yapmış, sünnet olan mükellefiyetini icrâ etmiştir.

İstişâre, dar dairede olduğu gibi, geniş çapta da olur. Dar dairedeki istişâre, ev halkıyla başlar.

Âile reisi, yahut üzerine iş alan âilenin bir ferdi, meselesini âile halkına sorar, onların re'yini aldıktan sonra edineceği kanaat üzerine hareket eder. Yahut ekseriyetin görüşünü tatbik eder.

Dar dairedeki istişârenin ehli bulunması halinde, on kişiden az olmaması tavsiye edilmiştir.

İstişârede asıl olan bir husus da, kendisine mes'ele arzedilen kimseler, ehil olmalı; mevzuu anlayan, o mevzua karşı peşin bir tutumu olmayan kimse olmalıdır. Meselâ, cimri kimseyle cömertlik, korkak kimseyle harb meseleleri istişâre edilmez. Zira cimri kimse, insanı sadakadan bile alıkoyabilir. Korkak kimse de cihada çıkma fikrine peşinen karşı koyar.

Bir diğer husus da şudur:

İstişâreye ehil görülerek fikri sorulan kimse, mutlaka

doğruyu söylemeli, yan ve ard fikirlerle muhatap olmamalıdır.

İstişârede fikri sorulan kimse, arzu etmese de, doğru ne ise onu nazara verecek, kendisinin aleyhine bile olsa akıl ve vicdanının emri ne ise onu söyleyecektir.

Şayet inandığının aksini söylerse, istişârenin hakkını vermemiş olmakla kalmaz, hâin durumuna girmiş olur.

Hadis-i şerifte:

“– İstişâre olunan emin olacaktır!” buyurulmuştur.

Yani, inandığını söyleyecek, söylemeyecekse, istişâreye iştirak etmeyecektir.

İstişâreye ehil görülene fikri sorulunca, inandığını gizleyip, inanmadığını söylemek, Haccâc-ı Zâlim'den de aşağı düşmek demektir. Zira Haccâc bile öldürmeye niyet ettiği hasmı istişâre edip de fikrini sorunca, doğruyu söylemiş, öldürememiştir.

Olayı tarih kitapları şöyle kaydederler:

Haccâc, çadırına çağırduğu bir muhalifine çeşitli sualler sordu, sonunda öldürtmeye karar verdi. İki kapılı çadırın birinden çıkanlar öldürülür, diğerinden çıkanlar ise saliverilirdi. Öldürüleceklerin çıkacağı kapıya yakın yerde beklettiği muhalifine Haccâc:

– Çık dışarıya! diye bağırdı.

Adam ise, hemen yanındaki kapıdan çıkmadı da:

– Efendimiz, istişâre etmek istiyorum, hangi kapıdan çıkmamı hakkımda hayırlı görürsünüz? diye sordu.

Haccâc titredi, sonra öteki kapıyı gösterdi. Böylece muhalifi de kurtulanların kapısından çıktığı için, muhafızlar bir şey söylemediler. Sonra kendisinden sorduklarında:

– Ne yapayım, istişâre etti, fikrimi sordu, ihanet edemem ki? diye cevap verdi.

İstişârede asıl olan kâidelerden biri de, konuşanlar, her türlü baskı ve zorlamalardan mahfuz olmalı, isabetli, yahut da isabetsiz düşüncelerinden dolayı asla ayıplanıp suçlanmamalı, ne biliyor, neye inanıyorsa onu söylemesi esas olmalıdır.

İstişâre edilen mevzu hakkında bilgi vermek müste-habdır.

Ancak, kendi fikrini kabûl ettirmek için plân hazırlayıp, gizli zorlama yapmak günahtır. Doğru karar vermek için lâzım olan hususları düşündürmek, istişâreye hizmette bulunmaktır. Ancak, kendi fikrini kabûl ettirmek için tek taraflı bilgi verip, gizli telkinlerde bulunmak ise, sünnete muhalefet, istişâreye hıyânettir.

Bu, istişâre değil istişâre adında bir gösterişle kendi fikrini kabûl ettirme gayretidir. Bu gibi gizli gayretlerin temelinde semavîlik ve ihlâs yoktur. Beşerîlik ve şahsîlik vardır. İstişâre de bu şahsî arzuların kılıfı olarak kullanılmaktadır.

İstişârede hem sevabın, hem de hatanın şahıslara dağıtılması sözkonusudur ki, kimse kendinden korkmaz, yahut şahsını nazara verme ihtiyacını duymaz. Çünkü hata ise de sevap ise de şahsına âit değildir. Ne isabetinden dolayı gurura kapılır, ne de yanılmasından dolayı ye-ise düşer. Belki her ikisine de hissedar olarak vasatı muhafaza eder, mes'uliyetini bilir.

Ebûlbeşer Âdem Aleyhisselâm'ın istişâre konusundaki tavsiyesi ile bahsimizi bağlayalım:

- Ey evlâdlarım! İşlerinizde istişâre edin. Bilenlere danışarak yapın! Eğer ben Cennet'te meleklerle istişâre etseydim, malûm zelle başıma gelmeyecek, yasak olan meyveyi yemeyecektim. İstişâre etmediğim içindir ki yasak olan buğday tanesini yedim, sonra da olan oldu.

İSTİŞÂREYE BAĞLILIK

Hicretin beşinci senesinde Medine'ye ulaşan bir haberde şöyle deniyordu:

– Mekke müşrikleri, bütün kabileleri toplamış, birlik halinde Medine'ye hücumla geçmek üzereler, Resûlullah ile önceden sulh anlaşması yapmış olan Medine yakınındaki Yahudiler de, anlaşmalarının aksine müşriklere iltihak etmişler. Bu yüzden tehlike fazla, netice ciddî...

Haberin doğruluğu tesbit edildikten sonra, ashâbını toplayan Resûlullah:

– Fikrinizi söyleyin, müşriklerin Medine üzerine yürümekte oldukları haberi doğrulanmıştır. Çare olarak ne düşünüyorsunuz?

Çeşitli fikirlerden sonra Selmân'ın teklifi:

– Yâ Resûlâllah, şehrin etrafına derin hendek kazmalı, müşrikleri burada karşılamalıyız. Onlar hendeği atlayıp geçemezler. Zira atlama sırasında oklarımızla vurup çukura düşürürüz.

İstişâre meclisi, bu teklife evet demiş, böylece Medine etrafına derin ve uzun bir hendek kazma işi, hafta boyu devam etmiştir.

Çevredeki bütün kabileleri de yanlarına aldıklarından Müslümanları bu defa mutlaka yok edecekleri vehmiyle kuşatmayı hemen başlatan müşrikler, önlerine çıkan derin ve uzun hendeği görünce şaşırđılar. Bu yüzden muhasara on beş gün uzadı. Hendeğin öbür tarafında kendilerini müdafaa için siper almış sahâbeler, atlama denemeleri yapan mütecâvizleri birer okla çukura yuvarlıyor, müşriklerin gözlerini yıldııyorlardı. Ne var ki, Medine'nin uzun süre dayanacak erzak stoku yoktu. Muhasara uzarsa, netice açlık tehlikesine gidebilirdi.

Nebiy-i Ekrem Efendimiz, bu yüzden müşriklerin yanında yer almış Yahudi kabilesinin iki reisine gizlice ha-

ber gönderdi. Medine hurmalarının üçte ikisini kendilerine vereceğini, müşrikleri desteklemekten vazgeçerek, kabile halkını alıp bir gece muhasaradan çekilmelerini teklif etti. İki reis bu teklife prensip olarak “evet” dediler, teferuatında da anlaşılırsa, anlaşma yazılarak yürürlüğe girecekti. Kâtipleri ç ağırtan Resûlüllah, onlara durumu anlattı, fikirlerini sordu. Önceki anlaşmayı bozanlarla yeni bir anlaşma yapmak istediğini anlattı.

Kâtiplerden Saad b. Muâz ile Saad b. Ubâde’nin karşılıkları enteresan oldu:

– Yâ Resûlüllah, bizimle önceki anlaşmalarına ihanet ederek müşriklerin yanında yer alıp, bize hücumla geçmiş olan Yahudi kabilesinin iki reisiyle yapmayı düşündüğünüz bu anlaşma, size gelen bir vahiy gereği midir? Yoksa bizi karşılaştığımız bir açlık tehlikesine karşı koruma niyetiyle aldığınız şahsî tedbiriniz midir?

Resûlüllah’ın cevabı şöyle idi:

– Hayır, bu bir İlâhî emir icabı değildir. Tamamen sizi koruma niyetiyle almayı düşündüğüm şahsî tedbirdir. Fikrinize bunun için müracaat ediyorum zaten...

– Öyle ise müsaade buyurun, bu anlaşmayı yapmayalım. Zira bizler, bu Yahudileri İslâm’dan önce tanırız. Onlar da, biz de henüz hidâyete ermediğimiz günlerde birlik içindeydik. Fakat o devirde bile Medine hurmalarını bunlara yedirmemiş, haraç vermemişsinizdir. Şimdi hidâyete eriştikten, Allah ve Resûlü’nü tanıma saâdetine kavuştuktan sonra mı onlara haraç verecek, Medine hurmalarının üçte birini yedireceğiz? Onlara göstereceğimiz tek şeyimiz vardır. O da şu kılıçlarımız!...

– Sen ne dersin ey Saad b. Ubâde?

– Ben de aynı görüşteyim yâ Resûlüllah, bu anlaşmayı yapmamalıyız. Madem bu bir İlâhî emir icabı değildir, vahy ile böyle bir çareye başvurmuş oluyorsunuz. Öyle

ise bizim fikrimize göre, Medine'nin tek ölçek hurmasını bu fırsatçılara vermeyiz. Cesaretleri varsa hendeği atlayıp üzeremize gelsinler, bizi kılıçtan geçirsinler. İşte çocuk çocuk hepimiz hendeğin bu yanında onları bekliyoruz.

Medine'nin iki büyük reisi olan iki Saad'ın bu fevkalâde imanî ve İslâmî şehametlerinden dolayı tebessüm eden Hazret-i Resûlullah:

– Ben şöyle düşünüyordum, siz ise böyle düşünüyorsunuz, diyerek onları susturmadı, istişâre neticesinde vardıkları kararları reddetmedi. Önceki anlaşmayı bozup da müşriklerin yanında yer alan Yahudilerin iki reisine, müsteşarlarının vardıkları kararlarını açıkladı:

– Görüyorsunuz ki, Ashâbımın temsilcileri, sizinle böyle bir anlaşma yapmama râzı değiller. Hendeğin içinde sizi bütün şartlara rağmen karşılamak niyetindeler. Gidebilirsiniz.

Büyük bir hiddet ve hışımla kalkıp giden iki Yahudi lideri, müşriklerin safına vardıklarında aralarına tereddüt ve şüphenin girdiğini anladılar. Çözülme başlamış, muhasaradan vazgeçme arzusu tatbik safhasına girmişti. Sahâbenin kararlılığını gözleriyle gören Yahudiler ise buna çoktan uymuş, böylece Müslümanları kendi şehirlerinde basıp, yok etme plânı tam bir bozgunla neticelenmişti.

Siyer yazarları derler ki:

– Resûlullah'ın almayı düşündüğü bir karar için mayetini toplayıp onlara danışması, sonra onların kararını isabetli bulup onlara tâbi olması, istişârenin sonucuna göre hareket etmesi, İslâm'da diktatörlüğün olmadığını, lider ve önderlere açıkça nümüne ve misâl olmak için bunu icrâ ettiğini gösterir. Hiçbir lider ve önder kendini bilgi saymamalı, yardımcılara danışıp gerekirse onlara tâbi olmasını da bilmelidir. Sünnet olan budur.

RESÛLÜLLAH VE ŞİİR

Âişe validemize sordular:

– Resûlüllah Hazretleri, hiçbir şâirin şiirinden parçalar okur muydu?

Şöyle cevap verdi:

– Okurdu, Abdullah b. Ravâha'nın şiirinden bir parçayı okurdu.

Resûlüllah Hazretleri'nin İbn-i Ravâha'nın şiirlerinden seçip okuduğu parçanın mânâsı, hakkı tebliğ ücretine dairdi.

Şöyle diyordu İbn-i Ravâha:

– Öyle biri gelecek ki, sizin bilmediğiniz haberleri bildirecek, anlamadığınız hakikatleri anlatacaktır. Hem bu hizmetine hiçbir ücret de istemeyecektir. Onun ücretini Allah verecek. Allah'tan aldığı mükâfat ona kâfi gelecektir!...

Nebiy-i Ekrem Efendimiz'in ücret hususunu nazara veren mısraı okuması işaret edilen hususun ehemmiyetinin bilinmesi içindir. Zira, bir hizmette insanlardan karşılık istenmiyor, hiçbir maddî şey talep edilmiyorsa, düşünülmesi gereken bir hakikat vardır burada. Çünkü insanlar ücrette ısrar eder. Hatta bütün hizmetlerinin sonunda bu karşılığı mutlaka beklerler. Resûlüllah, bunu istemediğine göre, üzerinde durulmalı, bu haberin içinde şüphe götürmeyen bir hakkın bulunduğu düşünülmelidir.

İşte Resûlüllah, İbn-i Ravâha'nın bu önemli noktayı nazara veren şiirini sık sık tekrar edip okurdu.

Arap şâirleri içinde Lebid'in de yeri mühimdir. Lebid, Benî Ca'fer kabilesi adına Resûlüllah'ı ziyaret etmiş, bu sırada İslâm'a girerek hidâyete de ermiştir.

Efendimiz bu Lebid'in bir şiiri hakkında da şöyle buyurmuştur:

– Şâir sözleri içinde en doğrusu, Lebid'in “Dikkat

edin. Allah'tan başka herşey fânidir” sözüdür.

Resûlüllah'ın beğendiği bu şiirin nazara verdiği mânâ, bir âyetin hükmüdür.

Âyette te “Herşey fânidir, ancak Allah bâkidir” buyrulmuştur.

Demek ki, âyet ve hadisin nazara verdiği hakikatleri dile getirip yayan şâir ve şiirler mabûldür. Sünnete aykırı değildir. Resûlüllah Hazretleri mânâsı doğru olan, hakkı nazara veren şiirleri okumuş, okutmuş, dinlemeye de mâni olmamıştır.

Nitekim sekizinci hicret senesinde umreye gitmiş, Kâbe'yi tavâf etmek üzere, Harem-i Şerîfe yaklaştığı sırada Abdullah b. Ravâha, O'nun önünde şiirler söylemiş, Resûlüllah'a suikast yapmaları ihtimali olan müşriklere gözdağı vererek, kötü niyetli olanların omuzlarından başlarını uçuracağını bu şiirlerinde ifade etmiştir.

Bu sırada gelen Hz. Ömer:

“– Resûlüllah'ın ve Kâbe'nin huzurunda da mı şiir söylüyorsunuz?” deyince, buna Resûlüllah mâni olarak şöyle cevap vermiştir:

“– Dokunma ona yâ Ömer, İbn-i Ravâha'nın şiirleri yayından fırlayan oklardan daha te'sirlidir müşriklere!..”

Nitekim, veciz şiirlerle yapılan bu tehditler, müşriklerin cesaretini kırmış, bir kötülük yapmaya cür'et edememişler, umre tam olarak yapılmıştır.

Câhiliyye devri şâirlerinin şiirlerini de okutup dinleyen Resûlüllah Hazretleri, Ümeyye b. Salt için:

“– Az kalsın Müslüman oluyormuş” buyurarak, onun şiirinde isabetli şeyler nazara verdiğini belirtmiştir.

Bundan anlaşılıyor ki, Avrupalıların İslâm lehindeki yazıları okunur, dinlenir, takdir edilir, hizmete vesile sayılabilir. Nitekim cehalet devri şâirlerinin şiirleri de saâdet asrında okunup dinlenmiştir.

Bununla beraber şiir İslâm büyüklerince pek câzip

bir meslek ve büyük bir hizmet vasıtası olarak görülmemiştir. Hattâ İmam-ı Şafii Hazretleri:

“– Eğer şiir söylemek daha faydalı bir hizmet şekli olsaydı, ben Lebid'den daha güzel şiir söyledim” diyerek şiire karşı olan istidadını ilerletmekten vazgeçtiğini ifade etmiştir.

Bunda isabet de etmiştir. Zira günümüze kadar bir benzerine rastlanmayan İslâmî hizmetleri ifa eylemiş, İslâm ahkâmını bütün şümûlüyle ortaya koyan hukukî ölçüleri açıklığa kavuşturmuştur.

Şiirle bu kadar hukukî mes'eleleri nazara vermek, elbette mümkün değildir.

Şiir konusunda fevkalâde kabiliyete sahip olan mezkûr Lebid, Hz. Osman zamanında Kûfe'de vali olarak hizmet görmüştür.

Bir gün kendisine Hz. Ömer:

– Ey Lebid, şu değerli şiirlerinden birkaç mısra oku da dinleyelim, deyince, Lebid şu karşılığı vermişti:

– Yâ Ömer, Allah'ın bana Bakara ve Âl-i İmrân sûrelerini okuma saâdeti nasip ettiğinden bu yana, şiiri terkettim. Bu âyetler yanında Lebid'in şiirlerinin ne değeri kaldı ki!...

SÜNNET NAZARINDA CÖMERT İLE CİMRİ

Cömert, Allah'ın ihsan ettiği imkândan yerine ve zamanına göre, ikramda bulunan, iyilik edendir.

Cimri ise, Allah'ın bu ihsanına lâyık ikramda bulunmayan, sahip olduğu imkânların üzerine oturup, şükrünü edâ etmeyendir.

İkisi arasında sadece kullar arasında değil, Allah indinde de, Resûlullah yanında da büyük farklar vardır.

Rabbimiz, âyetinde bahîlleri, yani cimrileri zemmedip ikazda bulunurken, Resûlü de şu hatırlatmada bulunmaktadır:

– Cennet, cömertlerin yeridir, cimrilerin değil...

– Cömertlik kökü Cennet'te olan bir ağaçtır. Kim o dala yapışır, dal onu köke, yani Cennet'e götürür.

Cimrilik de kökü Cehennem'de olan bir ağaçtır. Kim o dala yapışır, dal onu köke, yani Cehennem'e götürür.

– Cömert, Allah'a yakındır; cimri ise uzaktır...

Hazret-i Hasan şöyle der bu konuda:

– Kul, cömertlik yolunda örneği Allah'tan almalıdır. Allah kendisine bolluk ihsan ettiğinde, o da çevresine cömert davranmalı; darlıkta kaldığı zaman, o da tutumlu olmalıdır.

* * *

Hız. Musâ (A.S.)'nın ümmetinden olan Karun, çok zengindi, amma çok da cimriydi. Cimriliğinin sebebi şuydu:

– Ben bu serveti kendi kabiliyetim ve gayretimle kazandım, kimseye ikramda bulunmak zorunda değilim, diyordu.

O'nun bu iddiasını, Rabbimiz Kur'ân-ı Kerîm'inde, bütün insanlara ibret olsun diye haber verdi; böylece sakın siz de Karun'a benzemeyin, demiş oldu. Kim cimrilik ederse Karun'a benzemiş sayılır. Kim cömertlikte bulunursa, Peygamberimizin sünnetine tâbi olmuş olur.

İmam-ı A'zam Hazretleri'ne cömertlerin piri nazarıyla bakmak mümkündür. Bir hac mevsiminde kendisine ziyarete gelenler, ona yüz çift ayakkabı hediye etmişlerdi.

Aradan iki gün geçtikten sonra, Ebû Hanîfe'yi, çarşıda oğlu Hâmmad'a ayakkabı alırken gördüler. Dediler ki:

– Yâ İmam, daha evvelki gün size yüz çift ayakkabı hediye etmişlerdi. Onlara ne oldu?

Şöyle cevap verdi:

– Hepsini de dağıttım, bir tane dahi kalmadı.

Ebû Hanîfe, bu husustaki prensibini de şöyle açıkladı:

– Benim âdetim, birine hediye verirken orada hazır bulunanlara da vermektir. Resûlullah Efendimiz, “Birine hediye verirken, hediye verilen şahsın yanında ve beraberrinde bulunanlar ona ortak olurlar,” buyurdu. Ben de öyle hareket ederim. Ayakkabıları, bu yüzden kendime alıkoymadan hepsini de yanımda ve yakınımnda bulunanlara dağıttım. Oğlum Hammad’a kalmadı.

İmam-ı A’zam Hazretleri bu vesile ile bir prensibini daha açıkladı:

– Biri bana ikramda bulunursa, ben ona daha üstün bir ikram ile karşılık veririm. Bunun menşeyini de selâm âyetinde bulmaktayız. Âyette, “Size selâm verirlerse, siz de o selâmı daha güzeliyle iade edin.” buyurulmaktadır. Ben de hediyeyi daha iyisiyle karşılamak istiyorum.

* * *

Kadının biri, Âişe validemize hediye göndermişti. Fakat kabûl etmedi. Durumu Efendimiz duyunca sordu:

– Ey Âişe, neden kabûl etmedin, hediyeyi?

– Gönderen benden daha ziyade muhtaçtı da ondan, yâ Resûlallah!

O zaman Efendimiz şöyle buyurdu:

– “Sen hediyeyi kabûl et, ama sonra da daha üstünüyle karşılık vermek suretiyle ona yardımda bulun...”

Rabbimiz cömerttir. Cömert insanda, Zâtına mahsus bu sıfatı gördüğünden onu sever, cömertliğine lâyık ih-sanda bulunur, malının bereketini çoğaltır, meşakkatini azaltır.

Cimriyi ise, Rabbimiz sevmez. Çünkü onda Zâtına âit sıfattan eser göremez. Cimrinin malının bereketini azaltır, istek ve meşakkatini de çoğaltır.

RÜYA ÜZERİNE

Resûl-i Ekrem Efendimiz'in rüyaları, şafağın çıktığı gibi çıkardı, çıkmayı olmazdı.

Velilerin rüyası ise, bazen çıkar, bazen çıkmaz.

Sıradan mü'minlerin rüyalarına gelince, o da günah-tan kaçış nisbetiyle ilgilidir. Ne kadar günah-tan uzak ka-lır, kötü düşüncelerden zihnini tecrid ederlerse, o kadar isabetli rüya görürler, doğru müşâhedede bulunurlar. Ya-ni çoğu çıkmasa da bazıları çıkar.

Şunu da ifade edelim ki, rüya tâbiri oldukça derin ve ince bir ilimdir. Rüyanın zahirine bakıp da te'vil ve tefsir-de bulunmak güçtür. Görünüşe göre te'vil etmek pek mümkün değildir. Çünkü, bazı rüyaların dışı çirkin, ama içi güzeldir. Bazı rüyanın ise, içi çirkin, dışı güzeldir.

Ayrıca bazı rüyalar hemen çıkar, bazıları da aylar, hattâ seneler sonra tezahür eder.

Tefsir ve te'vile değen bu gibi rüyaların dışında kalan birçok rüyalar da vardır ki, Kur'ân-ı Kerîm'in tâbiriyle "Edğâs-ü Ahlam"dır. Tâbir ve te'vil etmeye, onlarla meşgul olmaya değmez. Daha doğrusu, gündüzki fiilî ve zikrî meşguliyetimizin gece dimağımıza akseden gölgesinden ibaret gibi bir karışıklık arzeder.

Bütün bunlardan sonra, rüyanın neticesini şöyle hükme bağlamak mümkündür:

– Rüya, Edille-i Şer'îye'den değildir. Yani rüyaya dayalı olarak bir hükme varılmaz, bir şeye "evet" veya "hayır" denemez. Bağlayıcı ve mecbur edici bir te'siri olmaz.

Arzettiğim hususların bir bakıma izahını teşkil edecek bazı sâdık rüyalar nakledelim sizlere. Herhalde siz de ibretle düşünüp, hayretle tefekkür edecek bir ölçü elde etmiş olacaksınız.

* * *

Resûl-i Ekrem Efendimiz, rüyasında Cennet'e girmiş, hurma yüklü bir ağaç görmüştü. Ağaçtaki hurmaların güzellik ve tatlılığı dikkatini çektiğinden sordu:

– Bu güzel hurma ağacı kimin içindir acaba?

Melek cevap verdi:

– Ebû Cehil içindir!

Resûl-i Ekrem Efendimiz bu cevaptan hayrete düştü. Zira biliyordu ki, Cennet'e ancak imanı olan girer. Ebû Cehil ise imana gelmemiş bir münkirdir. Cennet'e girmesi sözkonusu değildir.

Uykudan uyandıktan sonra aradan çok geçmeden huzuruna giren bir adam şöyle konuştu:

– Yâ Resûlâllah, ben Ebû Cehil'in oğlu İkrime'yim, beni afvedin, iman ettim, İslâm'a girdim!

Resûl-i Ekrem Efendimiz, o anda bildi ki, Cennet'te kendisine gösterilen hurma ağacı, Ebû Cehil'e değil, oğluna âittir. Rüyada öyle gösterilmiştir.

Bundan anlaşılıyor ki, rüya bazen olması gereken işi, aynı değil de, yakınıyla gösterir, mücaveret yoluyla rü'ye-te takdim eder. Ebû Cehil'in oğluna âit şeyi Ebû Cehil'e âit gösterişi gibi...

Bir gün Ebû Bekir'i (R.A.) huzuruna çağıran Nebiyy-i Ekrem Efendimiz ona şöyle bir rüya anlattı:

– İkimiz bir merdivenden çıkıyorduk. Ben senden iki buçuk basamak yukarı çıktım. Sen iki buçuk basamak geride kaldın. Bunun te'vili nedir bilir misin?

Hazret-i Ebû Bekir şöyle cevap verdi:

– Yâ Resûlâllah, Allahü Azimüşşân sizi rahmet ve mağfiretine benden iki buçuk sene önce olacak. Ben ise, ancak iki buçuk sene sonra size iltihak edeceğim.

Nitekim aynen vâki olmuş, Nebiyy-i Ekrem Efendi-

miz'den sonra ilk halifeliği yapan Ebû Bekir, iki buçuk yıl kadar yaşamıştır.

* * *

Rüya tâbiri ilmi üzerinde ihtisası olan İmam-ı Ca'fer Sâdık Hazretleri'ne sordular:

– Rüya kaç seneye kadar te'hire uğrayabilir?

Şöyle cevap verdi:

– Rüya elli seneye kadar te'hire uğrayabilir. Nitekim Resûlullah'ın bir rüyası bu kadar sene sonra tecelli etmiştir. Rüyasında alaca bir köpeğin kendisine saldırıp, kanından içtiğini görmüş. Ama bu rüya, elli sene sonra Kerbelâ'da zuhûr etmiştir. Şımr adında alaca yüzlü biri Hz. Hüseyin'i (R.A.) şehid ederek, kanına elini bulamıştır.

* * *

Âişe validemiz de gördüğü bir rüyasını babasına şöyle anlattı:

– Rüyamda üç tane ayın evimin içine düştüğünü, evin toprağında kaybolduğunu gördüm.

Hazret-i Ebû Bekir, bunu da şöyle te'vil etti:

– Eğer rüyan sadık ise, yeryüzünün ay misâli üç kişisi, senin evine defnolunacaktır!

Nitekim, Resûl-i Ekrem Efendimiz, Âişe validemizin evine defnolunmuştur. Bu sırada Ebû Bekir de şöyle demiştir:

– İşte gördüğün üç aydan biri evine düştü. Geride ikisi sıra beklemektedir...

Rüya, yaşadığımız âlemin ötesinde, gayb âleminin varlığını gösteren fevkalâde düşündürücü bir hâdisedir. Âhiretin bir nev'i delilidir.

DUANA KATRAN KAT

Kur'ân-ı Kerîm'in çok tekrar ettiği âyetlerinden bir kısmı da şu meâldedir:

– Düşünmüyor musunuz? Aklınızı kullanmıyor musunuz? Umulur ki, düşünesiniz. Başka kimse düşünmez, ancak ilim sahipleri düşünür.

Bu âyetler gösteriyor ki, İslâm, aslını kaybetmiş Hıristiyanlık gibi değildir. İslâm, akla değer vermekte, akılla düşünmeye Müslümanı teşvik edip, ikazda bulunmaktadır. Düşünmüyor musunuz? diye suale tâbi tutmaktadır.

Demek ki İslâm'ın bütün emirleri, akılla ölçülebilir, fikirle tahlile tâbi tutulabilir. Akla, fikre zıt ve ters tarafı sözkonusu olmaz. Bir şartla ki, o akıl akl-ı selim olmalı, o fikir, tekâmül etmiş bir fikir halinde bulunmalıdır.

Burada size akıl ve fikrin tasdik ve te'yidinde olan tarihî bir hâdise arzedeceğim. Öyle sanırım ki siz de bu vak'ayı okuyunca ibretle düşünecek, hayretle tasdik edeceksiniz.

Vak'a Medine'de cereyan eder. Kendisi küçük, cereyan tarzıyla basit gibi görünür. Ama İslâm'ın bu mes'eledeki görüşünü aksettirmesi bakımından son derece büyük ve mânidâr bir hâdise sayılır.

Bilindiği üzere, günümüzde bir adamın otomobili neyse, Saâdet Asrı'nda da bir bedevînin devesi odur. Erzakını devesiyle getirir, bağını bahçesini yardımıyla sürer, onun sırtına yüklediği yükleriyle ticaretini yapar, eşyasını nakleder.

İşte böyle hayati değeri olan devesini hastalanmış gören bir kadıncağız üzülür, kederlenir, ama elinden bir şey de gelmez.

Her gün tüyleri dökülen, derisi üzerinde sivilceler büyüyen deve zayıfladıkça kadıncağız da ona müsavi şekilde kederlenir, zayıflar. Yapacak bir şey aklına gelmez. Sade-

ce duası vardır.

Devesini gördükçe elini açıp Allah'a dua eder.

– Yâ Rab, herşeyim olan devemi koru, bu hastalıktan öldürüp de beni perişan etme! diye yalvarır...

Ne var ki deve iyi olmaz, derinin üzerindeki sivilceler gitmez, dökülen tüylerin yerine yenisi gelmez. Kadın da duasını çoğaltır, durmadan el açıp Allah'a yalvarır.

Derken bir gün önünde uyuzlu deveyle bu kadını gören Allah'ın Resûlü ona tebessümle bakar. İlk suali de şu olur:

– Ey Allah'ın kulu, deven böyle uyuz olup zayıflarken, sen ne yapıyorsun? Çaren nedir?

Kadın omuzlarını silker, çaresiz cevap verir:

– Ne olacak, ellerimi açıp durmadan dua ediyorum. Allah'tan devemi kurtarmasını diliyorum!

Allah'ın Resûlü sadece duayla iktifa eden kadına ne der biliyor musunuz? Bakınız nasıl hitap eder:

“– Ey Allah'ın kulu, sadece dua ile kalma, duana biraz da katran ilâve et, katran!...”

Bu açık seçik ikazdan sonra, hem dua edip, hem de devesinin uyuzuna katran süren kadın, kısa zamanda devenin iyi olduğunu görünce (kavli) duasını yapıp, fakat (fiili) duasını ihmal etmiş olduğunu anlar. Bundan sonra sadece sözle yapılan dua ile iktifa etmez, sözlü duaya fiili tedbirle de iştirak edip, fiille de tedavi yolunu seçer, İslâm'ın hükmünün böyle olduğunu idrakte gecikmez.

Ne var ki, çölde yaşayan bu dul kadın kanaatini tasbih eder de günümüzdeki bazı aydın kişiler bu dul kadın kadar kanaat tashihi yapamazlar. Müslümanları hâlâ aklı iptal etmekle, tedbiri reddetmekle, kadercilikte itham ederler, belki de cehaletlerini böyle ortaya koymuş olurlar.

Duanın çeşitleri vardır. En meşhur olan şekli bizim yaptığımız dua şeklidir. Bu da iki kısımdır. Bediüzzaman

Hazretleri bu iki kısım dua hakkında şu bilgiyi vermektedir:

“Biri fiilî ve halî, diğeri kalbî ve kâlidir. Meselâ:

Esbaba teşebbüs, bir dua-yı fiilîdir. Esbabın içtimâî, müsebbebi icad etmek için değil, belki lisan-ı hâl ile müsebbebi Cenâb-ı Hak’tan istemek için bir vaziyet-i marziyye almaktır.

Bu nev’i dua-ı fiilî, Cevvâd-ı mutlakın isim ve ünvanına müteveccih olduğundan, kabûle mazhariyeti ekseriyet-i mutlakadır.

İkinci kısım, lisan ile, kalb ile dua etmektir. Eli yetişmediği bir kısım metalibi istemektir. Bunun en mühim ciheti, en güzel gayesi, en tatlı meyvesi şudur ki: Dua eden adam anlar ki, birisi var, onun hatırat-ı kalbini işitir, herşeye eli yetişir, her bir arzusunu yerine getirebilir, aczine merhamet eder, fakrına meded eder...”

BORÇ ALIP VERME ÜZERİNE

Borçlanma tavsiye edilen bir yol değildir. Zira borçla alınan para bir kul hakkıdır. Ödenmeyip borçlunun üzerinde kaldığı takdirde, neticesi büyük olmaktadır. Üzerinde kul hakkı olarak ölen kimse, şehid de olsa, bu hak ondan kalkmaz. Kul hakkını ödemediği şehidlik makamının yüce mertebesine çıkamaz.

Bu bakımdan çok darda kalmadan borçlanma yoluna gidilmemeli, borçlanmadan işlerini yürütmeye gayret etmelidir. Ancak borçlanmaya cidden ihtiyaç olur, işini çevirmek, ticarî durumunu yürütmek için, buna gerçekten ihtiyaç duyulursa, bu defa da borçlanmadan korkmamalıdır.

Resûl-i Ekrem Efendimiz, çalışırken borçlanan kimse için şöyle buyurmuştur:

“– Rızık aramak hususunda korkak olmayınız, şayet iş sizi aşar da üstesinden gelemez olursanız, borçlanmaktan korkmayın, Allah ödemek niyetiyle yapılan borçlanmada kuluna yardımcıdır.”

Muhammed b. Ali, borç para arıyor, işini borçlanarak yürütüyordu. Ona denildi ki:

– Neden borçlanıyorsun? Sen biraz gayret etsen, borçlanmadan da işini yürütebilirsin?

Şöyle cevap verdi:

“– Ben Resûlullah’tan işittim, buyurdu ki:

“– Allah, borçlu ile beraberdir. Borcunu ödeyinceye kadar yardımını ondan esirgemez!”

Ben de böyle bir yardıma güveniyorum. Bundan dolayı borçlanmadan çekinmiyorum.”

Borçlanmada esas olan kalbdeki niyettir.

Vadettiği tarihte vermek niyetiyle borçlanma var.

Ödemeyi geciktirmek, dolandırmak niyetiyle borçlanmak yoktur...

Borcun ağırlığını bütünüyle sırtında hissedip de ödeme niyetiyle borçlanmada, Allah kuluna yardımcıdır. Peygamberimiz’in haber verdiği ilâhî yardım, bu iyi niyet sahibi borçlu içindir.

Ama çeşitli kulplar takıp da, borcunu sallamak, yahut ödememek niyetiyle borçlanan adama Allah yardım etmez, ona yoktan sebebler de halketmez.

Ödünç para vermenin sevabı konusunda hadîste şöyle buyurulmaktadır:

– Sadaka veren on, ödünç veren on sekiz sevap alır!

Bunun sebebi, sadaka isteyen bazan bedava olduğu için ister, âcil ihtiyacı olmadan da talep edebilir.

Ama borç isteyen mutlaka ihtiyaç içinde iken ister, sıkıntıdan dolayı talep eder. Bir mü’mini sıkıntıdan kurtarmak ise, sadaka sevabından aşağıda bir iyilik değerlidir.

Hadisten öğrendiğimize göre Cennet'te bir kapı vardır. Üzerinde:

– Buradan Karz-ı Hasen verenler girer, yazılıdır.

Ödünç verilen paradan hiçbir suretle menfaat beklenmemeli, sevabıyla iktifa edilmelidir. Şayet bir menfaat beklenirse bu fâiz olur, helâllik arzetmez. Bu husustaki meşhur kaide şöyledir:

– Borç paranın getirdiği menfaat, fâizdir.

Ancak parayı veren böyle bir menfaati şart koşmaz, sadece sevabıyla yetinirse, karşı taraf da onun bu iyiliğine kendiliğinden bir iyilikle mukabele etmek isterse, bu ayrı şeydir. Bu câiz olur. Fâiz yerine geçmez. Çünkü borç verirken şart koşma yoktur. Borçlananın kendiliğinden, iyiliğe iyilikle mukabelesi vardır.

* * *

Borçlanmada dikkate alınacak en kuvvetli sünnet ve mühim bir İslâmî âdet de, durumun yazıyla, şahitle tevsik edilmesi, sağlama bağlanmasıdır. Böyle bir tedbir, asla itimadsızlık ve kötü niyetlilik eseri sayılamaz. Bilâkis, dindarlığın, Allah Resûlü'nün sünnetine bağlılığın ifadesini teşkil eder.

Bu bakımdan Resûlullah'ın sünnetine bağlı mü'minler, borçlanmada, - ister alırken, ister verirken olsun - durumu mutlaka imza ile, şahitle tevsik etmeli, sağlama bağlamalıdır. Anlaşmalarında çeşitli te'vil ve tefsire imkân veren boşluklar bırakmamalıdır.

Bahsimizi Lokman Hekim'in bir altın sözüyle bağlayalım.

Der ki bu büyük insan:

– Ben demir yükü yüklenirim, değirmen taşı taşıyım. Ama borç yüklenip de kul hakkını taşıyamam!...

TİCARET ANLAYIŞIMIZ ÜZERİNE

Kazanç yolları içinde; ticaret, san'at, ziraat, makbûl kazanç şekilleridir. Peygamberimiz bunların hepsine de işarette bulunmuş, doğru çalışılması halinde hepsinin de dinen makbûl meslek olduğunu bildirmiştir.

Nitekim hadislerinde şöyle buyurmaktadır.

Doğru tüccarlar için:

– Yalan söylemeyen, meşrû kârla iktifa eden doğru tüccarlar, kıyâmette Nebîler, Sıddıklar ve Şehidlerle birlikte bulunacaklardır...

– Rızık on ise dokuzu ticarettedir...

– Cesur tüccar kazanır, korkak tüccar kaybeder.

San'atkârlar hakkında:

– Allah san'atkâr kulunu sever.

– San'at, fakirlikten kurtuluş senedidir.

Ziraatçılar hakkında:

– Rızık toprağın derinliklerinde arayın.

* * *

Aslında milletin menfaatine olan her türlü faydalı ve helâl olan meslekler, makbûldür ve hayırlıdır. Yeter ki, doğru çalışılsın, hiylesine kaçılmasın, ne alıcı, ne de satıcı meşrû kârdan ötede fahiş bir kazanca tevessül etmesin...

Zaten Müslüman alırken de, satarken de, yaparken de helâli düşünmeli, helâlinden kazanmayı hedef bilmelidir.

İster ticaret, ister san'at, isterse ziraatte olsun, helâl kazanmayı hayatın gâyesi kabul etmelidir.

Hazret-i Ömer Efendimiz der ki:

– Namaz kılmaktan çivi, oruç tutmaktan ta yay gibi olsanız, haramdan kaçınmadıkça ibadetinizin zevkini du-

yamazsınız!...

Hazret-i Ebû Bekir Efendimiz de, sofradaki ekmeği hizmetçisinin şüpheli parayla aldığını anlayınca, hemen ötede, yediği lokmaları kusmuş, haram lokmayı midesinde tutmaktan korkmuştur.

Bunlar, Müslümanın kazancına haram karıştırmama titizliğini gösteren ikaz mahiyetinde misâllerdir. Hangi san'at, meslek ve memuriyette olursa olsun, Müslümanın tek mes'elesi, helâl kazancına haram karıştırmamaktır.

Dindar insan, dinle diyânetle alâkasını kesen biçâreler gibi olmaz. Onlar kanundan kaçırırlarsa her türlü gayr-i meşrû kazancı mübah görürler, müşteriye aldatmaktan da geri kalmazlar. Ama dindarın nazarında kul kanunundan kaçırса bile, Allah'dan kaçırmak mümkün değildir. Allah gizli-aşikâr bütün alışverişleri, kâr ve kazanç nisbetlerini bilir. Bu sebeble, tek çare, doğru çalışmak, helâl kazançla iktifa etmek, müşteriye aldatıp da helâl kazanca haram karıştırma ihtirasına düşmemektir. Nefsin ve tahrikçi rakiplerin tuzağına düşmemektir.

Bazı kâideler:

1 – Bir malı satarken, alış fiyatını ya hiç söylememeli, yahut da doğru söylemelidir.

Alış fiyatını hiç söylemeden satarsa, kârı helâl olur. Ama alış fiyatını aldığından yüksek söyleyerek satarsa, aldığı fazla kâr haram olur. Müşteriye, yalanla elde ettiği fazla kârı iade etmesi gerekir. Müşteri yalanın farkına varıp geri gelse fazla kârı alabilir.

2 – Satıcı, malda olmayan vasıfları çene kuvvetiyle var gibi gösterip de alıcıyı te'sir altına da almamalıdır. Alıcının iradesine çene oyunuyla te'sir edip satış yapmak da meşrû bir satış şekli değildir.

Malda var olan vasfı bilmeyen müşteriye göstermek için konuşup, gerçeği bildirmek ayrı şey. Bu, meşrûdur. Ancak, olmayan vasfı varmış gibi göstermek suretiyle sa-

tış yapmak, müşteriye aldatıp, helâl kazanca haram karıştırmaktır.

Böyle tüccarlar doğru tüccarlar gibi siddiklarla haşrolamazlar. Aldatan hilekâr satıcıların yeri, Müslümanları aldatanların yeri olan Cehennem mahzenidir.

Ticaretin, san'atın, ziraatin ve diğer bütün helâl mesleklerin tek şartı, doğruluk ve aldatmazlıktır.

Bu ölçüler içinde yürütülen meşguliyetler (farz olan ibadetler icrâ edilerek yürütülüyorsa) mukaddes meşguliyet, makbûl mesleklerdir.

Hattâ, beş vakit namazlar kılınarak yapılan dünyevî meşguliyetler de nafile ibadet derecesine yükselen işlerdir.

Nitekim hadîste, iki namaz arasındaki meşguliyetlerin nafile ibadet makamına kâim olacağına işaret olunmuştur.

Öyle ise, Müslüman sabah namazıyla başladığı dünyevî meşguliyetini, öğle namazı ile devam ettirmeli, ikindiyle sebat etmeli, akşamla bitirip, yatsıyla hitama erdirmelidir.

Böyle yaptığı takdirde, namaz arasında kalan günlük helâl meşguliyetleri nafile ibadet makamına geçmektedir. Bundan daha kazançlı bir şey de düşünülemez herhalde.

3 – Ticarete pazarlık sünnettir.

Ama, pazarlık payı bulunduğu takdirde sünnettir. Yoksa fiyatların kesinleştiği yerlerde de pazarlık yapmaya kalkmak, ticaret ahlâkını bozmak demektir.

Hattâ pazarlık, satıcının aldatmasını önlemek için sünnet olmuştur. Satıcı aldığına verse, yine de pazarlık yapmak; aldığından aşağıya vermesini istemektir ki, Müslüman, satıcının ziyanını istemez, sermayesinden aşağıya ziyanla mal almaktan memnuniyet duymaz.

4 – Ticarete esas olan bir prensip de, fiyatı ve ödeme

şeklini ortada bırakmamak, kesin şekilde tesbit etmemektir.

– Sen hele aliver, fiyatı kolaydır! Yahut, ne zaman istersen o zaman öde, şeklindeki sözler, kesinlik arzetmediğinden, alış verişin bitmediği mânâsına gelir.

– Hem fiyatta, hem bunu ödeme şeklinde, hem de tarihinde kesinlik şarttır. Ortada bırakılan alış veriş meşrû değildir.

Bir adam pazarda buğday satıyordu, ancak üzerindeki kuruyu gösteriyor, altındaki yaşı gizliyordu. Resûl-i Ekrem Efendimiz buğday çuvalını görünce elini buğdayın üzerinden sokup altındaki yaşını çıkardı:

– Bu nedir, ey Allah'ın kulu? dedi.

Adam:

– Yağmur yağdı, böyle oldu, dedi.

Efendimiz:

– Müşteri alırken böyle olduğunu biliyor mu? diye sorduktan sonra şu mehur hadisini irad buyurdu:

“– Aldatan bizden değildir!..”

TÂZİYE SÜNNETİ ÜZERİNE

Müslüman, imandan mahrum materyalist kimseler gibi yalnız düşünen, yalnızca nefsinin hatırlayan bencil kimse değildir.

Müslüman, bütün Müslümanları tek vücut, kendisini de o tek vücudun bir uzvu kabûl edecek kadar diğergâmdır. Bu sebeble, bir Müslümana herhangi bir belâ ve musibet gelse, kendisine gelmiş gibi elemi hissederek, üzüntü ve ızdırabını duyar. Bu, onun dindarlığının gereği, Müslümanlığının icabıdır.

Bundan dolayıdır ki, İslâm'da tâziye sünneti vardır.

Tâziye, yakını vefat eden kederli Müslümanı ziyaret edip, tesellide bulunmak, üzüntülerine ortak olmaktır.

Müslümanlar, din kardeşlerinin evlerinden cenaze çıkması halinde, gidip ziyaret eder, geçmiş olsun bulurlar. Üzüntü ve elemelerini hafifletmeye çalışırlar.

Ölümlerden sonra, tâziye adıyla yapılan bu ziyaret, vasatî olarak üç gün içinde yapılır. Daha sonraları yapılan ziyaretler, zamanı geçen tâziye olarak ifade edilir.

Üç günden sonraki ziyaretlerde, unutulacak vefatı, sık sık sohbet konusu edip, derdi tekrar tazelemek uygun olmaz. Elem ve kederini unutmaya çalışan musibetzedeyi tekrar aynı üzüntüye itmek, yeniden aynı elemini hissettirmek gibi bir hata olur.

Bu sebeple tâziyeye gelenler, mümkün olduğu kadar mevzuu değiştirmeli, daha büyük belâ ve musibetlere dikkati çekerek üzüntüyü hafifletmeye çalışmalıdır.

Evinden cenaze çıkan kimseler, üzüntü ve keder yüzünden, yemek yapamaz, sofraya çıkamazlar. Bunun için vefatlı komşular, bir müddet için buraya yemekler getirir, sofraları gönderirler. Böylece onların dertlerine ortaklıklarını fiilen ifade etmiş, üzüntülerini azaltma yolunda bir kadirşinâlıkta bulunmuş olurlar.

* * *

Vefat edenin yakınları, evlerinde, ev müsait değilse herkesin gelip gideceği bir yerde hazır bulunmalı, tâziyeye imkân vermelidirler.

Resûl-i Ekrem Efendimiz, sekizinci senede vâki olan Mûte gazâsında şehid düşen amcası oğlu Ca'fer, Zeyd b. Hârise ve Abdullah b. Ravâha'nın tâziyesini kabûl etmek için üç gün müddetle mescidde bekledi, böylece tâziye için gelenlerin görmelerine kolaylık sağladı.

Ashâbdan bir zât, birkaç gün mescidde görülmeyince merak eden Efendimiz, onu sordu. Dediler ki:

– Yâ Resulâllah, bir çocuğu vardı, vefat etti, onun için

gelemiyor.

Bunun üzerine Efendimiz şöyle buyurdu:

“– Ne duruyorsunuz öyleyse, kalkın gidip kardeşimizi ziyaret edelim, tâziyede bulunalım.”

Hep birlikte gidip, teselli ve tâziyede bulundular.

Tâziye için gelenler, ya derdi tazeleyecek hâtıralardan hiç bahsetmemeli, yahut da merhumun iyiliğinden, güzel hâtıralarından bahsetmeliler, kötü hâtıralara hiç girmemelidirler. Vefat edenin hoşâ gitmeyen hallerinden bahsetmeyi meneden Efendimiz (S.A.V.):

“– Mevtanızı hayırla yâdediniz,” buyurmuştur.

Bu arada, merhum için asla sesli ağlamamalı, başkaları işitecek şekilde yüksek ağıt sesi duyurulmamalıdır. İyi bilmeliler ki, sesli ağlayanlar, merhuma iyilik etmiyor, rahatını bozuyorlar.

Konu-komşunuza bir iyilik gelir, hayırlı bir şeye sahip olurlarsa tebrik edilir, hastalık ve musibetlere ma'rûz kalırlarsa, geçmiş olsun denir. Ölüm vuku bulunca, tâziyede bulunulur. “Allah rahmet etsin” diye başsağlığı dilenir.

Bunlar, müslümanın sevap getiren güzel âdetlerindendir. İhmal edilmemeli, bunların dostluk ve kardeşlik bağlarını perçinleyen birer sünnet oldukları unutulmamalıdır. Resûl-i Ekrem Efendimiz'in şu hadisi, bu alâka ve anlayışın aynı zamanda bir komşu hakkı olduğunu da göstermektedir:

“– Bir Müslümanın diğer Müslüman üzerindeki haklarından biri de, bir musibete ma'rûz kaldığında tâziyede bulunmasıdır.”

Demek ki, vefattan sonra tâziyede bulunmak, ayrıca bir komşu hakkıdır. Bunu yerine getirmeyen, komşu hakkına riayette bulunmayan bencil kimse demektir. Sosyal yönü zayıf Müslümandır.

Zaten iyi dost kara günde belli olur, derler. İslâm'ın iç-

timâî kaidelerine riayet eden Müslüman, daima iyi dost vasfını muhafaza eder, konu-komşu ondan râzı olur. Kara gün dostu olduğu da böyle günde belli olur.

* * *

Bu mevzuda Bediüzzaman Hazretleri'nin, çocuğu vefat eden bir dostuna yazdığı değerli ve ibretli bir mektubu vardır. Fevkalâde denecek güzellik ve mükemmellikte olan bu mektubu aynen naklediyorum. Siz de ibretle okuyacak; çoluk-çocuğu veya başka bir yakını vefat eden dostlarınıza sunacağımız güzel bir teselli ve tâziye örneği bulacaksınız.

* * *

“Kardeşim, çocuğun vefatı beni müteessir etti. Fakat (Elhükmülillâh) kazaya rıza, kedere teslim İslâmiyetin bir şiarıdır. Cenâb-ı Hak sizlere sabr-ı cemil versin. Merhumu da size zahire-i âhiret ve şefaataçı yapsın. Size ve sizin gibi müttakî mü'minlere büyük bir müjde ve hakikî bir teselli gösterecek “Beş Nokta”yı beyan ederiz”

Birinci Nokta: Kur'ân-ı Hakîm'de (Vildânün muhalle-dün) sırrı ve meâli şudur ki: Mü'minlerin kable'l-bülûğ vefat eden evlâdları, Cennet'te ebedî, sevimli, Cennet'e lâayık bir sûrette dâimî çocuk kalacaklarını ve Cennet'e giden peder ve validelerinin kucaklarında ebedî medâr-ı sürûrları olacaklarını... ve çocuk sevmek ve evlâd okşamak gibi lâtif bir zevki, ebeveynine te'mine medâr olacaklarını... ve herbir lezzetli şey'in Cennet'te bulunduğunu... “Cennet tenâsül yeri olmadığından, evlâd sevmesini ve okşamasını kazanmak, ehl-i imânın en büyük bir medâr-ı saâdeti olduğunu şu âyet-i kerîme “Vildanün muhalledün” cümlesiyle işaret ediyor ve müjde veriyor.

İkinci Nokta: Bir zaman, bir zât, bir zindanda bulunuyor. Sevimli bir çocuğu yanına gönderilmiş, O biçâre mahbus, hem kendi elemi çekiyor, hem veledinin istirahati ni te'min edemediği için, onun zahmetiyle müteallim oluyordu. Sonra merhametkâr hâkim ona bir adam gönderir,

der ki: “Şu çendan senin evlâdındır, fakat benim raiyetim ve milletimdir. Onu ben alacağım, güzel bir sarayda beslettireceğim.” O adam ağlar, sızlar; “Benim medâr-ı teslim olan evlâdımı vermeyeceğim” der. Ona arkadaşları der ki: “Senin teessüratın mânâsızdır. Eğer sen çocuğa acıyorsan, çocuk şu mülevves, ufûnetli, sıkıntılı zindana bedel; ferahlı, saâdetli bir saraya gidecek. Eğer sen nefsin için müteessir oluyorsan, menfaatini arıyorsan; çocuk burada kalsa, muvakkaten şüpheli bir menfaatinle beraber, çocuğun meşakkatlerinden çok sıkıntı ve elem çekmek var. Eğer oraya gitse, sana bin menfaati var. Çünkü padişahın merhametini celbe sebep olur, sana şefaatçi hükmüne geçer. Padişah, onu seninle görüştürmek arzu edecek. Elbette görüşmek için onu zindana göndermeyecek, belki seni zindandan çıkarıp o saraya celbedecek, çocukla görüştürecektir. Şu şartla ki, padişaha emniyetin ve itâatin varsa...”

İşte şu temsil gibi aziz kardeşim, senin gibi mü'minlerin evlâdı vefat ettikleri vakit şöyle düşünmeli: Şu veled mâsumdur, onun Hâlikı dahi Rahim ve Kerîmdir. Benim nâkıs terbiye ve şefkatime bedel, gayet kâmil olan inâyet ve rahmetine aldı. Dünyanın elemli musibetli, meşakkatli zindanından çıkarıp Cennetü'l-Firdevs'ine gönderdi. O çocuğa ne mutlu! Şu dünyada kalsaydı, kimbilir ne şekle girerdi. Onun için ben ona acımiyorum, bahtiyâr biliyorum. Kaldı ki kendi nefsime âit menfaati için, kendime dahi acımiyorum, elîm müteessir olmuyorum. Çünkü: Dünyada kalsaydı, on senelik muvakkat elemle karışık bir evlâd muhabbeti te'min edecekti. Eğer sâlih olsaydı, dünya işinde muktedir olsaydı, belki bana yardım edecekti. Fakat vefatıyla, ebedî Cennet'te on milyon sene bana evlâd muhabbetine medâr ve saâdet-i ebediyeye vesile bir şefaatçi hükmüne geçer. Elbette, meşkûk, muaccel bir menfaati kaybeden, muhakkak ve müeccel bin menfaati kazanan; elîm teessürat göstermez, me'yûsâne feryâd etmez.

Üçüncü Nokta: Vefat eden çocuk, bir Hâlik-ı Rahîm'in mahlûku, memlûkû, abdi ve bütûn hey'etiyle onun masnu'u ve ona âit olarak ebeveyninin bir arkadaşı idi ki muvakkaten ebeveyninin nezaretine verilmiş. Peder ve vâlideyi ona hizmetkâr etmiş. Ebeveyninin o hizmetlerine mukabil, muaccel bir ücret olarak lezzetli bir şefkat vermiş. Şimdi binden dokuzyüz doksandokuz hisse sahibi olan o Hâlik-ı Rahîm muktezâ-yı rahmet ve hikmet olarak o çocuğu senin elinden alsa, hizmetine hâtime verse, sûri bir hisse ile, hakikî bin hisse sahibine karşı şekvâyı andıracak bir tarzda me'yûsâne hüzûn ve feryâd etmek ehl-i imâna yakışmaz; belki ehl-i gaflet ve dalâlete yaklaşıyor.

Dördüncü Nokta: Eğer dünya ebedî olsaydı, insan içinde ebedî kalsaydı ve firak ebedî olsaydı, elimâne teessürat ve me'yûsâne teellûmatın bir mânâsı olurdu. Fakat mâdem dünya bir misafirhânedir; vefat eden çocuk nereye gitmişse, siz de, biz de oraya gideceğiz. Ve hem bu vefat ona mahsus değil, umumî bir caddedir. Hem mâdem müfârakat dahi ebedî değil; ileride hem berzahta, hem Cennet'te görüşülecektir. (elhükmülillâh) demeli.. O verdi, O aldı. "Elhamdülillâhi alâ külli hal!" deyip sabır ile şükretmeli.

Beşinci Nokta: Rahmet-i İlâhiyye'nin en lâtif, en güzel, en hoş, en şirin cilvelerinden olan şefkât; bir iksîr-i nûrânîdir. Aşktan çok keskindir. Çabuk Cenâb-ı Hakka vûsûle vesîle olur. Nasıl aşk-ı mecâzî ve aşk-ı dünyevî; pek çok müşkilâtla aşk-ı hakikiye inkılâb eder; Cenâb-ı Hakk'ı bulur. Öyle de; şefkat, - fakat müşkilâtsız - daha kısa, daha sâfi bir tarzda kalbi, Cenâb-ı Hakk'a rabteder. Gerek peder ve gerek valide, veledini bütûn dünya gibi severler. Veledi elinden alındığı vakit, eğer bahtiyâr ise, hakikî ehl-i imân ise; dünyadan yüzünü çevirir, Mün'im-i Hakikî'yi bulur. Der ki: "Dünya mâdem fânidir; değmiyor alâka-i kalbe..." Veledi nereye gitmişse oraya karşı bir alâka peyda eder; büyük mânevî bir hâl kazanır.

Ehl-i gaflet ve dalâlet, şu beş hakikattaki saâdet ve müjdeden mahrumdurlar. Onların hâli ne kadar elim olduğunu şununla kıyas ediniz ki: Gayet sevdiği sevimli bir tek çocuğu, sekeratta görüp, dünyada tevehhüm-i ebediyat hükmünce gaflet veya dalâlet neticesinde; mevti, adem ve firâk-ı ebedî tasavvur ettiğinden, yumuşak döseğine bedel kabrin toprağını düşünüp gaflet veya dalâlet cihetiyle Erhamürrâhimin'in Cennet-i rahmetini, Firdevs-i nimetini düşünmediğinden, ne kadar me'yûsâne bir hü-zün ve elem çektiğini kıyas edebilirsiniz. Fakat vesile-i saâdet-i dâreyn olan îmân ve İslâmiyet, mü'mine der ki: Şu sekeratta olan çocuğun Hâlik-ı Rahîm'i, onu bu pis dünyadan çıkarıp Cennet'ine götürecektir. Hem sana şefaâtçi, hem ebedî bir evlâd yapacak, müfâratat muvakkattır, merak etme...”

HASTA ZİYARETİ

Müslümanın hastalanması, nasıl günahlarının afvına sebepse, ziyareti de aynı şekilde komşuluk hakkını ifa edip sevap kazanmaya sebeptir.

Hadîste, hastalığından şikâyetle bulunmayan hastanın günahları, güz mevsiminde dökülen ağaç yapraklarına benzetilmiştir.

Sabırlı hastanın günahları, yaprakların dökülüşü misali sıyrılıp gittiği gibi, bu hastaya hizmet eden sabırlı yardımcının günahları da dökülüp gider.

Yeter ki, hizmetin güçlüğüne bakıp da gücenmesin, sabır gösterip sevabıyla iktifa etmesini bilsin.

Bu sebeple hasta ziyaret edenler, önce hastaya hizmet edenleri tebrik etmeli, sevap kazandığını hatırlatıp, hizmet şevki vermeli, mânevî takviyede bulunmalıdır.

Ne en iyi bayramlık elbise, ne de en kötü matem giyi-

miyle gidilmeyen hasta ziyaretine normal giyimle gidilmeli, mütebessim bir çehre, şefkatli bir görünüşle hastanın ayak ucuna yakın yerlere oturmalı, hâl hatır sorup, sohbet ederken ümit ve şevk veren mevzular bulmalı, sevinmesine sebep olacak hususlardan söz etmelidir.

Uzun ömürlü insanlardan bahsetmeli, en ağır hastalıkları yenip de kalkanları nazara vermeli, bilhassa Allah'ın rahmet ve şefkatinin çokluğunu anlatarak, hastalığının günahların afvına sebep olacağı düşündürülmelidir.

Ziyaretçilerin hastaya hüsn-ü zan vermeleri çok mühimdir. Bir kudsi hadiste; "Ben kulumun zannı gibiyim" buyurulmuştur. Bir diğer hadiste de, ölen, Allah'ın rahmetine kavuşacağı hüsn-ü zannıyla ölürse, böyle bir rahmete kavuşabileceği hatırlatılmıştır.

Bu bakımlardan, ziyaretçiler hastaya ümit ve hüsn-i zan veren telkinde bulunmalı, huzurunu kaçırıp, canını sıkacak şeylerden söz etmemeli, Allah'ın afvına nâil olacağı ümidini kuvvetlendirmelidir.

Hastanın sıhhi durumu son anlarını hazırlıyorsa, yanında hafif sesli olarak şehadet kelimesi söylenmeli, işiteceği şekilde kelime-i tevhidlerle onun da aynı şeyi hiç olmazsa kalbiyle söylemesine sebep olmalıdır.

Son anlarını yaşayan hastanın yanında (Yâsin) okumak, şeytanın şerrinden kurtulmasına sebep olur. Bu bakımdan, ağır hasta ziyaretlerinde bilenler Yâsin-i Şerif ve Kur'an okurlar, bilmeyenler de bildiklerini okuyarak yardımcıda bulunurlar.

Hastanın yanında çok oturulması uygun olmadığı gibi, görülen hoşla gitmeyen hâllerin şurada burada anlatılması da câiz değildir. Hastada görülen hoşla gitmeyen durumu anlatanın, âkibette aynı kötülüğe marûz kalacağı hadisle bildirilmiştir.

Hasta ziyareti vâcib olan bir komşu hakkı olduğundan, ihmal edilmemelidir. Ziyaretten maksat, imkânın

müsaitliği nisbetinde hastaya yardım edip destek olmaktadır. Bu sebeble, imkânı olanlar, hastanın canını sıkıan işlerini yoluna koymaya gayret etmeli, ona maddî-mânevî yardımını esirgememelidirler.

Aslında, ak akça kara gün içindir, dendiği gibi, gerçek komşu da böyle gün içindir. Herkes iyi gün dostu olabilir. Asıl dostluk ve komşuluk böyle hastalıklı ve musibetli günlerde belli olur.

Hastanın yapacağı ilk iş, Allah'ın emrinin ne zaman geleceğini bilemeyeceğinden vasiyyetler yazdırıp, şahidler huzurunda alacağını, vereceğini tescil ettirmektir. Dini-mizde bu vasiyyet vâcibdir. İster üzerinde olan kul borcu, isterse Allah borcu olsun, hepsini yazdırıp, kalan malının üçte birinden ödemeyi te'min edecek vaziyette bu vasiyet-nâme-yi hazır bulundurmalıdır.

Eski âlimler, vasiyetlerini sıhhatli zamanlarında yazar, dâima da yanlarında gezdirirlerdi.

Vasiyette kılmadığı namazları, tutamadığı oruçları ve diğer dinî mükellefiyetlerinin hepsi hatırlatılıp, bunlar için bilen bir hocanın fakirlere fideye vermesi istenmelidir.

Gerçi yapılmayan ibadetlerin mes'uliyetinden parayla kurtulunamaz. Bu bir gerçektir. Bunda kimsenin şüphesi yoktur. Ancak, öteden beri devam edip gelen fakire fideye verme sayesinde muhtaçların duaları alınmış, bu dualar hürmetine hiç olmazsa sevaba vesile olunmuş olur. Bu yüzden faydasız demek mümkün olmaz. Hiç olmazsa azabın hafiflemesine sebep olur, sosyal bir hizmet de icrâ edilmiş olunur.

Allah'ın böyle fedakâr ve merhametli ziyaretçiye hitabı şöyle olur:

“– Ey kulum, sen cüz'î merhametinle bu hasta kulumu acıyıp yardım ediyorsun da, ben külli merhametimle sana acıyıp yardım etmez miyim?..”

Ağır hastanın yanında mecburiyet yoksa meleklerin

rahatsız olacağı muayyen halde kadınlarla cünüb insan bulunmaz.

Böyle hastanın dudağına temiz bezle sık sık su sürülerek ağzının kurummasına mâni olunur. Tekrar edilen (Lâ ilâhe illâllah) ve şehadet kelimeleriyle dille söylemese bile kalben aynı şeyleri söylemesine sebep olunur.

Ölüm vâki olup son nefes verilince, okumalar durdurulur, yıkanınca kadar mevtanın uzağında okunur. Çenesinin açık kalmaması için, mendil gibi şeyle başa bağlanır, gözleri kapatılır.

KABİR ZİYARETİ

Meşgul olduğumuz dünyevî mevzular bizi iyice ablu-kasına alıp kendinde fâni kılmakta bu yüzden de ne geçmişimizi, ne de geleceğimizi düşünme fırsatı bulamamaktayız.

Kabir ziyaretleri ise, bu kalın gaflet perdesini yırtmakta, geçmişimize bakıp, geleceğimizi düşünme fırsatı vermektedir.

Nitekim Resûl-i Ekrem Efendimiz:

“– Kabirleri ziyaret ediniz. Zira kabir ziyareti ölümü hatırlatır, düşünme fırsatı verir,” buyurmuşlardır.

Anlaşıyor ki, kabir ziyaretini mânâ ve hikmetine en uygun şekilde yapan kimse, ziyaret dönüşünde düşünce ve duygularında bir değişiklik meydana getirmiş olan kimsedir. Ziyaret öncesindeki ihtiras ve dalgınlığı ziyaret sonunda da aynen devam eden kimse, sadece görünüşte ziyaret yapmış, gerçekte gereken hissi ve fikrî faydayı elde edememiştir.

Kabir ziyareti, denize düşmüş boğulmak üzere olan bir dostuna el uzatma yardımı gibidir. Boğulmak üzere olan bir yakınına el uzatmanın değeri ne ise, mezardaki-

leri ziyaret edip, dualar okumak, hayır hasenatlarla yardımlarına koşmak da odur.

Bu teşbihi Resûl-i Ekrem Efendimiz yaptığından değeri büyüktür.

Gariptir ki, bazı kimseler her türlü hayır ve hasenattan mahrum kalmış ölüleri ziyaret ederken, onlara yardım niyetiyle değil de, onlardan yardım görme maksadıyla ziyarete gider, ölüden medet ve menfaat beklerler. Halbuki ölüden yardım beklenmez, ona yardım edilip, sevap ikramında bulunulur.

Bundan dolayıdır ki, ziyaret edilen merhumun mezarına çaput bağlamak, mum yakmak, taşına toprağına yüz sürmek; sadece mânâsız ve lüzumsuzluk değil, aynı zamanda şirke benzeyen bir haram tutum mahiyeti arzeder.

Hadislerle bu cahilce anlayışlar menedilmiştir.

Bilhassa kadınların bu gibi hatalı âdetleri devam ettirip, kabirlerde saçlarını yolup, başlarını taşlara vurması, ölüden medet umup niyetlerindeki yoluna koydurma gibi fitnelere sebep oldukları içindir ki, Peygamberimiz:

“– Allah kabirleri ziyaret eden kadınlara lânet etmiştir,” buyurmuştur.

Bu lânete müstehak olan kadınlar, kabir ziyaretinde gereken dikkat ve titizliği göstermeyip, fitneye sebep olan âdâb ve erkânına riayet etmeyen kadınlardır.

Yoksa usûl ve kâidelerine riayet eden kadın, erkek bütün insanlara kabir ziyareti müstehabdır. Kimseye yasak yoktur.

Ziyaret için kabristana giden insan, önce mezarın girişinde kabir halkına gizlice selâm verir:

– Ey kabir sakinleri, esselâmü aleyküm, sizler bizlerden önce geldiniz, bizler de sizleri takip edeceğiz. Size Allah’tan af ve mağfiretler dileriz... gibi sözlerle selâm vererek ziyaret edilecek kabre doğru, tefekkürle ilerler. Ziyaret edilecek merhumun kabrine ayak ucu tarafından sağlığı-

nın yakınlığı nisbetinde yaklaşır, yüzüne müteveccihen veya kibleye karşı durur. İsterse oturarak bildiği âyetleri, duaları okur.

Kabir yanında, Yâsin-i Şerî'î, on bir defa Kulhuvellâ-hü'yü yahut da hangi sûre ve âyetleri biliyorsa onları okumak câiz ve münasip olur.

Okunan âyetler, yapılan tevbe, istiğfarlar hem ziyaret edilen merhuma, hem de diğer kabir komşusu mü'minlere hediye edilmekle sevap azalmaz. Bu, tıpkı yüksek bir yerden çağrılırken sesi bir kişi ile bin kişinin duyması arasında fark olmayışı gibidir. Bir kişiye hediye etmekle, bin kişiye hediye etmenin sevap bakımından azalması sözkonusu olmaz. Nûrânî şeyler güneş ışını gibidir. Çok kimselerin ışıktan istifadesiyle az kimsenin istifadesi arasında fark yoktur.

Ziyaret esnasında mezarları çiğnemek mekrúhtur. Mecbur kalınmadıkça mezarların üzerine basılmaz, toprakları çiğnenmez. Şayet geçip gitmek için zaruret olursa okunarak, merhuma sevaplar hediye edilerek basılıp geçilir.

Hadiste, ateş üzerine basmanın mezar üzerine basmaktan hayırlı olacağına işaret olunmuştur.

Kabir üzerindeki yeşillikler hiçbir suretle yolunmaz, bilâkis çiçekler dikilir, yeşil ağaçların kurumaması te'min edilir. Kuruyan ağaçlar ise kesilebilir.

Yeşil ağaçları kesmek mekrúhtur.

Kabrin kaybolmaması için etrafına duvar örüp, ayak ve baş uçlarına taşlar dikmek câizdir. Âyet ve hadîsler yazıp, şiirler nakşetmekte ise fayda yoktur.

Hele üzerine büyük masrafları gerektiren kubbeler inşa edip, binalar yapmak büsbütün bid'attır. Merhuma uhrevî menfaat getirmez.

Kabirler, Perşembe, yahut Cuma, yahut da haftanın veya ayın muayyen günlerinde ziyaret edilmelidir. Hele

bayramları asla ihmal edilmemelidir.

Muayyen günde kabir ziyaretine gitme imkânı bulmayan kimse, bu hediye bulunduğu yerden de yapabilir. Geçmişleri için Yâsinler okur, hayırlar yapar, bulunduğu her yerden de hediyeler gönderebilir. Yeter ki, meşgul olduğu dünyevî mevzulara dalıp da geçmişini unutup, geleceğini de hatırlamaz hale gelmesin. Günün birinde kendisinin de aynı âkıbete marûz kalacağını unutmasın...

Eskiden, ölenleri için haftanın muayyen günleri Yâsin okumayı, yahut sadaka vermeyi âdet edinen vefâlı kimse-ler vardı.

Bunlar her Perşembe günü ölmüşleri için mutlaka bir hayır yapar, Perşembelik adı altında geçmişlerine hediyeler gönderirler, bundan sonra gönül huzuruna kavuşurlardı.

İşte vefâlı evlât, vefâlı dost ve komşular böyledir.

AKRABA VE DOST ZİYARETİ

Müslümanların kendilerine has âdetlerinden biri de Sila-i Rahîm'dir.

Sila-i Rahîm, akraba ve dostlarla olan münasebeti kesmemek, onları zaman zaman ziyaret edip, ikram ve ih-sanda bulunmak, gönüllerini alıp, hâl hatırlarını sormaktır...

Bunun zıddı olan akraba ve dostlarla bağlarını koparıp, gidiş-gelişi kesmeye ise, Kat-ı Rahîm, diyoruz. Kat-ı Rahîm ise, büyük günahlardandır.

Sila-i Rahîm'i de terkedip, yakınlarını unutan vefâsız-ları hem Allah, hem de Resûlü zemmedip, ikazda bulun-maktadır.

Şu tarihî hadise, yakınlarını ihmal etmenin, insanı ne

büyük sevaptan mahrum kıldığına açık bir delildir.

Adamın biri, Resûlullah'ın devesinin yularından tutmuş, şöyle soruyordu:

– Yâ Resûlâllah! Bana öyle bir amel haber ver ki, o amel beni Cennet'e yaklaştırıp, Cehennem'den uzaklaştırsın!

Peygamberimiz, bu adama şunları sıraladı:

“– Allah'ın birliğini şeksiz şüphesiz kabûl et, namazını kıl, zekâtını ver, bir de SİLÂ-İ RAHÎM'i ihmal etme!”

Yani, bunları yaptığında, seni Cehennem'den uzaklaştırıp, Cennet'e yaklaştıran ameli işlemiş olursun.

Öyle ise, akraba ve dost ziyaretleri asla küçümsenmemeli, günlük hayatımızdaki yeri basit görülmemeli, insanı Cennet'e götüren amel olarak bilinmelidir.

Akrabalarını ihmal eden, dostlarını terkedip ziyaretlerine gitmeyen kimselerin bulundukları meclise, Allah'ın rahmetinin inmeyeceğini söyleyecek olursak, durumun ciddiyetini bir derece daha anlamış oluruz.

Bu mevzuda fevkalâde bir hâdiseyi arz edelim:

Resûl-i Ekrem Hazretleri, bir gün mescidindeki ashâbına şöyle ikazda bulundu:

“– Akrabalarını ziyareti terkeden kimse varsa, meclisimizde oturmasın!”

Bu ihtarda sonra, cemaatin gerisinden bir kişide bir hareket görüldü. Kapiya doğru yaklaşan adam, hemen çıkıp gitti. Az sonra dönüp geldi. Yüzünde bir sevinç işareti görülüyordu.

Resûl-i Ekrem Hazretleri sordu:

“– Neden çıktın, neden hemen geldin?”

Şöyle cevap verdi:

– Yâ Resûlâllah, akrabasını ziyaret etmeyen meclisimizde oturmasın ihtarını duyunca, daha fazla huzuru-

nuzda kalamadım. Takındığı tavrıyla beni kendinden da-
ima uzaklaştıran bir teyzem vardı, onu ziyarete gittim.
Kapısını çalınca teyzem şaşırdı.

– Hayrola, bu geliş normal bir geliş değil. Senden
böyle bir ziyaret beklemiyordum, dedi.

Ben de, Zâtınızdan duyduğum ihtarı anlattım. Bu de-
fa ellerini açarak bana dua etti. Ben de ona dua ettim. Ve-
dâlaşıp, huzurunuzda geldim.

Resûl-i Ekrem Efendimiz bunu dinledikten sonra,
şöyle hatırlatmada bulundu:

“– Sen bu hareketinle çok güzel bir ziyaret yapmış ol-
dun. Şunu iyi bilin ki, akrabalarıyla alâkasını kesmiş olan
kimsenin bulunduğu meclise, Allah’tan rahmet inmez.”

Evet, Resûl-i Ekrem Efendimiz’in sözü budur.

“– Akrabalarıyla alâkasını kesen adamın bulunduğu
meclise Allah’tan rahmet inmez!”

Bu hadisi tefsir eden âlimler derler ki:

– Bundan da anlaşılıyor ki, akraba ziyaretini kesip
onlarla ilgilenmemek, büyük günahlardandır. Hislerine ve
fâni meşguliyetlere mağlûp olmayan mü’minler, akraba ve
dostlarını ziyaret etmeli, şimdiye kadarki ihmal ve terkten
dolayı da tevbe-istiğfarda bulunup Allah’a iltica etmelidir-
ler.

İki günah vardır ki bunun cezası âhiretten önce dün-
yada verilir. Biri anne-babaya isyan günahı, diğeri de ak-
raba ve yakın dostlarla alâkayı kesme günahı...

Evet, bu iki günahın cezası, âhiretten önce dünyada
da verilir...

* * *

Akraba ve dostların hepsi de anlayışlı ve insafli olma-
yabilirler. Bazıları, alâkayı kesmek, münasebeti kopar-
mak niyetini de taşıyor olabilirler. Nitekim bir zât Peygam-
berimiz’e şöyle sormuştur:

– Yâ Resûlâllah, benim yakın akrabalarım var. Ben ziyaret ediyorum, onlar gelmiyorlar. Ben afvediyorum, onlar kınıcı olmaya devam ediyorlar. Ben iyilikte bulunmayı istiyorum, onlar kötülük etmeyi düşünüyorlar. Ne buyurursunuz? Onların bana revâ gördüklerini ben de onlara revâ göreyim, aynıyla karşılık vereyim mi?

Resûl-i Ekrem Efendimiz'in cevabı şöyle oldu:

“– Hayır, onların sana yaptıklarını, sen de onlara yaparsan, onların işlediği günaha ortak olmuş olursun. Sen daha faziletli ol, onlarla olan akrabalık bağını koparma. Ziyaretini ihmal etme. Şunu unutma ki, sen böyle sabırlı ve hazımlı davrandığın müddetçe, Allah sana yardımcıdır. Kazanan sen olursun, kaybeden onlar!”

* * *

Üç ahlâk vardır ki, onlar Cennet'e lâayık kimselerin ahlâkıdır:

- 1 – Kötülük yapana iyilikle mukabele etmek...
- 2 – Zulmedene afla karşı koymak...
- 3 – Sana vermeyene vermekle örnek olmak...

Bu üç prensibi benimseyebilen kimse, Cennet'liklerin ahlâkını benimsemiş olur.

* * *

Rabbimiz, âyetinde Müslümanın vazifesini sıralarken akraba ziyaretini üçüncü sıraya koymuştur:

- 1 – Allah'a ibadet edin. O'na hiçbir şeyi şerik koşmayın.
- 2 – Anne-babaya itaat edip, ihsanda bulunun, gönlünü kırmayın.
- 3 – Akrabaya iyilik edin, ikramda bulunun, ziyaretten geri kalmayın.

Âyetteki bu sıralamada, anne-babadan sonra akrabanın geldiğini açıkça görmekteyiz.

Bu da Sıla-i Rahîm'in derecesini gösteriyor, ehemmiyetini ifade ediyor, demektir.

Âlimlerimiz, bu emirlerden şu meâlde hükümler çıkarmaktalar:

– Akrabasını yürüyerek ziyarete muktedir olanlar, ya-ya olarak gidip ziyaret etmelidirler.

Bu mümkün değilse, vasıta ile ziyarete gitmeli, mesafenin uzunluğunu bahane etmemelidirler.

Ziyarete giden kimse, mâlî durumuna münasip bir hediye de takdim eder. Olmayan da, ziyaretini tazelemenin verdiği yüce sevapla iktifa eder. Yahut sembolik bir ikramda bulunur.

Bu ziyaretlerin müddetini muhitin örfü tâyin eder. Müsait olan yerlerde daha sık ziyarete gidilirken, zor ve meşakkatli yerlerde, senede bir ziyaretle de iktifa edilebilir.

Ayrıca ziyaret mânâsı, mektupla, bir hediye göndermekle de te'min edilebilir. Ancak bu, şahsın ma'zereti ile ilgilidir. Bizzat ziyaret yerini tutmaz.

Akrabaların dindar olmayışları yüzünden bir rahatsızlık sözkonusu olursa, ziyaretlerde, dinî tutumlarımıza sataşma, İslâmî titizliğimize itirazları sözkonusu olursa düşünüyoruz. Bizim dindarlığımıza ve mâneviyatımıza bir zarar dokunmamakta ise, ziyaretimize devam ederiz. Onların dindar olmayışları ziyaretimize engel teşkil etmez.

Ancak onların tutumlarından, bir zaafa uğrayacak, dindarlığımıza itirazlardan mahzur gelecekse, artık akrabalık haklarını onlar çiğnemiş, bizimle olan münasebetlerini kendileri kesmiş olurlar. Onlardan zarar görmeyecek hâl, bahismevzuu oluncaya kadar, onları ziyareti te'hir eder, zarar görmemeye gayret edebiliriz.

KUR'ÂN ÖĞRENME VE ÖĞRETME EDEBİ

Ashâb, Resûlullah'ın huzurunda başlarını eğmiş, ne-fessiz bekliyor, işitecekleri cümleleri bütün varlıklarıyla zabtetmeye çalışıyorlardı.

Zira, Allah'ın Resûlünden işitecekleri sözler herhangi bir dünya büyüğünün sözü gibi değildi. O'nun iki dudağı arasından çıkan her cümle, hakkın, gerçeğin tâ kendisi ve iki cihanın saâdet vesilesiydi. Ondan ötede hak, onun dışında gerçek yoktu. Nitekim, sık sık bulundukları yere, Hakk'ın aziz elçisi Cebrâil geliyor, herşeyin doğrusunu, gerçeğini Rabbinden getirdiği haberlerle ona anlatıyordu.

İşte Cebrâil'le sohbet etmiş olan Allah'ın Resûlü, onlara dikkat işaretini verdi. Dinlemeye başladılar. Şöyle buyuruyordu:

“– Bana ümmetimin sevabı da gösterildi, günahı da... Hattâ bunlar o kadar eksiksiz ve tamam gösterildi ki, ümmetimden biri bir mescidden bir çöp alıp da atmışsa, onun karşılığını bile gördüm.”

– Yâ Resûlâllah, amelini gördüğün ümmetinin içinde en büyük sevap kimindir?

– Ümmetimin içinde en büyük sevap, Kur'ân'ı okuyanlar içindir. Kur'ân'ı okuyanlar sevabın en büyüğüne lâyık görülmüşlerdir.

– Ya en büyük günah kime âittir?

– En büyük günah da, okuduğu Kur'ân'ı, yahut ezberlediği sûreyi unutan içindir. Öğrendiği sûreyi unutan daha büyük günahlısını görmedim.”

İşte bunun içindir ki, ashâb bütün varlığıyla Kur'ân'a teveccüh etmiş, onu okuyup ezberleme saâdetine eriştikten sonra da, unutmama titizliği göstermiş, ezberlediğini asla ihmal etmemiştir.

Kur'ân, Allah kelâmıdır. Allah, kelâmını öğreneni boş

bırakmaz, onu mahrum edip ateş içine atmaz. Yeter ki, o kimse okuduğunu terketmesin, ezberlediğini unutmasın. Ne safhaya kadar getirmişse, hiç olmazsa o safhadan ileriye götürmese bile, kazandığını kaybetmesin...

Bu sebeble bazı âlimler, kırk günde bir hatim indirmek gerektiğini söylemişlerdir.

Ebû Hanîfe Hazretleri ise, en nihaî ölçüyü şöyle tesbit etmiştir:

“Kur’ân okumasını öğrenmiş kimse, en azından senede iki defa hatmetmelidir. Nitekim, Resûlüllah (S.A.V.) da öyle yapmıştır. Vefatlarından önceki senede, Cebrâil (A.S.)’le iki defa hatim yapmıştır. Böylece altı ayda bir hatim indirmek en nihaî sünnet olmuştur.”

Ancak, ezberleri unutmama okuması ayrıdır. Onu unutmamak esastır. Hâfızların da altı ayda bir ezbere hatim yapmaları sünnete uygunluk arzeder.

Ebû Abdurrahman adındaki sahâbî mescidde oturarak, sabahtan yatsıya kadar Kur’ân okutuyordu. Bir gün kendisine:

“– Sizin hayırlınız, Kur’ân’ı önce kendisi öğrenen, sonra da başkalarına öğretendir” hadisini okuduklarında, Ebû Abdurrahman şöyle cevap verdi:

“– İşte fakîri sabahtan akşama kadar burada bekleten de bu hadistir.”

Kur’ân, o kadar aziz bir kitap, o kadar mukaddes bir eserdir ki, sadece okuyup ezberleyeni kurtarmakla kalmaz, ayrıca onu ezberleyen hâfıza, şefaathakkını da kazandırır, akrabasından Cehennemlik olmuş on kişiyi de Cehennem’den kurtarma selâhiyeti elde ettirir. Bir hadiste, buna şöyle işaret edilmiştir:

“– Kim Kur’ân’ı okur, ezberlerse, Allah onu Cennetine koyar, en yakın akrabalarından Cehennem’e gidecek on kişiye de şefaathakme itibarı sağlar.”

Burada dikkat edilecek husus, Kur’ân’ı sadece oku-

yup, ezberlemekle kalmayıp, mânâsıyla da amel etme titizliğidir. Bu noktanın ihmâli halinde, bütün imtiyazlar yok olur gider.

Âlimler; Kur'ân'ı öğretme mukabilinde bir ücret alıp almama konusunda üç tavır tesbit etmişlerdir:

1 – Hiçbir ücret ve menfaat beklemeden Kur'ân'ı öğrenenler...

2 – Ücret ve menfaati şart koşmayıp, fakat verilirse kabûl edenler...

3 – Belli bir ücret şart koşup, menfaati esas alanlar...

Birincilerin mesleği, tam Peygamber mesleğidir. Zira, Resûlüllah Efendimiz de hiçbir ücret kabûl etmemiş, yalnız Allah rızası için, Rabbinin emri olarak hizmetini devam ettirmiştir.

İkincilerin mesleği ise, yarı peygamber mesleğidir. Zira, Resûlüllah (S.A.V.) da, hizmetine karşılık ücret istemezdi, ama hediye verilirse kabûl buyurur, reddetmezdi.

Üçüncüleri ise, menfaati esas almış, maddî karşılığı şart koştur. Bunların aldıklarının helâl olduklarına âlimler fetva vermişlerdir. Lâkin menfaatine mukabil sevabı azalır. Zaten iki kazanç da birlikte olmaz, ya dünyevîden feragat olacaktır, ya da uhrevîden...

Ücretle Kur'ân öğretenler, bunu ihtiyaçlarından dolayı aldıklarını kabûl edip; bu hizmetle meşguliyetten dolayı, maiyetlerinin te'mini için başka kazanç yollarına başvurmadıklarının karşılığı olarak düşünseler, yine de sevaptan hissesiz kalmaz, sırf dünyevî işlerle meşgul olmaktan çok üstün, kudsî bir hizmetle meşgul olmuş olurlar.

İhlâs Risâlesi'nin bir hâşiyesinde bu mevzuda şöyle denmektedir:

– Sahâbelerin senâ-i Kur'âniyye'ye mazhar olan "İsar" hasletini kendine rehber etmek. Yani: Hediye ve sadakanın kabûlünde başkasını kendine tercih etmek ve hizmet-i diniyenin mukabilinde gelen menfaat-i maddiyyeyi iste-

meden ve kalben talep etmeden, sırf bir ihsan-ı İlâhî bile-rek, nâsdan minnet almayarak ve hizmet-i dîniyenin mu-kabilinde de almamaktır. Çünkü: Hizmet-i dîniyenin mu-kabilinde dünyada bir şey istenilmemeli ki, ihlâs kaçma-sın. Çendan hakları var ki, ümmet, onların maişetlerini te'min etsin. Hem zekâta da müstehaktırlar. Fakat bu is-tenilmez, belki verilir. Verildiği vakit de, "hizmetimin ücre-tidir" denilmez. Mümkün olduğu kadar kanaatkârâne başka ehil ve daha müstehak olanların nefsinin, kendi nef-sine tercih etmelidir.

* * *

Kur'ân-ı Kerîm'i bâliğ olanlar abdestsiz ele alamaz, dokunamazlar. Ama bâliğ olmayan küçük öğrenciler, ko-lay öğrenmeleri için abdest almadan da alıp okuyabilirler, elle dokunmaları büyükler gibi haram olmaz. Bununla beraber, küçükleri de alıştırmak için abdest aldırarak Kur'ân'ı ele aldirmakta fayda vardır.

Kur'ân'ı muayyen halde olan kadınlar da ele alamaz, okuyamazlar. Muayyen hâl ile cünüplük hâli aynıdır. do-layısıyla bu gibi kimseler ne Kur'ân'a dokunabilir, ne ele alabilirler, ne de bu hâlden çıkmadan bir mescide girebi-lir, Kâbe'yi tavâfta bulunabilirler.

Muztar kalındığı sırada, muayyen hâlli ile cünübün Kur'ân âyetlerini yarıdan bölüp okutmalarına cevâz veril-miştir. önce âyetin yarısını okutur, sonra diğer yarısına geçer. Böylece bölünen âyetler, sanki dua gibi okunmuş olurlar.

Bilindiği üzere, bu hâllerde bulunan kimseler, hem dua okuyabilirler, hem de zikir ve tesbihte bulunabilirler. Hattâ, içinde âyet-hadîs bulunan dinî kitapları da okuya-bilirler. Âyet ve hadîse el dokundurmada kitabı ele ala-bilirler.

Kur'ân-ı Kerîm'in yazılı yazısız herşeyi Kur'ân hük-münde olduğundan hiçbir yerine abdestsiz el dokundu-rulmazsa da, dinî kitapların âyetten boş olan yerlerine

Lâtince yazılarına el dokundurulur, âyet gibi abdestli olma mecburiyeti olmaz.

BEŞ YERDE BEŞ ŞEY MEKRÛHTUR

* Beş yerde konuşmak mekrûhtur:

- 1 – Cenaze peşinden giderken,
- 2 – Kur’ân-ı Kerîm okunurken,
- 3 – Cuma hutbesi dinlenirken,
- 4 – Dinî eserler okunup, İslâmî mes’eleler müzakere edilirken,
- 5 – Nikâhlısıyla cinsî münasebette bulunurken...

* Beş yerde bakmak mekrûhtur:

- 1 – Namaz kılarken sağa sola bakmak,
- 2 – Hamamda yıkanırken, başkalarının avret yerine bakmak,
- 3 – Yolda giderken evlerin cam ve kapılarından içeriye göz atmak,
- 4 – Zenginlikte kendinden üstün kimselere bakmak,
- 5 – Dindarlıkta da kendinden aşağı kimselere bakmak.

Son iki ölçünün doğrusu:

Zenginlikte kendinden aşağıda olanlara bakmak: dindarlıkta da kendinden yukarı olanlara nazar etmektir.

* Beş şeyi dinlemek mekrûhtur:

- 1 – İnsanı havaîleştiren çalgı ile, cinsî hisleri kamçılayan şarkıyı,

- 2 – Ölü arkasından bağırarak ağlayanın sesini,
- 3 – İnsanları güldürmek için günah lâflar söyleyenin boşboğazlığını,
- 4 – Kendi aralarında konuşan iki kişinin fısıldaşmasını,
- 5 – Kapı arkasında konuşan kimsenin gizli sözlerini.

*** Beş yerde gülmek mekrûhtur:**

- 1 – Cenaze yanında,
- 2 – Kabirde,
- 3 – Belâ geldiği anda,
- 4 – Kur'an okunduğu sırada,
- 5 – İslâmî mes'elelerin konuşulduğu meclislerde.

*** Beş günde oruç tutmak tahrîmen mekrûhtur:**

- 1 – Ramazan Bayramı'nın ilk günü.
- 2 – Kurban Bayramı'nın dört günü.

*** Beş zamanda nafilâ namaz kılmak mekrûhtur:**

- 1 – İkinci namazından sonra, akşam namazına kadar olan vakitte,
- 2 – Sabah namazının girdiği şafak sökümünden güneş bir mızrak boyu yükselinceye kadar arada olan zamanda,
- 3 – Güneş tam göğün ortasına gelmek üzere iken, öğle namazından önceki dakikalarda,
- 4 – Cuma hutbesi başlayınca,
- 5 – Çalgı sesleri huzuru bozduğu anlarda.

*** Şu üç zamanda da farz namazı kılmak mekrûh-tur:**

- 1 – Sabah güneşin doğmaya başladığı sıralarda,
- 2 – Güneş göğün tam ortasına geldiği sıralarda,
- 3 – Bir de güneş batmak üzere iken.

Yalnız o günün ikindi namazı bundan istisna edilmiştir.

*** Beş şey görgüsüzlük alâmetidir:**

- 1 – Mecliste kimseye söz hakkı vermeyip, hep kendi konuşmak,
- 2 – Devamlı kendinden bahsedip, şahsını nazara vermek,
- 3 – İhtisaslı kimselerin yanında, onların sahalarında konuşmak,
- 4 – Yanındakileri utandırıp, küçük düşürmekten zevk almak,
- 5 – Ciddi mes'ele konuşulurken, araya mizah karıştırıp, mes'elenin ciddiyetine gölge düşürmek...

NİŞAN - NİKÂH - DÜĞÜN

Resûl-i Ekrem Efendimiz:

“– Evleniniz, çoğalınız. Diğer ümmetlere karşı ben, sizin çokluğunuzla iftihar ederim,” buyurmaktadır.

Demek ki, evlenmenin en mühim hikmeti, Resûlullah'ın ümmet olarak kabûl edeceği bir nesil hazırlamak, kıyâmette diğer ümmetlere karşı “işte bunlar da benim ümmetim” diyebileceği evlâtlar yetiştirmektir. Şayet yetiştirdiğiniz çocuklar Allah'ın Resûlü'nü tanımıyor onun

sünnetini yaşayışında kendine rehber bilmiyorsa; Resûlüllah, bunları diğerlerine karşı iftihar edeceği ümmeti olarak kabûl etmez, dolayısıyla bu evlilik de, Peygamberimiz'in teşvik buyurduğu bir evlilik olma mahiyetini kaza-namaz. Gayesine ulaşamamış olur.

Bu bakımdan, Allah'ın Resûlü'nün ümmet olarak ka-bûl edeceği bir nesil yetiştirmek arzusuyla evlenmek iste-yen Müslümanlar, baştan tedbir alır; daha teşebbüs saf-hasından itibaren İslâmî ölçülere, dinî kaidelere riayete gayret ederler.

Esasen evlenme mes'elesi dünürlükle başlar, nişanlı-lıkla gelişir, nikâhla da biter. Bunların hepsinin de, yeri-ne göre değişen usûl ve kaideleri olabilir. Biz değişmeyen kaidelerinden bazılarına işaret edelim.

Dünürlükte esas olan tarafları birbirine olduğundan farklı, daha câzib ve şirin göstermemek, bulundukları se-viyenin üstünde, yahut altında tanıtmamaktır.

Baştan, taraflar birbirini, olduğu gibi tanıyarak evlili-ğe râzı olurlarsa, yuvanın temeli sağlam anlaşma üzerine atılmış demektir. Yıkılma ihtimali yok gibidir. Ama her-kes, tarafını tuttuğu oğlanı yahut kızı, olduğundan büyük ve farklı gösterir, olmayan vasflarla medheder, sahip ol-madıkları imkân ve itibarlar sıralayarak hayâli büyüklük ve meziyetlerle süslerse, yuvanın temelinde tehlike, zemi-ninde çürüklük var demektir. Taraflar yüzyüze gelip de, gerçek seviye ve durumlarını öğrenince tavır değişir, piş-manlık ve memnuniyetsizlik alıp yürür.

Bu neticeyi de, baştan işi mübalâğalı tutan dünürler hazırlamış olur; yanlış tanıtmalarla gençleri bedbaht bir duruma düşürmüş olurlar. Bu yalancı çöpçatanlar, ömür boyu da beddua alırlar. Her münakaşaya da hissedâr olurlar. Demek başlangıçta esas olan, tarafları birbirleri-ne gerçek hüviyyetleri ile tanıtmak, mübalâğaya kaçma-maktır.

Dünürlükten sonra “evet” diyen taraflar, başkaların-

dan gelecek dünürlük ihtimalini önlemek için, nişan yüzüğü de takmaları, durumu kesinleştirmeleri gerekir. Bunu da alenî ve herkes duyacak şekilde yapmalıdırlar.

Nişan merasimi ve yüzüğü ile nişanlandığı etrafa duyurulan genç kız veya erkeğe, artık başka bir Müslüman tâlip olamaz, nişanlandığı tarafı reddedip de kendisine dönmesine isteyemez. Böyle bir hayırbozanlık İslâm edeb ve terbiyesine yakışmaz. Müslüman, “pişmiş aş su katma” mazarratında bulunmaz.

Bununla beraber, nişan, nikâh değildir. Nikâhın hükmünü alamaz, aradaki mahremiyeti kaldırmaz...

Nişanlanan gençler yine de birbirlerine yabancı olduklarından, yalnız başlarına buluşup, gizlice gezip tozmazlar. Buluşmalarda, yanlarında üçüncü bir şahsın bulunması, yalnızlığın mutlaka başkalarının da bulunmasıyla kaldırılması lâzım gelir.

Şayet, nişanlı iken bir anlaşmazlık çıkıp da ayrılmak bahis mevzuu olsa, taraflar aldıkları hediyeleri iade ederler. Aralarında hiçbir suretle sahip olma hâli cereyan etmez.

Mahremiyetin kalkıp mirasın gelmesi, ancak nikâhtan sonradır. Nikâhın sahîh olması için iki erkek yahut da bir erkek, iki kadın şahid bulunması şarttır. Dinî nikâh, şahidin bu sayıdan azıyla sahîh olmaz. Nikâhta, oğlanın “Ben seni kendime aile kabûl ettim”, kızın da “Ben sana aile olarak vardım” mânâsına gelen sözünü şahidler duyunca, mes’ele bitmiş, nikâh kıyılmış olur.

Nikâhı çoğu zaman düğün merasimleri takib eder.

Düğünde asıl olan, günah sayılan işlerin işlenmemesi; kendilerini böyle mes’ud güne eriştiren Allah’a karşı şükür ve hamdetmektir. İsyân ve tuğyân hareketleri görülmemelidir.

Elbette, kadın ve erkeklerin kendi örf ve âdetlerine uygun şekilde düğün merasimi icrâ etmeye hakları vardır.

Ancak, helâl dâiresi geniştir, harama girmeye hiç ihtiyaç yoktur.

Bunun için, kadınlar kendi aralarında, seslerini erkeklere duyurmayacak şekilde eğlenebilirler. Yeter ki, sesleri erkeklerin bulunduğu yere taşımamasın. Mahremiyeti ihlâl eden bir durum bahis mevzuu olmasın.

Kadınlardan ayrı olarak erkekler de kendi aralarında eğlenip şenlik yapabilirler. Yeter ki içki içmek, kumar oynamak gibi haramlara düşmesinler. Böyle mes'ud günleri bir takım günahlarla kirleten haramlara sapmasınlar...

Şayet, düğündür, diye günahlara girerler, haramlara teşebbüs ederlerse, kurulacak yuvadan yetişecek nesle, daha baştan zarar vermiş, kötü başlangıç yapmış olurlar.

Resûlullah'ın diğer ümmetlere karşı iftihar edeceği hayırlı nesil yetiştirme niyetine aykırı bir davranış içine girmiş olurlar. Bu da yeni kurulan yuvaya hayır, o yuvadan yetişecek nesle huzur getirmez.

“– Evleniniz, çoğalınız, ben diğer ümmetlere karşı sizin çokluğunuzla iftihar ederim,” hadisine uygun düşen bir başlangıç sayılmaz.

Allah, bütün anne ve babalara, yuva kuracak genç nesle, İslâmî şuurlar, Müslümanlara yakışan şahsiyetler ihсан eylesin! Yabancılarâ âit duygulara ve âdetlere düşmekten muhafaza buyursun! Âmin.

KIZINA KENDİ YER ARADI

Bir dindar ana-babanın çocuklarına karşı en mühim vazifelerinden biri, oğlunu dindar biriyle evlendirmek, kızına dindar birini bulmaktır.

Şuurlu Müslümanın, şahsiyetli ebeveynin sadece dünya bakımından değil, uhrevî cihetten de biricik mes'elesidir bu...

Nitekim, Resûl-i Ekrem Efendimiz'in, kızını alenî günah işlemekten çekinmeyen bir fâsıka veren ebeveynin, meleklerin lanetine uğrayacağını bildirmesi de, ana-babanın âhiretteki mes'uliyetine işaret etmektedir.

Asr-ı Saâdet'te bir Müslümanın kızını akıllı, şuurlu, dindar birine vermesi o kadar ciddi ve büyük bir mes'eale idi ki, beğendikleri dindar genci bulan anne-babalar, bizzat kendileri tâlib olurlar, dindar gence kendileri yakınlık gösterip, onu kızları ile evlendirmek isterlerdi.

Oğlan tarafı da öyleydi. Nerde bir dindar kız var, onu arar, mutlaka şuurlu dindar kızları tercih ederlerdi.

Dindarlığın önüne geçen bir tercih unsuru bahis mevzuu değildi, o saâdet asrında; diğer meziyet ve vasıfların hepsi de, dindarlıktan sonra aranırdı.

Hepimizin hiddet ve şiddetiyle tanıdığımız Halife Hazret-i Ömer'in bile, bu mevzuda ne kadar azimli ve hazımlı olduğuna bir bakalım isterseniz.

Kızı Hafsa'yı en dindar, en faziletli kimselere vermek için, kendisi bizzat nasıl teşebbüs ediyor; kendine damad olacak şahsı, kendisi bizzat nasıl bir titizlikle arıyor, bu konuda ne türlü bir gayretin içine giriyor.

.....

Hazret-i Ömer, kızı Hafsa'yı Huzeyfe oğlu Huneys ile evlendirmişti.

Huneys, İslâm için Habeşistan'a hicret edecek kadar dindardı. Bu hicrete, Hazret-i Hafsa da iştirâk etmiş, birlikte gitmişlerdi.

Habeşistan'dan dönülünce, müşriklerin Müslümanlara zulüm ve cefâlarından hâlâ vazgeçemedikleri anlaşılmış, Huneys bu defa Medine'ye gitmeye karar vermişti. Hafsa da aynı karardaydı. O iyi günde beraberiz, kötü günde ayırırız, demiyordu. Beyinin, başına ne gelirse râzı, neye maruz kalırsa onu göğüslemekte müşterektiler.

Nihayet muhacirlerle birlikte, bu sefer de Medine'ye göç ettiler.

Ne var ki, hicretin ikinci senesinde, Bedir gazasında aldığı yaralarda, Huneys, Medine'de vefat etmiş; Resûl-i Ekrem Efendimiz de, namazını kılarak Bâki mezarlığına defnetmişlerdi.

Böylece Hazret-i Hafsa dul kalmıştı.

Aynı gazadan dönerken, Peygamberimiz'in kızı Rukiye'de tutulduğu bir hastalıktan kurtulamayarak, Medine'de vefat etmiş; böylece Hazret-i Osman da dul kalmıştı.

İşte, bu sırada Hazret-i Osman'ın evine giden Hazret-i Ömer, vefat eden zevcesi sebebiyle üzüntüsünü görünce, ona şu câzib teklifte bulundu:

– Yâ Osman! Bu kadar üzülme. Ömer'in kızı seni reddetmez. İstedğin zaman nikâhını yapabiliriz!

Hazret-i Osman, mahcup bir edâ ile, Hz. Ömer'in bu teklifine teşekkür etti:

– Birkaç gün düşüneyim, bazı hesaplarım var. Onları bir yoluna koyayım, dedi.

Aradan birkaç gün geçtikten sonra, yolda rastladığı Hazret-i Ömer'e, Hz. Osman'ın cevabı şöyle oldu:

– Şu günlerde evlenmenin uygun olmayacağına kanaat getirdim. Bir müddet beklemek gerekecek galiba...

Böylece Resûlüllah'ın kendine damad edindiği bir zâta kaçıışından üzülen Hazret-i Ömer, aklına bu sefer Ebû Bekir'i koymuştu. Bir fırsatını bulup, durumu ona da hissettirecekti.

Gerçi, Hafsa'yı isteyen başka birçok kimseler vardı. Ama hiçbirisi ne Osman, ne de Ebû Bekir gibi değildi. İnsanların içinde onlardan daha dindarı, daha akıllısı, şuurlusu, bilgilisi, faziletlisi yok gibiydi.

Bir ara Ebû Bekir'e de yolda rastladı. Şuradan bura-

dan sohbetten sonra, mevzu evlenme mes'elesine geldi. Beklediği fırsatın geldiğini anlayan Hazret-i Ömer:

– Yâ Ebâ Bekir! Dilersen Ömer'in kızı Hafsa'yı sana nikâhlayabiliriz, o seni reddetmez sanırım, dedi.

Ne var ki, Hazret-i Ebû Bekir, Osman (R.A.) kadar da düşünme ve bekleme lüzumu görmedi. Peşinen söyledi:

– Şu anda böyle bir niyette değilim!...

Hazret-i Ömer, buna çok üzölmüş, hattâ Hz. Ebû Bekir'e biraz da kırılarak münasip bir zamanda, Resûlullah'a da şikâyet yollu anlatmıştı.

İşte asıl mes'eale, bundan sonra zuhûr etti.

Kızını önce Osman'a, sonra da Ebû Bekir'e teklif ettiği halde müsbet cevap almayan Ömer'e Resûlullah ne dedi biliyor musunuz?

Cevap aynen şöyle:

– Yâ Ömer! Sen üzölme! Allah, Ebû Bekir'e senin kızımdan hayırlısını nasip edecektir. Ama senin kızına da Ebû Bekir'den hayırlı kismet çıkacaktır.

Bu cümle, Hazret-i Ömer'in bütün keder ve üzüntülerini dağıtmış; kızı Hafsa'yı Resûlullah'ın alacağını anlayarak, sevinç gözyaşları dökmüştü.

Nitekim, az bir müddet sonra Hafsa, Ümmühat-ı Mü'minin makamına yükselmiş, mü'minlerin annesi mertebesine çıkmıştır.

Hazret-i Ömer'in kızı için hayırlı ve dindar eş araması, böyle bir gayretin içine açıkça girmesi, Rabbimizin rızasına da uygun gelmişti ki, sonunda Hafsa'ya Resûlüne zevce olma şerefini nasip etmiştir.

Bu ne ayıptır, ne de İslâm'a aykırı bir şey.... Herkes oğluna, kızına münasip eş bulmayı ister ve bu gayret normaldir, meşrûdur.

FÂTİMA VALİDEMİZİN ÇEYİZİ

O gün Mescid-i Saâdet'in kapısında başka bir hareket vardı. Giren çıkan oldukça fazlaydı. Halbuki, namaz vakti de değildi.

Az sonra bir ses işitildi:

– Yâ Ebâ Bekir, buraya kadar gelir misin?

Hazret-i Ebû Bekir, hemen Resûlüllah'ın huzuruna girdi. Zât-ı Risâletpenahîlerinden şu emri aldı:

– Şu kesenin içinde Ali'nin mehir olarak verdiği “dört yüz dirhem” vardır. Bunu al ve Medine çarşısına çık. Kızım Fâtıma için cihâz (çeyiz) eşyasını sen al!

– Semi'na ve ata'na yâ Resûlâllah!

Hazret-i Ebû Bekir, yanına Bilâl ve Selmân'ı da alarak, doğruca Medine çarşısına çıktı. Cenâb-ı Haydar'la nikâhı kıyılmış olan Fâtıma validemizin cihâz eşyasını alacak, birlikte İmam-ı Ali'nin evine getireceklerdi.

Cennet hanımlarının baş tâcı olan Fâtıma validemizin ömrü boyunca kullanacağı ev eşyası da, bundan ibaret olacaktı.

Bu cihâz eşyasının parasını, müstakbel eşi Hz. Ali (R.A.) vermişti. Bunun İslâm'daki adı mehirdi.

İslâm hukukunda koca, hanımına mehir adıyla bir miktar para öder. Bu paranın tümü, yalnızca kıza âittir. Kızın isteği dışında kimse harcayamaz. Kız isterse kendi çeyizi için harcar. İsterse bu para ile çeyiz filân da almaz, kendine para alarak saklar. Hattâ gönlü isterse kocasına bile iade eder, kimse kızın tasarrufuna mâni olamaz. Bunda tamamen hürdür.

Bundan anlaşılıyor ki, bugün başlık parası adı altında oğlan tarafından alınan ve asıl adı mehir olan değer, sadece kızın hakkıdır. Ne babası, ne anası, ne de diğer velisi o parayı kendilerine alamazlar, en azına bile olsa hak iddiasında bulunamazlar. Bu, ancak kızın izin ve rızası

halinde olabilir. Kız râzı olur, izin verirse helâllik sözkonusu olabilir. Aksi halde kızdan başkasının hak iddiası haram olur.

* * *

Bakalım, hayatında iken Cennet'le müjdelenen İmam-ı Ali'nin verdiği (dört yüz dirhem)lik mehirle, Resûlullah'ın muazzez kerimesi Fâtıma validemize nasıl bir çeyiz eşyası alınacak, Cennet hanımlarının baş tâcı, günümüzdeki hanımlara örnek olan saâdethânesini nasıl bir çeyiz eşyasıyla süsleyecektir?

Neden sonra İmam-ı Ali'nin evinin kapısına bir deve yükü olarak getirilen çeyiz (doğru adıyla cihâz) eşyası indirilmeye başlandı.

Ashâbın herbiri, bir hizmetin içindeydiler. Bu mes'ud günün sevinç ve huzuru herbirinin mütebessim yüzlerinden okunuyordu.

Dilerseniz, Hazret-i Ebû Bekir'in seçip, Bilâl-i Habeşî ile Selmân-ı Farisî'nin yardım ederek getirdikleri çeyiz eşyasına bir göz atalım. Bunlar nelerdi?:

- 1 – Üzerinde namaz kılınacak güzel bir seccade.
- 2 – Üç adet üzerine oturulacak minder.
- 3 – İç i hurma kabuğu lifleriyle doldurulmuş yastık.
- 4 – Buğday öğütecek el değirmeni ile, su tulumu, su testisi, su bardağı...
- 5 – Değirmende öğütölmüş buğdayın kepeğini ayırmaya yarayacak, yeni geliştirilmiş bir elek...
- 6 – Elle örölmüş bir battaniye, havlu, üzeri yönlü deri...
- 7 – Sedir, yani divan.
- 8 – Kadife yorgan...
- 10 – Geliştirilmiş deriden ma'mûl, yere serilecek sofra..

Fâtıma validemizin bu cihâz eşyası, Hazret-i Ali'nin evine indirip içeri alınırken, durumu seyreden Allah'ın Resûlü, bunu onların çok göreceklerini, fazla bulacaklarını düşünmüş, ellerini kaldırıp, pırl pırl gözyaşı dökerek şöyle dua etmişti:

“– Yâ Rab! Senin sevmediğin israftan çekinen insanlara, bu eşyayı hayırlı eyle!”

İşte Cennet hanımlarının Seyyidesi olduğu hadislerle sabit olan Fâtıma validemizin cihâzı bu idi.

O, bunlarla mes'ud oldu. Bu eşyalarla ömrünü tamamladı. Bunlarla huzur bulup, rahat etti.

Günümüzde nice ana-babalar, nice kız ve gençler vardır ki, çeyiz için karşı tarafı kasıp kavurur, soyup soğana çevirir; huzuru, saâdeti bir takım mobilyada, koltukta, ev eşyasında ve sandık içinde ararlar. Halbuki, bunların hiçbirisi huzurun tek şartı, esas unsuru olamazlar. Saâdet bir takım odun parçası, çaput yükü ile vücud bulmaz.

Huzurun ilk şartı, ana unsuru, fikirde birlik, değer ölçülerinde ortaklık, hayat anlayışında müşterekliktir.

Dini ölçülere, İslâmî kaidelere olan bağlılıktır. Çevrenin kötü telkinine boyun eğmeyecek şahsiyete sahip olmaktadır.

Bu şuura mâlik olan taraflar, bu iman ve iz'an birliğine sahip bulunan akraba ve karı-kocalar, ayaklarını yorganlarına göre uzatırlar, ne iyiden iyiye temel ihtiyaçlarını iptâl ederler, ne de işi tamamen çığırından çıkartıp da karşı tarafı yıkmaya yönelir, ihtiyaç dışı isteklerde ısrar ederler. Belki, zararlı arzularını durdurur, füzuli isteklerini terkeder, gönüllerdeki birliği, sevgi ve muhabbeti en büyük çeyiz olarak görürler.

Bugün bizim aradığımız şahsiyet budur işte...

Böyle şuur arıyor, böyle sağduyu bekliyoruz. Fazilet-

lerin yükseği, meziyetlerin azizi bu anlayışta, bu şahsiyettedir. Ölçüsünü kaybetmiş kitlelere bu yüksek şahsiyetler örnek olur, misâl teşkil ederler.

DOĞUM KURBANİ VE SÜNNET CEMİYETİ

İslâmiyet gelmezken önceki cehalet devri insanlarına, kız çocukları dünyaya geldiği haber verilince üzüldür, karamsarlığa düşerlerdi. Oğlan çocuğu haberi verilince ise, sevinip kurban keserlerdi. Kestikleri kurbanın kanını da yavrunun yüzüne, başına sürerler, bu âdeti devam ettirirlerdi.

İslâmiyet gelince, Resûl-i Ekrem Hazretleri, bu âdetlere çekidüzen verdi. Kötülerini kaldırdı, iyilerini de islâh ederek devam ettirdi.

Nitekim, câhiliyye devri insanların yalnız oğlan çocukları için kestikleri kurbanı, kız çocuklarına da teşmil eden Peygamberimiz, onların çocuğun başına kan sürmeleri yerine, misk ve za'feran gibi güzel kokular sürmelerini tavsiye buyurdu.

Bu sebeble Müslümanlar, çocukları dünyaya geldiğinde Allah'a hamd ve şükür maksadıyla isterlerse kurban keserler; çoluk-çocuk, eş-dostla güzel sohbetler yapar, tatlı ziyafetler hazırlarlar. Bu çocuk, ister oğlan, isterse kız olsun, durum değişmez. Sadece oğlan için sevinç alâmeti gösterip, kız için üzüntü ve memnuniyetsizlik izhar etmek, İslâmî bir anlayış olmaz. Olsa olsa, câhiliyye devri insanlarına lâayık bir zihniyet olur.

Kaldı ki, evlâdın hangisinin daha hayırlı ve sadık olacağı da belli olmaz. Bazen oğlan faydalı olacak sanılır, ama o tam tersine yaramaz çıkar, ihtiyarlıkta ana-baba kıza sığınır, ondan fayda görür.

Fıkıh kitaplarında (Akıka, Nesıke) adıyla geçen bu ocuk kurbanını kesme günü, muayyen değildir. Bazen ocuğun doğuğunun yedinci günü kesilir, bazen de yedi yağına kadar müddeti uzatılır.

Akıka kurbanının sünnet olduğunu söyleyen diğer mezheblere mukabil, Hanefide mübahtır. Ml durumu yerinde olan keser, olmayan da kesmez. Ne kesen ve ne de kesmeyen bir suale ma'rz kalmaz, bir mânevî kaybı olmaz.

Bu kurbanın kemiklerinin kırılmayacağını syleyenlerle mukabil, kırılmasını tavsiye edenler de vardır. ocuk mtevaği olsun, diye kemiklerinin kırılması tefel edilebilir. Her ikisi de câizdir, niyete bağlıdır.

Kurban kestikten sonra, etinden eė-dost, akraba, bil-hassa fakirler istifade etmeli, belli bir sevince sebep olmalıdır.

Ayrıca ocuğun İslâmî ve sıhhatli bir hayat üzere olması niyetiyle, civrda bulunan muhtaçlara hususî yardım yapılır. Sadaka verilir. Bu sadakanın miktarını, sadakayı verenin ml durumu tâyin eder. Herhalde verilen miktar, bir kimsenin içine yaramalı, bir ihtiyaını karėılamalı, yahut onunla bir eğya alınabilmelidir.

Peygamberimiz Efendimiz böyle yapmığtır.

Bu sadakanın sevabı hürmetine, ocuğun İslâmî bir nizam içinde ömür sürmesi niyaz edilir, kaza ve bellerden mahfz kalması dileğinde bulunulur.

Doğumla bağlayan bir mükellefiyet daha vardır. O da oğlan çocuğunun sünnet ettirilmesidir.

Sünnetin belli yağı yoktur. Muhite, ocuğun sıhhati-ne, beden yapısına göre değiğebilir. Herhalde yedi yağını geçmemeli, blğ çağına kadar yaklağmamalıdır. Çünkü, bundan sonra mahremiyet devresi bağlar. Haramlık söz-konusu olur.

Sünnet zamanında icrâ edilen merasimlerde, evlâdı

kendilerine ihsan eden Allah'a isyân mânâsına gelen bir taşkınlık ve şaşkınlıkta bulunulmamalı, bir takım günahlar işlenip, haramlara düşülmemelidir.

Şayet, gerek çocuğun doğumunda, gerekse sünneti sırasında, bir takım günahlar işlenir, haramlar irtikâb edilir, içki içmek, kumar oynamak, kadın-erkek karışık eğlencelere dalmak gibi isyanlara sapılırsa, en azından nankörlük edilmiş, nimete karşı küfranda bulunulmuş olunur.

Bunun bir mânâsı, kendilerine çocuk ihsan edip, o güne erişmeyi nasip eden Allah'a karşı nankörlükte bulunmak, “sen bize böyle evlâd ihsan edip lütufta bulundun, biz de sana isyân edip, nankörlükte bulunuyoruz” demektir.

Mü'minler, böyle bir hataya düşmemeli, sünnet merasimlerinde mevlid okutmayı, eşe-dosta yemekler yedirip, muhtaçları giydirmeyi esas almalı; içki içmek, kumar oynamak gibi nankörlük mânâsına gelen kötülüklere sebebiyet vermemeli, şükür gününde şekavete sapsamamalıdır.

VAKİTLERİMİZİ İYİ DEĞERLENDİREBİLİYOR MUYUZ?

Tefsir Hocamız, rahmetli Salâhaddin Efendi, bir sabah dersinde, zamanımızı iyi değerlendirmedığimizi, vakitlerimizi boşa geçirdiğimizi tahmin etmiş olacak ki, şöyle bir sual sormuştu:

– Çocuklar, söyleyin bakalım; vakit mi değerli, nakit mi? Yani para mı?..

Çocukluk işte. Bizim için o gün mühim olan paraydı. İhtiyaçlarımız şiddetli, karşılamak için imkânlarımız ise sınırlıydı. Hemen cevap verdik:

– Efendim, elbette nakit değerlidir. Nakit gibi kıymetli şey var mı? Her ihtiyacımızı onunla te'min ediyoruz. Hattâ hadis, tefsir kitaplarımızı bile, nakitle elde ediyoruz.

Rahmetli gülümseyerek bir soru daha sormuştu:

– Peki bu sabahki, boşa geçirdiğiniz iki saatlik vaktinizi, nakitle satın alabilir misiniz? Hem de milyonluk nakitle? Düşünün bakalım!..

Çocuksu ruhumuzla düşündük. Sabah harcadığımız iki saatlik vaktimizi geri getirmek için hayâlî milyonlar bulduk, taşıyacağımız kadar nakit te'min ettik. Ama geçirdiğimiz iki saatlik vakti, bu nakitle geri getirmek mümkün olmadı, yani nakitle vakti satın alamadık.

Rahmetli, bu defa, zıddını hatırlattı:

– Ama, vakitle nakti satın almak mümkündür. Hattâ nakitler, vakti değerlendirmekle elde edilir.

Hocamızın bu ikaz ve izahı, pek yerindeydi. Nakitle vakti te'min etmek mümkün değildi, ama vakitle nakdi te'min etmek pekâlâ mümkündü. Hattâ bütün nakitler, vaktin değerlendirilmesiyle elde ediliyordu.

Duyduğumuz mahcubiyeti gören Hocamız, bizi teselli etti:

– Çocuklar, siz üzülmeyin. Bu yanılgı yalnız sizde değil, bütün insanlıktadır. Yaşlısında, gencinde, köylüsünde, şehirlisinde... Bütün insanlar, vakitle nakidin değerini tefrik edememektedirler. Bakınız size bunun delilini de arz edeyim. Hadis kitaplarına iyi bakın, orada insanların aldandıkları noktalar anlatılırken, bir de şu hadisi göreceksiniz. Buyurur ki Nebiyy-i Ekrem Efendimiz:

“– İki nimet vardır ki, insanlar kıymetini bilemezler. Biri sıhhat, diğeri de boş vakit. İnsanlar bu iki nimette aldanmışlardır!”

Gerçekten de öyledir. Sıhhatimizin kıymetini bildiğimizi söylememiz mümkün değildir. Vakitlerimizin değerini idrak ettiğimizi de söylemeyeceğimiz gibi..

Ne zaman ki, rahatsızlıklar bedenimizi sarar, meşguliyetler vaktimizi kaplar, işte o zaman sıhhatimizin kıymetini bilir, boş vaktimizin de değerini anlamış oluruz. Ama fırsat kaybolduktan, imkânlar elimizden uçup gittikten sonra...Vaktin değerini bilmeyen, bulunduğu ânın işini hemen görmeyip yarına te'hir eden adam, eğer dindar bir adamsa, bu ihmal ve tembellikten dolayı ciddi şekilde üzölmeli, müteessir olmalıdır.

Zira, bulunduğu ânın işini ma'zeretsiz geriye bırakan, tembellik ve miskinlik yüzünden vaktini iyi değerlendirmeyen dindar adam, hem dünya, hem de âhireti bakımından ziyâdadır, hüsrâdadır. Çünkü bulunduğu ânın işini hemen yapmayınca, işinde başarısız olur, bulunduğu işten kovulur, yahut da başarısız, terfisiz bir eleman olarak kalır. Bu dünyevî bakımdan ceza olur. Ayrıca bu ihmal ve miskinliğiyle, Resûlüllah'ın ikazına ehemmiyet vermemiş, İslâm'ın güzelliğini gösterememiş olduğundan dolayı da büyük bir mes'uliyete girer. Bu da uhrevî cezasını teşkil eder.

Bakınız, Resûl-i Müctebâ Efendimiz, bu konuda ümetini nasıl ikaz ve irşâd etmektedir:

“– Heleke'l-musevvifün!...” Yani yarıncılar helâk oldular! Bulunduğu ânın işini yarına bırakanlar, bugün yat, yarın yap diyenler... Yarın, yarın diye işi savsaklayanlar!...

Evet, vaktini değerlendirmeyen, bulunduğu ânın işini yarına bırakıp da “hele bakalım yarın olsun da” diyenler, Resûlüllah'a göre helâk olanlardır. Bir müslümanın ise, Resûlüllah'ın ihbarıyla helâk olanların içinde bulunmasından daha acı nesi olabilir, başka ne günah ve ceza bekleyebilir?

Mesâi saatlerinde ihmal ve tembellik gösterenler, bulundukları vakti nakde çeviremeyenler, aldıkları maaşı helâl ettiremeyenler.. esefle ifade etmeliyiz ki, helâk olanlardır. Biz bu ihmalinizin farkına varmasak da, tembellik ve miskinliğimizi normal görsek de, helâk olanlar zümresinden kendimizi kurtarmamız mümkün olmayacaktır.

SOHBETLERDE ZAMAN İSRAFI

Ömür ancak faydalı şeyleri öğrenecek uzunluktadır. Fuzulî şeyleri öğrenmek için hem ömür, hem de insan zekâsı müsâit değildir.

Şayet zamanı lüzumsuz şeylere sarfedersek lüzumlu şeylere hem zaman hem de kabiliyet kalmaz, büyük bir vakit ve kabiliyet israfı söz konusu olur.

Peygamberimiz faydalı sözü söyleyip, dinlemeyi tavsiye buyurmuş, fuzuli mevzulara iltifat etmemiştir. Nitekim bazı şâirlerle şecere bilgisine sahip olan kimseler oturmuşlar, halka şiir söyleyip, kimin babası, kimin dedesi ne kadar yaşadı şeklinde bilgi veriyorlardı.

Oradan geçmekte olan Resûlüllah Hazretleri sordu:

– Ne yapıyorlar burada?

Cevap verdiler:

– Bir allâme var. O konuşuyor!..

– Ne söylüyor?

– Şiir söylüyor, Arabın ecdadını sayıp, nesebini zikrediyor.

Şöyle cevap verdi Hazret-i Resûlüllah:

– Öyle bir ilimden bahsediyor ki, ne ilimden fayda gelir, ne de cehaletinden zarar!

* * *

Demek ki, ilmin içinde harcanan zamana ve kabiliyete değmeyenleri de vardır. Hattâ bilmekten fayda, bilmekten de zarar gelmeyenleri bile sözkonusu. Nitekim Efendimiz de buna işarette bulunmuşlardır.

* * *

Bazen ilim meclisi gibi görünen toplantılar olur, sohbet bir baştan bir başa fuzulî mevzular, lüzumsuz nükte ve hikâyelerle israf olup gider. Herkes bir nükte, bir fıkra, bir hikâye anlatayım derken, zamanı bitirip, vakti öldürmüş olurlar. Geride bomboş bir zaman israfı kalır...

Onun için İmam-ı Şafîî Hazretleri der ki:

– Şaka, yemekte tuz kadar olursa hayırlı olur. Fazlası zarar verir.

Şaka, nükte, hikâye gibi; görünüşü hoş, ama neticesi boş olan şeyleri anlatmamalı, net hükümler, kesin hakikatler üzerinde durmalıdır. Zaten hikâye anlatanlar, belli bir fikir vermiyor, muayyen bir hükmü ifade için söylemiyorlarsa dinlemektense mâni olmak hayırlıdır.

Nitekim bunlardan birinin enteresan misâlini İhyâ'da görmekteyiz.

Boşboğazlardan biri, ne söylediğine dikkat ediyor, ne de bellibaşlı bir maksadı hedef alıyordu. Sadece sohbet olsun, nüktedanlık sayılsın diye yalan yanlış anlatıp duruyordu.

Onu dinleyen büyük âlim Âmeş, gömleğini çıkardı, dinleyenlerin yanında koltuk altlarını yolmaya başladı.

Konuşan adam, bunu görünce kızdı:

– İhtiyar, ne yapıyorsun öyle? burası bir ilim meclisi. İlim meclisinde böyle lâubalilik olur mu? diye çıkıştı.

Âmeş şu karşılığı verdi:

– Ben burada temizlik sünneti icrâ ediyorum. Senin gibi yalan yanlış söyleyip de dinleyenleri havâiliğe alıştırıyorum!

– Ne biliyorsun yalan söylediğimi?
– Az önce, sen demedin mi, Âmeş'ten işittiğime göre, diye?

– Dedim.

– Ne yalan söylüyorsun, işte Âmeş benim, ben öyle bir söz söyledim mi sana?..

İlim meclisini boşboğazlıkla israf eden düşüncesiz adam böylece Âmeş'ten dersini alır ve bir daha cemaati değersiz ve faydasız mevzularla meşgul etme cesareti bulamaz...

Demek isterim ki, sohbetlerimiz faydalı mevzularla dolsun, fuzuli konularla boşalmasın. Tâ ki, ne siz lüzumsuz şeyi anlatmış olasınız, ne de başkası Âmeş olup da sizi ikaz etsin.

ÖĞRENCİ NASIL DÜŞÜNÜR?

İnsanın en büyük düşmanlarından biri cehalettir. Cahil insan, insanların en gerisinde yer almaya, cemiyette mühim bir hizmet göremez halde kalmaya mahkûmdur.

Bu yüzden her insan, her genç, önce kendisini cehaletten kurtarıp, bilgi sahibi yapmak ister. Tâ ki, geri kalmaktan kurtulsun, insanlar arasında kendisine lâıyk bir hizmet mevkii almaya lâıyk olsun, doğru ile eğriyi, hak ile bâtilı ayırma kabiliyetine sahip bulunsun.

Bu sebeble genç-ihtiyar her insan, ilim peşinde koşar, bilgi elde etmeye çalışır, hakkı hak, bâtilı da bâtil görmek ister.

Ancak bilgi elde edip, ilim sahibi olmaya çalışan bu kimselerin dikkat edecekleri bazı kaide ve ölçüler vardır ki, bunlara riayet ettikleri takdirde muvaffak olurlar, çalışma ve gayretleri hedefini bulur, yanlış düşünceye

sapmaktan kurtulurlar.

Büyük ilim adamları, tecrübe sahibi, ihtisaslı zâtlar, bu hususta şu ölçü kaideleri sıralamışlardır:

1 – İlim peşinde koşan genç, cehaletten kurtulmayı esas almalı, cehaletin çok kötü bir şey olduğuna kesin kanaat getirmelidir.

Cehaletin bu kötülüğündendir ki, Rabbimiz Kur’ân-ı Kerim’de, insanlara şu suali sorarak düşünmelerini istemiştir:

“– Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?”

Evet, olmaz çünkü, bilen hakkı bulur, bilmeyen bâtilde kalır.

2 – İlim öğrenerek kendini cehaletten kurtarmaktan maksadı nedir, onu iyi tespit etmelidir.

Cehaletten kurtulmaktan esas maksadı, doğru ile eğriyi bulmak, hak ile bâtili ayırmak olmalıdır.

Şayet bir ilim, sahibini bu maksada götürmüyor, bâtilde kalmasına sebep oluyorsa, o ilim değildir. Maksadına uyan bir başlangıç yoktur onda.

Öyle ise ilme tâlib genç, bu ilim ile Hakk’ı bulmayı esas almalı, bâtilden kurtulmayı hedef edinmelidir. Sair düşünceler, bunun arkasından gelmelidir. Önüne geçmemelidir.

3 – Elde ettiği ilimle insanlara hizmette bulunmayı, nafil ibadet ve kudsi hizmet saymalıdır.

Zira Peygamberimiz, hadisinde, insanların hayırlısının yine insanlara faydalı olanı olduğunu bildirmiştir.

Bir ilim ki, sahibini insanlara faydalı kılmıyor, hizmette bulunmuyorsa, o ilim değil, elemidir. Sahibinin mes’uliyetini çoğaltır, ilim yerine elemi yükletir.

4 – İlim tâlibi genç, örnek olmalı, ilimsizlere örnek teşkil etmelidir. Yani öğrendiğiyle amel etmeli ki, Allah ona öğrenmediğini lâayık görsün, yeni şeyler öğrenmesi,

bilgisini arttırması için sebep halketsin.

İlme, bu niyetler içinde başlayan gencin, şu hususlarla da dikkat etmesi gerektiğini büyük zâtlar anlatmaktadırlar:

1 – İlim peşinde koşan genç, yemeyi, içmeyi, uyumayı terketmemelidir. Ancak bunların hepsinin azıyla iktifa etmelidir. Kendisini, en azıyla ihtiyacını karşılar hale alıştırmalıdır.

2 – İlim peşinde koşan genç, para kazanma sohbetlerine değer vermemeli, ticaret işleriyle zihnini meşgul etmemeli, böyleleriyle haşır-neşir olmaktan uzak kalmalıdır.

Hattâ sâfi zihinleri bulandırıcı, dikkatleri başka tarafa çekici kimselerle arkadaşlık kurmamalı, onlarla sohbetten uzak kalmaya gayret etmelidir. Zihnî istikametinin bozulmaması için, kendini böyle mânialardan tecrit etmesi zarurîdir.

3 – İlmin dışında kendisine lâzım olmayan fuzulî ve havaî mevzularla da meşgul olmamalıdır. Darb-ı mesel’de şöyle denilmiştir:

“– Lâyık olmayan şeyle meşgul olanın lâıyğı odur.”

Lokman Hekim’e sormuşlar:

– Bunca ilmi ne ile elde ettin?

Şöyle cevap vermiş:

– Doğru sözlülükle, emanete dikkat etmekle, bir de fuzulî şeylerden uzak kalıp, sadece dersimi düşünmekle...

4 – Öğrenci, kendisine ilim öğretene hocasına hürmetli olmalı, ta’zim ve saygıdan asla geri kalmamalıdır. Hocasına buna lâyık olmasa bile...

Âlimler derler ki, üstadına hürmet eden talebenin zihni açılır, ilminin bereketi artar, hürmet etmeyenin ise, ilminin bereketi azalır, hattâ feyzi kaçır...

* * *

Mâneviyat büyükleri, ilmî çalışmalarında muvaffak olmak isteyen talebeye şu maddeleri hatırlatıyorlar:

1 – Kendisi mütevâzi olacak, kibir, gurur gibi bir benzerlik hissini taşımayacak, sormaktan ve öğrenme faaliyeti-
tinden utanmayacaktır.

2 – İlim öğrenme hissi (merakı) kendisinde hırs halinde kuvvet bulacak, başka meşguliyetler onu tahmin etmeyecektir.

3 – Üstadına hürmeti, anne-babasına hürmet kadar mukaddes bilecek, ta'zim ve saygıda asla kusur etmeyecektir.

İmam-ı Ebû Yûsuf Hazretleri de, bu ölçülere sahip öğrenciye, çalışma noktasında fevkalâde değerli bir tavsiyede bulunmuştur. Hârûn Reşîd zamanında baş kadılık makamına kadar yükselmiş bu büyük âlimin, tarihî cümlesi şöyledir:

– İLİM ÖYLE BİR ŞEYDİR Kİ, SEN ONA TÜMÜNÜ VERMEDİKÇE, ONUN YARISINI ALAMAZSIN!...

Demek ki, basit bir istek, cılız bir arzu, heyecansız bir gayretle ilim elde edilemez, tahsilde muvaffakiyet sağlanamaz. İlme tümünü verecek kadar çalışkan olacaksın ki, onun yarısına lâyık olasın...

Burada esasa taallûk eden şu mühim nokta da unutulmamalıdır:

İlim, gaye değil, vasıta. Bu vasıtanın gayesi, sahibine İslâmî hayatı yaşatmak, yaratılışın gayesini ilmî delillerle bildirmektir.

Bu gayeye kademe kademe yaklaştıran ilim, vasıtalık vazifesini ifa ediyor, gaye yerine geçmiyor, demektir.

İşte, büyük kayıp, telâfisi mümkün olmayan yanılma da burada meydana gelmektedir.

Şu kadar var ki ilme başka niyetlerle, farklı düşüncelerle başlayanlar, sonunda gerçek hedefini bulur, gayele-

rine yönelebilirler de... Zira, ilim, sahibini yanlış yola, bâ-tıl hedefe kolay kolay itmez. O insan, bâtil'da kalmak için özel bir gayret göstermedikçe...

Nitekim, mâneviyat büyüklerinden Mücâhid Hazretle-ri der ki:

– Biz, ilmi, Allah rızası için tahsile başlamadık. Ama ilim, sonunda bizi düzeltti, niyetimizi islâh etti...

Resûl-i Ekrem Efendimiz'in bu mevzuda ikazı gayet açıktır:

– Kim ilmi, başka niyetlerle elde etmeye başlarsa, bil-sin ki, ilim onu eninde sonunda iyi niyete hakikî gayeye götürür.

Yeter ki, o da iyiliğe yönelme arzusu içinde olsun...

Büyükler derler ki:

– Faydalı ilim, güzel terbiye, öyle bir servettir ki, onla-rı bir hırsız çalamaz, hiçbir asır da değiştirip atamaz. Fay-dalı ilimle, güzel terbiyeye sahip genç, altınlarla süslü kimse gibidir. İtibarı hiçbir zaman düşmez.

İmam-ı Gazâlî Hazretleri de genç nesle şöyle hitap eder:

– Oğlum! İlim peşinde koş, bilgi sahibi ol! Zira, ilim el-de eden kimse çirkinse, ilimle çirkinliği örtülür, güzellik gelir. Güzelse daha da güzelleşir. Hiçbir miras, ilim ve gü-zel ahlâk kadar değerli ve makbûl miras olamaz.

Mevzuyu, Süfyân b. Uyeyne'nin, kızını isteyen gence verdiği cevaplarla bağlayalım:

Bu büyük âlime gelen gencin biri, kerimesine tâlib ol-duğunu imâ eden bir sözle, kendisini reddetmemesini is-ter. Büyük âlim, şu karşılığı verir:

– Pekâlâ, pek iyi bir teklif, hayırlı bir istek... Ancak, bana Allah'ın kitabından birkaç âyet oku bakayım.

Genç, mahcup ve müteessir vaziyette:

– Efendim, hiç âyet ezberlemedim ki!..

- Öyle ise, bari birkaç hadîs oku!..
- Onu da bilmiyorum efendim.
- Peki, birkaç mısra şiir de bilmiyor musun?
- Hayır, şiire hiç merak salmadım!...
- Pekiyi, sevgili evlâdım, âyet yok, hadîs yok, şiir ise zaten yok. Ben senin hangi vasfına tâlib olayım, yavrumu hangi meziyetine emanet edeyim?

Onun için şâir, cehaleti tercih edenleri şöyle ikaz etmiştir:

“Çalış ey kardeşim, cehâlet âr’dır.

Ona râzı olan ise ancak Himar’dır!...”

ULÜ’L-EMRE İTÂAT ÜZERİNE

Her Müslüman devletin idarecileri, büyük makamda âmirleri vardır. Müslümanlar bu idareci ve âmirlerine itâatle mükellef kılınmışlardır.

Hattâ, Semerkand âlimlerinden meşhur Fakîh Ebû'l-Leys, yazdığı eserinde bu itâatin vâcib olduğunu da kaydetmiştir.

Buna göre, üst makamdaki âmirler, devlet büyükleri günah olan emir vermedikçe kendilerine itâat edilir. İsterse bu emri veren âminin kendisi zâlim olsun. Zira zâlim oluşu, kendine âittir. Zulmünün günahını görür. Yeter ki, zulmüne dayanarak tebaasına günah olan emirler vermesin. Onları haram olan işleri yapmaya zorlamasın.

Âlimler bu hükme şu meâldeki âyeti de delil göstermişlerdir:

- Allah’a itâat edin, Allah’ın Resûlü’ne itâat edin ve kendinizden olan ulü’l-emre itâat edin!

Bu âyette geçen ulü’l-emrden murad, üst kademedede-

ki devlet büyükleri ve nihaî makamdaki söz sahipleridir.

Hazret-i Enes'in de rivâyet ettiği bir hadîs bu mevzu-da açık bir ölçü vermektedir:

Resûl-i Ekrem Efendimiz şöyle buyurmuştur:

“– Dinleyin, itâat edin, âmiriniz Habeşli bir köle dahi olsa!”

Nitekim Hazret-i Muâviye, oğlu Yezîd'i yerine halife tâ-yin ettiği haberi Hazret-i Ömer'in oğluna duyurulunca şöyle mukabelede bulunmuştur:

“– Hayırlı icrâat yaparsa itâat ederiz. Şerli icrâatta bu-lunursa sabrederiz.”

Bazı sahâbenin de şöyle dediği nakledilir:

– Eğer devlet büyükleri adâletli icrâat yaparlarsa hu-zuru halka, sevabı da kendilerine olur. Adâletsiz icrâat yaparlarsa sevabı halka, günahı da kendilerine olur.

Büyük âlim Ebû'l-Leys'in eserindeki izahlar şöyle de-vam etmektedir:

İdareciler günah olan bir işi emrederlerse onu yapma-yınız. Çünkü Nebî Aleyhisselâm şöyle buyurmuştur:

“– Allah'a isyân olan yerde kula itâat olunmaz!”

Bir emir ve istek Allah'a isyân mânâsı taşırırsa, kul o emir ve isteğe itâatle mükellef değildir. Zira buna itâatte Allah'a isyân vardır. İslâm'a aykırılık sözkonusudur.

Hazret-i Ömer'in oğlunun Resûlüllah'dan şu hadîsi işittiği rivâyet edilmiştir:

– Müslüman insana lâıyk olan, nefsinin (sevdiği-sev-mediği) hususların hepsinde de itâatli olmaktır. Yeter ki, itâati istenen emirde Allah'a isyân, İslâm'a aykırılık söz-konusu olmasın.

Demek ki, âmirden gelen emir, muhatap olanın hoşu-na gitse de, gitmese de, itâatle mükelleftir. Yeter ki bu emirde günah olmasın, İslâm'ın emirlerine aykırı düşme-sin.

Anlaşılan odur ki, âminin emri, Allah'a isyân mânâsı taşımayacaktır. İslâm'a aykırı emir durumunda olmaya-caktır. Olursa itâat mükellefiyeti kalmamakta, dinî mec-buriyet sözkonusu olmamaktadır.

Âmirine nasıl itâat edileceği mevzuunda şu tarihî hâ-dise de mes'eleye açıklık getirmektedir.

Resûlüllah Hazretleri bir bölük askeri gazaya gönder-mişti. İçlerinden birini de başlarına âmir tâyin etmişti. Onun kumandası ile hareket edecek, onun emrinden dı-şarıya çıkmayacaklardı.

Yolda ısınmak üzere yaktıkları bir ateşin başında soh-bet ederken kumandanlarını kızdırdılar. Gazaba gelen âmirleri bu defa selâhiyetini kullanarak emir verdi.

– Ben sizin başınıza âmirim, atın şu ateşe kendinizi bakayım!...

Bunun üzerine tereddüt ettiler. Kimi, âmirimizdir, kendimizi ateşe atmalıyız, dediler. Kimisi de, âmirimiz ol-duğu kesindir. Ancak bu emir Allah'a isyân mânâsı taşı-maktadır. Zira Allah insanın kendini ateşe atmasını ha-ram kılmıştır, dedi. Böylece emri yerine getirmediler. An-cak dönüşte durumu Resûlüllah'a arzettiler.

– Yâ Resûlâllah, âmirimiz ateşe atılma emri verdi, biz ise itâat etmedik.

Hazret-i Resûlüllah şöyle cevap verdi:

“– İyi ki itâat etmemişsiniz. Eğer itâat edip de kendi-nizi ateşe atsaydınız, cidden ateşlik olurdunuz. Yani Ce-hennemlik olurdunuz.”

Dediler ki:

– Yâ Resûlâllah, âmirimiz emretti bunu!...

Şöyle izahta bulundu:

“– Âmiriniz Allah'a isyân mânâsında emir vermiştir. Zira intihar Allah'ın emirlerine aykırıdır. Bu aykırı emre itâatle mükellef değilsiniz...”

Bu mevzuda zamanımıza bakan değerli bir kıssa ile bahsimize nihayet verebiliriz.

Haccâc'ın zulmünden canı yanan bazı sahâbeler toplanıp Hazret-i Enes'e gittiler. Haccâc'dan marûz kaldıkları zulüm ve adâletsizlikleri anlattıktan sonra:

– Ne diyorsun, ne yapalım? dediler.

Resûlüllah'ın aziz hizmetkârı Enes, şöyle cevap verdi:

– Sabrediniz. Kendi vazifenize bakınız! Şunu iyi bilin ki, gelecek gün, geçmişten hayırlı değildir. Bulunduğunuz günü hizmetle değerlendirdirseniz, hayırlısını yapmış olursunuz.

ADAM ÖLDÜRMENİN DEHŞETİ

Yeryüzünde işlenen günahların en büyüğü, şirk'tir, Yaratan'ı inkâr etmektir.

Bir adına da küfür dediğimiz bu şirk'ten sonra ikinci dereceyi alan günah, mâsum bir insanın hayatına son verip, canına kıymak, onu öldürmektir.

Kendi ihdas ettiği haksız bahanelerle bir insanı öldürüp, canına kıymak, Allah indinde o kadar büyük günah, o kadar dehşetli bir vebâl ki, sanki öldürülen tek şahıs değil de, bütün insanlıktır...

Rabbimiz, haksız katile bu nazarla bakmakta, tek insanı öldürmesine rağmen, katili, bütün insanlığı öldürmüş gibi bir mes'uliyet altında görmektedir.

Nitekim âyetinde şöyle buyurmaktadır:

“– Kim bir insanı (suçsuz yere) öldürürse, sanki bütün insanları öldürmüş gibidir. Kim de suçsuz bir insanı ölümden kurtarırsa, sanki bütün insanları ölümden kurtarmış gibidir!...”

Demek ki, Rabbimiz, yarattığı insanlardan bir tekinin dahi haksız yere öldürülmesini istemiyor, bunu küçük bir günah, basit bir olay olarak görmüyor. Hattâ bir âyet-i kerîmede de şöyle buyuruyor:

“– Kim bir mü'mini kasdî olarak öldürürse, o kimse-
nin cezası Cehennem'de (ebedî) kalmaktır!...”

Bu âyetle Cehennem'de (ebedî) olarak kalacağı bildirilen katil, öldürdüğü insanı, şayet mü'minliğinden dolayı öldürmüştse, ebedî kalacağına işaret edilmektedir.

Demek ki, bir insanı Allah'a ve âhirete imanından dolayı öldürmek de ayrı bir durum arzetmekte, bunun cezası da kâfirlere mahsus ebedî ceza olmaktadır.

“– Bir mü'mini öldürmek, Allah indinde dünyayı tahrip etmekten daha büyüktür!”

Demek ki, Allah, dünyayı bozup yok etmeye bile denk tutmuyor bir tek mü'mini öldürmeyi. Mü'min dünyadan ve içindeki diğer varlıklardan da büyük ve kıymetlidir Allah indinde.

Binâenaleyh, hangi cür'et sahibi böyle aziz ve büyük bir varlığın haksız olarak hayatına kasteder, kâinata ibret ve temâşa ile bakışına mâni olur, Allah binâsını yıkabilir?

Allah ve âhireti kabûl eden bir mü'min, Allah nazarında o kadar azizdir ki, bütün dünya ve içindeki haksızlar bir tarafa olsa, Rabbimiz o tek mü'minin tarafındandır, çokluğun yanında değildir.

İsterseniz bunu bir hadis meâliyle de açıklığa kavuşturalım:

“– Eğer bir mü'minin kanını dökmeye (semâ) ve (yer) halkının hepsi de iştirak etse, Allah onların hepsini de o kanı dökülen tek mâsum mü'minin hakkını korumak için yüzüstü Cehennem'ine sürer!”

Haksızların çokluğu, haklının tekliği durumu değiştirmez.

Hâl böyle iken, bir insanın kendisi hem savcı, hem hâkim, hem de infâz memuru olup da bir mü'mini nasıl öldürebilir?

Şayet katil, öldürdüğü kimsenin mirasına konacak şekilde yakın biriye, katilliğinden dolayı miras hakkını da kaybeder, öldürdüğü maktulün mirasına da konamaz. O hak, işlediği bu cinayet yüzünden elinden alınmış olur. Bu yüzden ana-baba katili evlâd, miras alamaz. Öldürdüğü ebeveyninin malına mirasçı olamaz.

İslâm, katili böyle korkunç gördüğü gibi, katle sevkedeni de günaha ortak görür.

Sebeb olup hazırlayan, kuvvet verip teşvikte bulunan hakkında da Resûl-i Ekrem Efendimiz'in ikazı şudur:

“– Bir adam, bir Müslümanın ölümüne bir tek keli-meyle yardım etse, kıyâmette alınacağı şöyle yazılır:

– Bu adamın Allah'ın rahmetinden ümidi kesilmiştir!”

Onun içindir ki, Müslüman, haksız adam öldürmeyi cihad sayamaz, henüz şartları zuhûr etmeden böyle dehşetli bir günaha yaklaşmaya cür'et edemez.

Edenler nefislerinin arzusunu icrâ ediyor, mes'uliyet-sizliklerinin icabını yapıyorlar, demektir.

Aziz İslâm, onların şahsî cinayetlerinden münezzeh-tir.

MEŞRÛ MÜDAFAALAR

Müslümanın cesaret edemeyeceği günahlardan biri insan öldürmektir. Bunu âyet ve hadislerle öğrendik.

İnsan ister Müslüman olsun, isterse gayr-i müslim, ne ölme, ne de öldürme hakkına sahiptir.

İnsanı öldürmek, hayatına son verme şeklinde cezaya

marûz bırakmak, adâletin işidir.

Herhangi bir ferd şahsî ölçü ve tensibiyle kimseyi öldüremez, ölüme lâayık olduğunu iddia ederek hayatına son verme teşebbüsünde bulunamaz.

Bulunursa katil olur, cezasına müstehak olur. Ne dünyada, ne de âhirette katil kimse cezasından kurtulamaz. Öldürdüğü insanın hakkını, günahını yüklenip, ayrıca azabını da çekerek öder.

Ancak, bazı mecburî durumlar var ki, o durumlarda, karşılaşılan mecburiyet, gösterilen mukavemeti meşrulaştırıp, mübah hale getirir. Katili de cinayet suçundan muaf kılabilir.

Bu istisnâî durumlardan bazılarını sıralayalım:

1 – Bir kimse seni öldürmek üzere faaliyete geçse, sen de nefsini kurtarmak için bütün çarelere başvurduğun halde kurtulamasan da, mütecâvizi öldürmek zorunda kalsan, ne kısas, ne de diyet lâzım gelir.

Zira maktul, seni öldürmek üzere harekete geçmiş, onu o fiilinden vazgeçirmek için başka çare kalmamış, nefsin müdafaa zarureti doğmuştur.

Ancak, bağırarak gibi herhangi bir çare ile etraftan insanlar yetiştirip de mütecâvizi kaçırıp, caydırmak mümkün ise, onu yapmadan katle mübâşeret edilmişse, müdafaa-i nefsiden çıkar, cinayete girer. Bu takdirde katil olunur. Bu nokta, hatırdan çıkmamalıdır.

2 – Bir adam, dükkânına, evine, yahut malını muhafaza ettiği herhangi bir meskene girip de malını zorla gasbetmek isteyenle münakaşa ederken çatışma çıksa, mal sahibi helâl malını korumak için çıkan çatışmada baskını yapıp, malını almak isteyen gasıbı öldürse, bu da malı müdafaa hakkıdır. Öldüren mal sahibi katil durumuna girmez, meşrû mal müdafaaasını yapmış olur. Ne kısas, ne de diyet gerekmez. Ölen gasıbın kanı heder olmuş olur.

3 – Bir kimse, evine, yahut herhangi bir yerde hıfzet-

tiği namusuna tecâvüz etme filinde olan birine karşı koya-
sa, namusunu o mütecâvizin elinden kurtarmak isterken,
mütecâvizi öldürmüş bulunsa, namus müdafaası meşrû
bir mütafaa olduğundan, katile kısas lâzım gelmez, diyet
de icabetmez.

Çünkü namusunu müdafaadan başka bir çaresi kal-
mamıştır.

Demek ki, canını, malını, namusunu muhafaza et-
mek her insanın hiçbir suretle elinden alınmaz bir hakkı-
dır. Bunları müdafa ederken öldürmek zorunda kalsa,
katil olmayacağı gibi, öldürölmek durumunda kalırsa, şe-
hid olur, âhirette mes'uliyeti kalmaz.

Bahsi bir hadisle açıklayalım:

Bir ara Resûlullah Hazretleri, kimlerin şehid olacağı-
nı ashâbına sormuş, onlar da sadece savaş meydanında
ölenlerin şehid olacaklarını söylemeleri üzerine, Efendi-
miz, öyle ise şehidler azalttınız, buyurarak, daha kimle-
rin şehid olacaklarını şu hadîsleriyle beyan buyurmuşlar-
dır:

1 – Malını muhafaza uğrunda öldürölen Müslöman
şehiddir.

2 – Canını muhafaza uğrunda öldürölen Müslöman
şehiddir.

3 – Dinini muhafaza uğrunda öldürölen Müslöman
şehiddir.

4 – Namusunu muhafaza uğrunda öldürölen Müslö-
man şehiddir...”

Demek ki Müslöman, kimsenin malına, canına, na-
musuna göz dikmez, ama kendi malına, canına, namusu-
na göz dikenler olursa, onlara karşı da meşru müdafa-
adan vazgeçmez. Hattâ bu uğurda ölmeyi de şehidlik
makamından aşağı görmez.

Kimse Müslömanın bu kudsi değerklerine saldırmaya
yeltenmemelidir.

Herkes kendi çizgisinde dürüstçe yaşamalı, bir haksızlık varsa, adâlete müracaat etmeli, cezayı kendisi vermeye kalkmamalıdır.

EMANETE RİAYET SÜNNETİ

Müslümanlar arasında yaşaması gereken güzel bir âdet de, emanete riayet sünnetidir.

Emanete riayet sünneti, Müslümanların umumî hayatını kolaylaştıran içtimaî, yani sosyal bir âdet ve güzel bir yardımlaşmadır.

Nitekim bir Müslüman değerli bir malını, eşya ve parasını bir diğer Müslümanın yanına bırakabilir, onun dükkân ve evinde muhafaza edebilir.

Karşılıklı anlaşma ile bırakılan böyle bir mal, o kimseye emanet edilmiş olur. Artık o Müslüman, kendine emanet edilmiş olan bu malın, bu paranın, yahut da eşyanın (hukuken olmasa da) mânen mes'ulüdür. Kendi malı, kendi eşyası, kendi serveti gibi sahip olur. Bırakıldığı gibi eksiksiz ve kusursuz sahibine iade etmeye titizlikle gayret gösterir. Emanete sahip olmanın gereği budur.

Resûl-i Ekrem Efendimiz, emanete riayet etmeyi, mü'minliğin işareti saymış, ihmal edip ihanette bulunmayı da (amelde) münafıklığın tezahürü görmüştür.

Hazret-i Ömer (R.A.)'in bir sözü ise şöyledir:

– Bir adamın lâf tantanasıyla ortalığı kaplaması sizi hayrete düşürmesin, siz o adamın emanete riayetini bakın, konu-komşunun namus ve iffetine karşı takındığı tavrına dikkat edin. Adamlık ve insanlık burada belli olur.

Evet, mü'minliğin şiarı, emanete riayette belli olur, kendisine emanet edilen bir değeri muhafaza edip, sahibine noksansız iade etmesiyle meydana çıkar.

Zaten mecbur olmadığı halde, böyle bir mes'uliyeti üzerine almak, din kardeşliğinin bir gereği, bir icabıdır. Başka izahı yoktur bunun.

Bununla beraber, yanına emanet bırakılan şey şayet kaybolur, bir ziyana uğrar, bir noksanlık âriz olursa, (umumî olarak) emanet edilen kimse, bunu ödemekle mükellef olmaz. Şayet bu kayboluş, noksanlık geliş, yahut ziyâna uğrayış, emanet bırakılanın kasıt ve gayretiyle olmamışsa.

Meselâ, dükkânına emanet bırakılan eşyayı, normal muhafaza edilen yerde saklamayıp da çalınıp götürülmesi belli yere koymuşsa, yahut emaneten verilen parayı kendi parasını sakladığı iç cebine koymamış da, çalınacağı belli olan, dış ceket cebine atmışsa, bunlar, emanete gereken titizliği göstermemek, çalınmasına sebep olmak sayıldığından, ödemekle mükellef olunan hallerdir.

Ama, eşyayı normal muhafaza edilen yerde bekletmiş, parayı kendi parasını sakladığı yerlerde saklamış, buna rağmen çalınmış, düşmüşse, bundan emanet edilen kimse mes'ul olmaz, ödemekle mükellef tutulamaz. Sebebsiz yere başı derde sorulmaz.

Meselâ, kendisine emaneten bırakılan para ve mücevherleri ahırda, samanlıkta saklasa, yani saklanması gereken emin yerde saklamasa da buralardan bu emanetler çalınsa, ödemekle mükellef olur. Çünkü bu türlü muhafaza kusuru, ihmali vardır. Ama evinin en emin yerinde sakladığı halde kendi iradesi olmadan çalınsa, artık ödemekle mükellef olmaz. Yaptığı iyiliği yüzünden başı derde sokulmaz.

Emanet, Müslümanlar arasında bir yardımlaşma ve günlük hayatı kolaylaştırma sünneti olduğundan, emaneti teslim alanlara zorluk çıkarılmaz, Allah rızasından başka hiçbir niyeti olmayan bu kimselere mümkün oldukça mes'uliyet yüklenemez. Yeter ki kendi kasıtları olmasın. Resûl-i Ekrem Efendimiz'in bu konudaki hadisi

şöyledir:

– Emaneti (kasıtlı olarak zâyi etme dışında) ödemek yoktur.

Ama kasıt ve ilgisizlik olursa, durum değişir. Ödeme keyfiyeti gelir.

Emanete sahip çıkıp mes'uliyetini alma işi, aslında sadece Rabbimizin tavsiyesi. Resûl-i Ekrem Efendimiz'in teşviki sonucudur. Dolayısıyla, sadece Allah rızası, din kardeşliği için bu yük yüklenir. Maddî bir menfaat için değil. Zaten emaneti muhafaza etmek için bir menfaat ve ücret şart koşulursa, bu takdirde emaneti teslim alan, bir zâyi durumunda ödeme keyfiyetini de üzerine yüklenmiş olur. Zira ücret karşılığı emanet alınan şey, eksiksiz teslim edilmeye mecbur olunan şeydir.

Rabbimiz, âyetinde sıkılan mü'mine sahip çıkıp, yardım etmemiz için şöyle buyurmaktadır:

– İyilik ve takvâ üzerinde yardımlaşın!

Bir mü'minin sıkıntısını giderip, emanetine bir müddet için sahip olmak, iyilik üzerine yardımlaşmak sayılmaktadır. Şayet, biz mü'minin yardımına koşar, sıkıntısına sahip çıkarsak, bakınız Rabbimiz ne yapar. Hadis meâli:

– Allah, kuluna yardım eder, kul, din kardeşine yardım ettiği müddetçe...

